

Diagnoza problemów
społecznych związanych
z używaniem substancji
psychoaktywnych,
uzależnieniami
behawioralnymi
oraz przemocą

Miasto Sejny 2023

CENTRUM DZIAŁAŃ PROFILAKTYCZNYCH

ul. Kościuszki 39a, 32-020 Wieliczka

www.cdp-szkolenia.pl

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
1.1. Czym jest diagnoza problemów społecznych	5
1.2. Podstawowe pojęcia i terminy	6
1.3. Metodologia badań społecznych - zagadnienia ogólne	10
2. Charakterystyka Miasta Sejny i infrastruktura społeczna	11
2.1. Opis Miasta	11
2.2. Występowanie problemów społecznych na terenie Miasta Sejny	15
2.2.1. <i>Analiza danych zastanych</i>	15
2.2.2. <i>Problemy społeczne na terenie Miasta Sejny w 2023 roku według ankietowanych dorosłych</i>	17
3. Metodologia badań	20
3.1. Zastosowane metody oraz przebieg badań	20
3.2. Analiza danych zastanych i dokumentów strategicznych	21
4. Charakterystyka przebadanej próby	22
4.1. Uczniowie	22
4.2. Dorosli mieszkańcy	24
5. Badania uczniów lokalnych szkół i dorosłych	27
5.1. Alkohol	27
5.1.1. <i>Spożycie alkoholu wśród uczniów</i>	27
5.1.2. <i>Spożycie alkoholu wśród dorosłych</i>	38
5.1.3. <i>Analiza danych zastanych spożycia alkoholu wśród uczniów</i>	42
5.1.4. <i>Porównanie spożycia alkoholu wśród dzieci i młodzieży do próby wojewódzkiej i ogólnopolskiej</i>	43
5.2. Narkotyki	44
5.2.1. <i>Badanie wiarygodności odpowiedzi</i>	44
5.2.2. <i>Przekonania na temat narkotyków i rozpowszechnienie wśród uczniów</i>	44
5.2.3. <i>Przekonania na temat narkotyków i rozpowszechnienie wśród dorosłych</i>	48
5.2.4. <i>Analiza danych zastanych odnośnie narkotyków wśród uczniów szkół</i>	51

5.3. Nikotyna	52
5.3.1. Przekonania na temat nikotyny i rozpowszechnienie wśród uczniów	52
5.3.3. Analiza skali używania nikotyny przez uczniów z Miasta Sejny w porównaniu do badań ogólnopolskich	58
5.4. Leki	59
5.4.1. Zazywanie leków wśród uczniów szkół	59
5.5. Napoje energetyzujące	60
5.5.1. Spożycie napojów energetycznych wśród uczniów	60
5.6. Uzależnienia behawioralne	61
5.6.1. Uzależnienia behawioralne wśród uczniów szkół	61
5.6.1. Uzależnienie od Internetu wśród uczniów szkół	65
5.6.4. Uzależnienia behawioralne wśród dorosłych	72
5.6.5. Uzależnienie od Internetu wśród dorosłych	74
5.7. Przemoc	74
5.7.1. Przemoc domowa – uczniowie szkół	74
5.7.2. Przemoc szkolna i cyberprzemoc – uczniowie szkół	78
5.7.4. Przemoc domowa – dorośli	82
5.8. Podsumowanie i wnioski	87
6. Profilaktyka	92
6.1. Podstawowe informacje na temat profilaktyki uzależnień	92
<i>Profilaktyka uniwersalna</i>	93
<i>Profilaktyka selektywna</i>	93
<i>Profilaktyka wskazująca</i>	93
6.2. Profilaktyka w Mieście Sejny na przestrzeni lat	93
6.3. Działania profilaktyczne w opinii mieszkańców	95
6.3.1. <i>Udział uczniów w działaniach profilaktycznych</i>	95
7.3.2. <i>Propozycje zajęć profilaktycznych wskazane przez uczniów</i>	99
7.3.3. <i>Propozycje zajęć profilaktycznych wskazane przez dorosłych</i>	101
6.4. Czynniki chroniące i czynniki ryzyka wśród uczniów	101

7.4.1. Uczestniczenie w zajęciach dodatkowych	101
7.4.2. Relacje z kadrami pedagogicznymi	102
7.4.3. Relacje z rodzicami i rówieśnikami	103
7.4.4. Stres	104
7.4.5. Dostępność alkoholu i narkotyków w środowisku lokalnym	105
7. Rekomendacje	109
7.1. Profilaktyka przedszkolna	109
7.2. Profilaktyka szkolna – szkolne programy wychowawczo – profilaktyczne	111
7.3. Profilaktyka szkolna – programy rekomendowane	113
7.4. Profilaktyka uzależnień behawioralnych	114
7.5. Problem narkotykowy	115
7.6. Programy monitorowanie sprzedaży alkoholu metodą „tajemniczego klienta”	116
7.7. Kontrole przestrzegania zasad i warunków zezwoleń na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych	117
7.8. Problem przemocy - “Niebieskie Karty”	118
7.9. Budowa programu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień	119
Załącznik nr 1: Kwestionariusz ankiety dla dorosłych mieszkańców Miasta Sejny	124
Załącznik nr 2: Kwestionariusz ankiety on-line dla uczniów szkół podstawowych	133
Załącznik nr 3: Kwestionariusz ankiety on-line dla uczniów szkół ponadpodstawowych	146

1. Wprowadzenie

1.1. Czym jest diagnoza problemów społecznych

Diagnoza ma na celu dostarczenie lokalnej społeczności szczegółowej wiedzy na temat problemów, które występują w danym miejscu. Powinna ona stanowić podstawę działań mających na celu rozwiązywanie wskazanych problemów poprzez odpowiadanie na potrzeby lokalnej społeczności i poprawę jakości jej życia. Bez dobrego rozpoznania problemów, a także zidentyfikowania ich źródeł trudno o skuteczną receptę na ich rozwiązanie.

Dobrze prowadzona diagnoza społeczna polega nie tylko na badaniu problemów i potencjału lokalnej społeczności oraz rekomendowaniu działań służących ich rozwiązywaniu, ale także powinna być wzbogacona o cykliczną ewaluację podjętych rozwiązań. Jej celem jest również identyfikacja przyczyn, dlaczego doszło do opisywanego stanu rzeczy. To właśnie dotarcie do przyczyn problemów umożliwia rozwiązywanie ich u źródła i formułowanie skutecznych metod rozwiązania napotkanych problemów. Umożliwia także wskazanie adekwatnych środków służących do realizacji postawionych celów. Ewaluacja służy temu, aby sprawdzić to, jak zmieniła się sytuacja pod kątem występowania diagnozowanych problemów w lokalnej społeczności; czy sytuacja uległa poprawie, czy też pogorszeniu.

Diagnoza społeczna poświęcona dogłębnemu poznaniu obszaru związanego z zapotrzebowaniem na usługi społeczne powinna jako rezultat przedstawić skalę danych problemów. W ramach diagnozy dobiera się odpowiednie metody służące ustaleniu, jakie są opinie oraz przekonania danej społeczności względem tego, jak powinno być. Zebrane dane pozwalają planować odpowiednie działania służące członkom społeczności lokalnej w oparciu o posiadane zasoby. Czasami jednostki samorządów terytorialnych oraz organizacje pożytku publicznego kierują się własną intuicją w wyznaczaniu działań lokalnych opierając się na własnych założeniach dotyczących skali danych problemów. Podejście to sprawia, że działania mogą być dobierane nieadekwatnie i nieefektywnie¹, a poza tym nie uwzględniają one opinii ludzi na temat pożądaných zmian

---

¹ Schimanek, T. (2015). *Diagnostowanie problemów społecznych*, Warszawa: FISE Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekologicznych.

i podejmowanych decyzji w lokalnej społeczności, co jest równoznaczne z brakiem partycypacji obywatelskiej w działaniach na rzecz zapobiegania problemom społecznym.

Jak wskazuje Schimanek², „tradycyjne podejście do diagnozowania problemów społecznych polega na ocenie stanu ich zaspokojenia i zidentyfikowaniu czynników uniemożliwiających ich zaspokajanie. Obecnie coraz powszechniej diagnoza problemów społecznych obejmuje także analizę możliwości zaspokajania potrzeb społecznych, bo tu właśnie często mogą tkwić przyczyny ich niezaspokojenia”.

Według przytoczonej wyżej pracy badawczej³, „nie zawsze (...) odczucia społeczne muszą być adekwatne do realnej skali problemów społecznych i ich skutków. Nie znaczy to, że należy lekceważyć opinię społeczną. Trzeba jednak pamiętać, że diagnoza społeczna może być bardzo dobrym narzędziem do tego, żeby pokazać społeczności, jak realnie wyglądają jej problemy. Możemy też mieć do czynienia z sytuacją odwrotną: społeczeństwo nie zdaje sobie sprawy, że pewne zjawiska już albo za chwilę mogą stać się poważnymi problemami społecznymi”.

1.2. Podstawowe pojęcia i terminy

W celu przybliżenia zarówno zastosowanej procedury badawczej, jak i najważniejszych ustaleń diagnozy, poniżej prezentujemy zestawienie najważniejszych pojęć i terminów naukowych, które zostały wykorzystane w niniejszym raporcie.

BADANIE ŹRÓDEŁ ZASTANYCH (*DESK RESEARCH*) – technika badań jakościowych i czasem ilościowych polegająca na przeszukaniu i interpretacji istniejących źródeł wiedzy na badany temat (dokumentów, mediów, literatury przedmiotu itp.). W niniejszej diagnozie źródłem tego typu danych były przede wszystkim dane pozyskane z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii oraz Policji.

METODY BADAWCZE – narzędzia psychologiczne służące do zbierania informacji na podstawie których scharakteryzować badane zjawisko lub obiekt badań.

² Ibidem, s. 5.

³ Ibidem, s. 4.

SONDAŻ (BADANIE SONDAŻOWE) - jest to metoda badawcza służąca zazwyczaj do badania danej populacji, której nie da się obserwować bezpośrednio. Polega na przebadaniu wyselekcjonowanej z populacji mniejszej próby respondentów, przy pomocy kwestionariusza lub ankiety.

PAPI (Paper And Pen Personal Interview) – klasyczna metoda badawcza powszechnie nazywana „papier i ołówek”. Uprzednio przeszkolony ankieter zostaje wyposażony w papierową wersję ankiety, a następnie realizuje w terenie wywiady z respondentami.

CAWI (Computer-Assisted Web Interview) – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony internetowej) – technika zbierania informacji w badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej.

BADANIA (METODY) JAKOŚCIOWE – badania, które koncentrują się na wnikliwszej analizie danego zjawiska. W badaniach jakościowych nie wykorzystuje się pomiaru ilościowego (jak w badaniach ilościowych) lecz stosuje się techniki, które mają na celu wydobycie wiedzy od badanych osób.

CZYNNIKI RYZYKA – cechy osobowe jednostki, warunki środowiskowe i sytuacje zewnętrzne, które mają potencjalny wpływ na pojawienie się zachowań ryzykownych. Głównie związane są z sytuacją rodzinną, szkolną, z funkcjonowaniem w grupie rówieśniczej i religijnej oraz uwarunkowaniami osobowościowymi. Celem interwencji profilaktycznych jest eliminacja lub redukcja czynników ryzyka.

CZYNNIKI CHRONIĄCE – cechy osobowe, sytuacje i warunki środowiskowe, które zwiększają odporność jednostki na działanie czynników ryzykownych. Celem działań profilaktycznych jest wzmacnianie czynników chroniących na rzecz odporności jednostki i całego środowiska lokalnego.

ZACHOWANIA RYZYKOWNE – zachowania niosące ryzyko negatywnych konsekwencji, zarówno dla zdrowia fizycznego i psychicznego jednostki, jak i dla jej otoczenia społecznego. Do zachowań ryzykownych zaliczamy: palenie tytoniu, używanie środków psychoaktywnych (alkoholu, narkotyków, leków), wczesną aktywność seksualną, zachowania agresywne i przestępcze.

UZALEŻNIENIE – nabyty stan zaburzenia zdrowia psychicznego i fizycznego, który charakteryzuje się okresowym lub stałym przymusem wykonywania określonej czynności lub zażywania psychoaktywnej substancji chemicznej. Zgodnie z obowiązującą w Polsce Międzynarodową Klasyfikacją Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10 uzależnienie rozpoznaje się, jeśli trzy lub więcej z następujących objawów występowało łącznie przez co najmniej 1 miesiąc lub występowało w sposób powtarzający się w okresie 12 miesięcy:

- silne pragnienie lub poczucie przymusu użycia,
- upośledzenie kontroli nad zachowaniem związanym z używaniem, tj. nad jego rozpoczynaniem, kończeniem oraz poziomem użycia,
- fizjologiczne objawy stanu abstynencyjnego pojawiające się, gdy użycie jest ograniczane lub przerywane,
- wzrost tolerancji tj. konieczność przyjmowania istotnie wzrastających ilości substancji, w celu osiągnięcia pożądanego efektu,
- silne pochłonięcie sprawą używania przejawiające się istotną zmianą dotychczasowych zamiłowań i zainteresowań porzucanych lub ograniczanych z powodu używania,
- uporczywe używanie, pomimo oczywistych dowodów występowania szkodliwych następstw, choć charakter i rozmiar szkód są już danej osobie znane.

ZAGROŻENIA BEHAWIORALNE - zachowania niosące ryzyko negatywnych konsekwencji, zarówno dla zdrowia fizycznego i psychicznego jednostki, jak i dla jej otoczenia społecznego, które mogą prowadzić do uzależnień czynnościowych (związanych z zachowaniami, a nie substancjami), tj. hazard, korzystanie z Internetu, granie w gry, zakupoholizm, pracoholizm; uzależnienie od ćwiczeń fizycznych, opalania się czy patologiczna koncentracja na spożywaniu zdrowego jedzenia.

PROBLEM SPOŁECZNY – to zaobserwowane lub spodziewane (potencjalne) zjawisko społeczne – stan, proces lub układ warunków – które uznano za niekorzystne, wywołujące pośrednio lub bezpośrednio straty finansowe i wymagające interwencji: przeciwdziałania, redukcji szkód lub rozwinięcia równoważących je potencjałów.

KWESTIA SPOŁECZNA – bariera w społeczeństwie, które utrudnia prawidłowe funkcjonowanie oraz osiągnięcie optymalnego rozwoju i realizacji potrzeb. Ma charakter masowy i szczególnie dotkliwe skutki społeczne. Bardzo często diagnozy problemów społecznych służą zidentyfikowaniu kwestii społecznych lub są ukierunkowane na zbadanie kwestii, które zostały już wcześniej rozpoznane

NORMY SPOŁECZNE – przyjęte w danej społeczności względnie trwałe wzorce funkcjonowania akceptowalnego społecznie; to zbiory nieformalnych reguł określających, co jest, a co nie jest akceptowane w danej społeczności. To także oczekiwane społecznie wzorce funkcjonowania poszczególnych grup i jednostek.

PROFILAKTYKA – zapobieganie powstaniu niekorzystnego zjawiska, zanim ono wystąpi, poprzez oddziaływanie zawczasu na jego rozpoznane przyczyny lub poprzez budowanie zabezpieczeń przed tym zjawiskiem, albo poprzez wyprzedzające łagodzenie skutków zjawiska, któremu zapobiec się nie da. Współczesne rozumienie profilaktyki uwzględnia jej podział na trzy poziomy:

- **PROFILAKTYKA UNIWERSALNA** – profilaktyka kierowana do populacji uniwersalnej (np. wszystkich uczniów w określonym wieku), bez względu na stopień ryzyka wystąpienia zachowań problemowych; ma na celu przeciwdziałanie inicjacji poprzez dostarczenie odpowiedniej informacji oraz wzmacnianie czynników chroniących i redukcję czynników ryzyka.
- **PROFILAKTYKA SELEKTYWNA** – profilaktyka ukierunkowana na grupy zwiększonego ryzyka, wymagająca dobrego rozpoznania tych grup uczniów w społeczności szkolnej; ma na celu zapobieganie, ograniczenie lub zaprzestanie podejmowania przez jednostkę zachowań ryzykownych.
- **PROFILAKTYKA WSKAZUJĄCA** – profilaktyka kierowana do osób, u których rozpoznano objawy zaburzeń lub szczególnie zagrożonych rozwojem problemów wynikających z używania substancji psychoaktywnych.

PROGRAM PROFILAKTYCZNY – działania psychoedukacyjne podejmowane według określonych wzorców, których celem jest zapobieganie zachowaniom ryzykownym odbiorców i szkodom w ich otoczeniu.

PROGRAM REKOMENDOWANY – program profilaktyczny oparty na naukowych podstawach teoretycznych, wykorzystujący skuteczne strategie profilaktyczne,

zmniejszający wpływ czynników ryzyka zachowań problemowych, wzmacniający działanie czynników chroniących przed zachowaniami problemowymi. Tego typu programy charakteryzują się odpowiednią intensywnością działań i czasem ich trwania, są realizowane przez odpowiednio przygotowaną kadrę, a przede wszystkim mają potwierdzony w badaniach ewaluacyjnych wysoki standard wdrożenia lub skuteczność oddziaływania. Krajowe programy profilaktyczne spełniające te kryteria działają w ramach SYSTEMU REKOMENDACJI.

ROZWIĄZANIE O POTWIERDZONEJ WIARYGODNOŚCI – istniejące ROZWIĄZANIE O POTWIERDZONEJ SKUTECZNOŚCI w rozumieniu do kryteriów KCPU (dawniej PARPA, KBPN), ORE i IPiN dla programów profilaktyki uzależnień, a w przypadku braku takiego rozwiązania w danej dziedzinie – istniejące lub projektowane rozwiązanie oparte na wiedzy naukowej, udokumentowanych dobrych praktykach innych gmin/miast i poparte rekomendacją uznanych specjalistów z danego obszaru wiedzy, jako rozwiązanie dobrze rokujące.

SYSTEM REKOMENDACJI – zadanie realizowane od 2010 r. we współpracy trzech instytucji – Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom (dawniej: Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych), Ośrodka Rozwoju Edukacji oraz Instytutu Psychiatrii i Neurologii. W ramach systemu dokonywana jest ocena programów z obszarów promocji zdrowia psychicznego, profilaktyki uzależnień (profilaktyki narkomanii, profilaktyki problemów alkoholowych) oraz programów profilaktyki innych zachowań problemowych (ryzykownych) dzieci i młodzieży.

1.3. Metodologia badań społecznych - zagadnienia ogólne

Należy tak zaplanować działania diagnostyczne, aby dostarczały możliwe jak najwięcej wiedzy odnośnie do sformułowanych problemów. W tym celu wskazane jest wykorzystanie różnorodnych narzędzi badawczych. Spełnione zostanie tym samym założenie o triangulacji metod⁴ pozwalające holistycznie spojrzeć na badane problemy.

⁴ Rzeszutek, I. (2018). Triangulacja w badaniach społecznych. *Młoda Humanistyka*, 12(2), 1-11.

Triangulacja metod badawczych polega na wykorzystaniu wielu różnych metod badawczych. Prowadzi to do ograniczenia błędu pomiarowego oraz podniesienia jakości badania i odniesienia zebranych danych do siebie. W celu triangulacji można wykorzystać zarówno dane ilościowe, jak i jakościowe. Może się okazać, że pewne narzędzia będą przeszacowywać skalę danego problemu (np. badania ankietowe dotyczące przekonań normatywnych o spożyciu narkotyków, które są zawyżone), a inne nie oszacują tej skali w pełnym zakresie (np. dane zastane z policji, które nie obejmują wszystkich sytuacji spożycia narkotyków). W celu zbliżenia się do odkrycia wartości rzeczywistej można zminimalizować błąd pomiarowy właśnie poprzez triangulację.

Wśród wykorzystywanych metod badawczych wymieniane są najczęściej:

1. Analiza dokumentów i danych zastanych – opiera się na poszukiwaniu danych i informacji już zebranych np. dokumentacja szkolna.
2. Badania kwestionariuszowe wykonywane techniką:
  - *CAWI* (ang. *Computer-Assisted Web Interview* – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW) – technika badawcza, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej;
  - *PAPI* (ang. *Paper And Pencil Interview*) – technika badawcza, w której badacz przeprowadza z respondentem wywiad ustrukturyzowany zaznaczając odpowiedzi badanego w przygotowanym narzędziu, jakim jest kwestionariusz wywiadu.

2. Charakterystyka Miasta Sejny i infrastruktura społeczna

2.1. Opis Miasta

Miasto Sejny leży w północno-wschodniej Polsce. Należy do województwa podlaskiego. Jest siedzibą powiatu oraz gminy miejskiej Sejny.

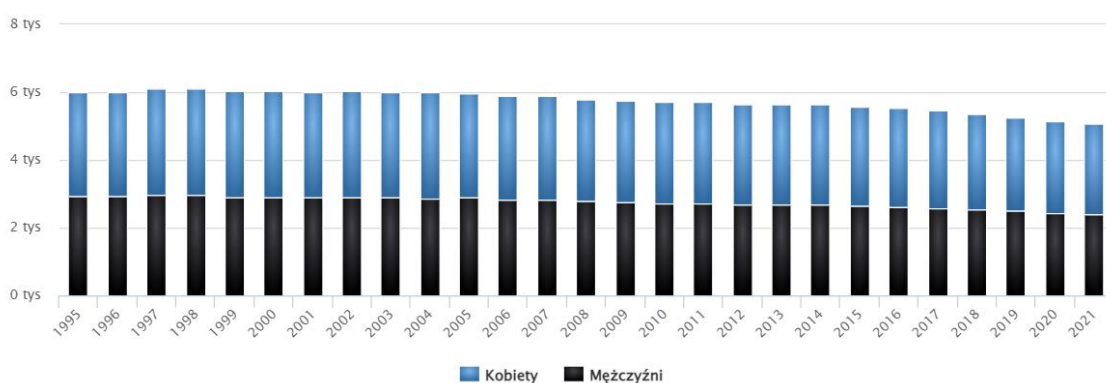
Miasto Sejny liczy 4985 mieszkańców⁵, z czego 52% stanowią kobiety, a 48% mężczyźni. W latach 2002-2021 liczba mieszkańców zmalała o 15,8%. Średni wiek

⁵ Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych: j. administracyjna gmina miejska Sejny, stan na 30.06.2022r. dane pobrane na dzień 10.05.2023 r.

mieszkańców wynosi 43,7 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa podlaskiego oraz nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Miasto Sejny ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -47. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -9,17 na 1000 mieszkańców Sejn. W 2021 roku urodziło się 40 dzieci, w tym 40% dziewczynek i 60% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,37 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.⁶

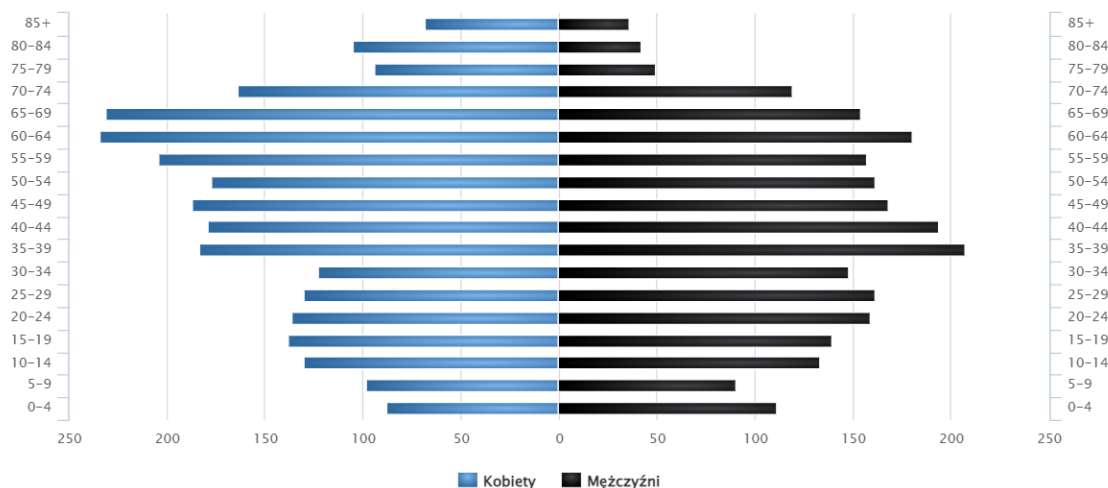
Liczba ludności Miasta Sejny na przestrzeni ostatnich 20 lat na podstawie: dane GUS

Struktura demograficzna pod kątem stanu cywilnego przedstawia się następująco: Mieszkańcy Sejn zawarli w 2021 roku 21 małżeństw, co odpowiada 4,1 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to nieznacznie mniej od wartości dla województwa podlaskiego oraz mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1 rozwód przypadający na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa podlaskiego oraz znacznie mniej od wartości dla kraju. 31,8% mieszkańców Sejn jest stanu wolnego, 50,9% żyje w małżeństwie, 6,0% mieszkańców jest po rozwodzie, a 11,3% to wdowy/wdowcy.

Jeśli chodzi o odsetek osób w wieku produkcyjnym (dla kobiet 18-59 lat, dla mężczyzn 18-64 lat), stanowi on w Sejnach 58,5% - stan na rok 2021). Osób w wieku przedprodukcyjnym (poniżej 18 roku życia) jest 16%, a poprodukcyjnym

⁶ Polska w liczbach: <https://www.polskawliczbach.pl/Sejny>, dane pobrane na dzień 10.05.2023 r.

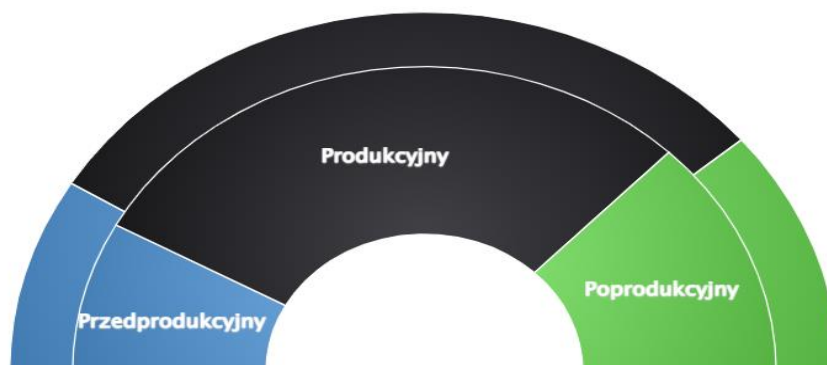
(kobiety powyżej 59 roku życia, mężczyźni od 64 lat) 25,5%. Stanowi to prawie ¼ populacji Sejn. Ogólna struktura demograficzna została zaprezentowana na wykresie poniżej.

Struktura demograficzna mieszkańców Sejn na rok 2021

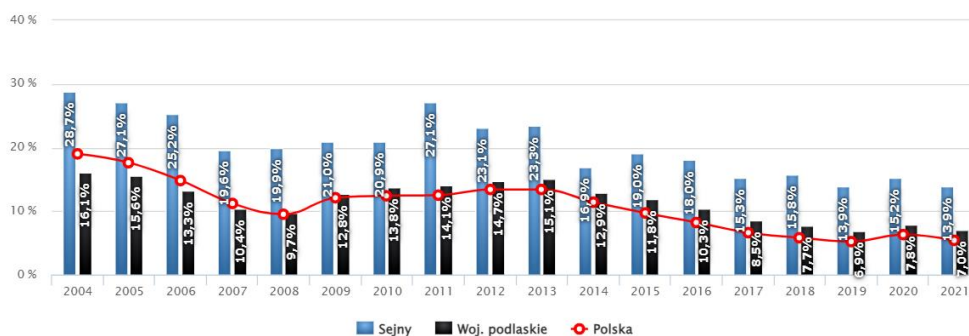
W 2021 roku zarejestrowano 33 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 62 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla Sejn -29. W tym samym roku 2 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 1 wymeldowanie za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 1.

W Sejnach na 1000 mieszkańców pracuje 329 osób . Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa podlaskiego oraz dla całej Polski. 41,6% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 58,4% mężczyźni.

Produkcyjne grupy wieku w Sejnach na rok 2021

Bezrobocie rejestrowane w Sejnach wynosiło w 2021 roku 13,9% (10,7% wśród kobiet i 16,6% wśród mężczyzn). Jest to znacznie więcej od stopy bezrobocia rejestrowanego dla województwa podlaskiego (7,3%) oraz znacznie więcej od stopy bezrobocia rejestrowanego dla całej Polski (5,2%). W 2021 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Sejnach wynosiło 4 537,00 PLN, co odpowiada 75.60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Szacunkowa stopa bezrobocia w Sejnach w latach 2004-2021

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Sejn 167 osób wyjeżdża do pracy do innych miast, a 184 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi 17. 67,1% aktywnych zawodowo mieszkańców Sejn pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 3,5% w przemyśle i budownictwie, a 11,8% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 0,6% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).⁷

⁷ Polska w liczbach: <https://www.polskawliczbach.pl/Sejny>, dane pobrane na dzień 10.05.2023 r.

2.2. Występowanie problemów społecznych na terenie Miasta Sejny

2.2.1. Analiza danych zastanych

Analiza danych zastanych obejmowała statystyki z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sejnach, dotyczące powodów przyznania pomocy społecznej w latach 2020-2022, które przedstawiono poniżej:

DZIAŁ 4. POWODY PRYZNANIA POMOCY SPOŁECZNEJ

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	0	LICZBA RODZIN		LICZBA OSÓB W RODZINACH
		OGÓŁEM	w tym: NA WSI ¹⁾	
		1	2	3
UBÓSTWO	1	140	0	271
SIEROCTWO	2	1	0	3
BEZDOMNOŚĆ	3	5	0	5
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	4	11	0	63
W TYM: POTRZEBA OCHRONY WIELODZIECNOŚCI	5	11	0	63
BEZROBOCIE	6	138	0	253
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	7	48	0	79
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	8	33	0	43
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	9	8	0	28
W TYM: RODZINY NIEPEŁNE	10	6	0	22
RODZINY WIELODZIECNE	11	1	0	6
PRZEMOC W RODZINIE	12	1	0	5
POTRZEBA OCHRONY OFIAR HANDLU LUDŹMI	13	0	0	0
ALKOHOLIZM	14	24	0	33
NARKOMANIA	15	3	0	3
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	16	3	0	3
TRUDNOŚCI W INTEGRACJI OSÓB, KTÓRE OTRZYMAŁY STATUS UCHODźCY, OCHRONĘ UZUPEŁNIAJĄCĄ LUB ZEZWOLENIE NA POBYT CZASOWY (art. 7 pkt 11)	17	0	0	0
ZDARZENIE LOSOWE	18	0	0	0
SYTUACJA KRYZYSOWA	19	0	0	0
KŁĘSKA ŻYWIŁOWA LUB EKOLOGICZNA	20	0	0	0

1) Należy wypełnić wyłącznie za I - XII.

Powody przyznania pomocy społecznej w 2020 r.

DZIAŁ 3. POWODY PRYZNANIA POMOCY SPOŁECZNEJ

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ		LICZBA RODZIN		LICZBA OSÓB W RODZINACH
		OGÓŁEM	w tym: NA WSI 1)	
0		1	2	3
UBÓSTWO	1	135	0	212
SIEROCTWO	2	1	0	3
BEZDOMNOŚĆ	3	4	0	4
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	4	8	0	44
W TYM (z wiersza 4): POTRZEBA OCHRONY WIELODZIEŃNOŚCI	5	8	0	44
BEZROBOCIE	6	132	0	229
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	7	47	0	50
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	8	37	0	40
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	9	4	0	17
W TYM (z wiersza 9): RODZINY NIEPEŁNE	10	2	0	10
RODZINY WIELODZIEŃNE	11	1	0	6
PRZEMOC W RODZINIE	12	1	0	1
POTRZEBA OCHRONY OFIAR HANDLU LUDŹMI	13	0	0	0
ALKOHOLIZM	14	34	0	40
NARKOMANIA	15	4	0	4
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	16	4	0	4
TRUDNOŚCI W INTEGRACJI OSÓB, KTÓRE OTRZYMAŁY STATUS UCHODźCY, OCHRONĘ UZUPEŁNIAJĄCĄ LUB ZEZWOLENIE NA POBYT CZASOWY (art. 7 pkt 11)	17	0	0	0
ZDARZENIE LOSOWE	18	0	0	0
SYTUACJA KRYZYSOWA	19	0	0	0
KŁĘSKA ŻYWIOŁOWA LUB EKOLOGICZNA	20	0	0	0

1) Należy wypełnić wyłącznie za I - XII.

*Powody przyznania pomocy społecznej w 2021 r.***DZIAŁ 3. POWODY PRYZNANIA POMOCY SPOŁECZNEJ**

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ		LICZBA RODZIN		LICZBA OSÓB W RODZINACH
		OGÓŁEM	w tym: NA WSI 1)	
0		1	2	3
UBÓSTWO	1	133	0	213
SIEROCTWO	2	1	0	2
BEZDOMNOŚĆ	3	4	0	4
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	4	7	0	40
W TYM (z wiersza 4): POTRZEBA OCHRONY WIELODZIEŃNOŚCI	5	7	0	40
BEZROBOCIE	6	111	0	200
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	7	49	0	58
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	8	37	0	39
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	9	5	0	25
W TYM (z wiersza 9): RODZINY NIEPEŁNE	10	2	0	10
RODZINY WIELODZIEŃNE	11	1	0	8
PRZEMOC W RODZINIE	12	0	0	0
POTRZEBA OCHRONY OFIAR HANDLU LUDŹMI	13	0	0	0
ALKOHOLIZM	14	26	0	37
NARKOMANIA	15	4	0	4
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	16	3	0	3
TRUDNOŚCI W INTEGRACJI OSÓB, KTÓRE OTRZYMAŁY STATUS UCHODźCY, OCHRONĘ UZUPEŁNIAJĄCĄ LUB ZEZWOLENIE NA POBYT CZASOWY (art. 7 pkt 11)	17	0	0	0
ZDARZENIE LOSOWE	18	2	0	3
SYTUACJA KRYZYSOWA	19	1	0	1
KŁĘSKA ŻYWIOŁOWA LUB EKOLOGICZNA	20	0	0	0

1) Należy wypełnić wyłącznie za I - XII.

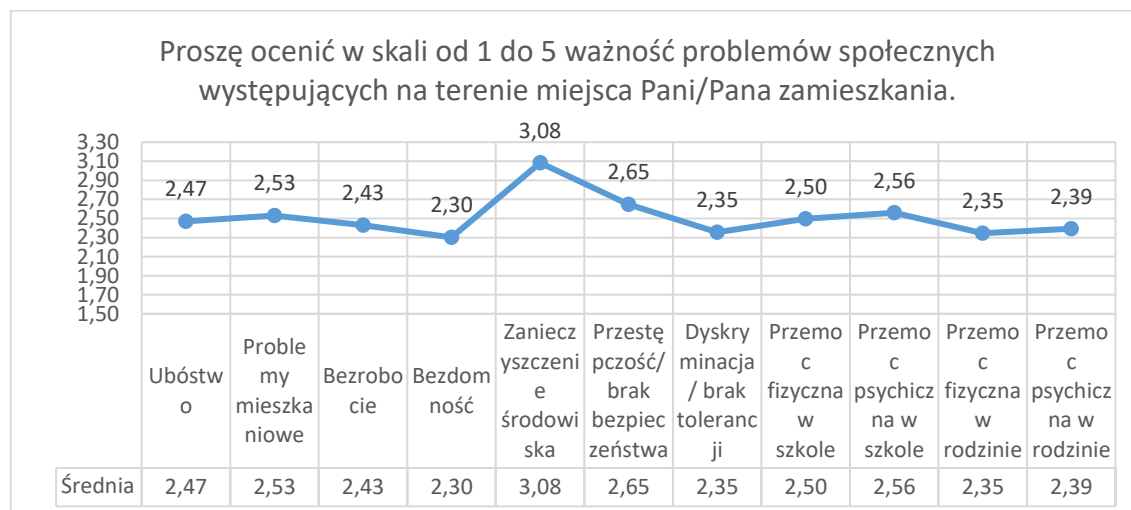
Powody przyznania pomocy społecznej w 2022 r.

Z przedstawionych statystyk wynika, iż głównymi dwoma powodami przyznania pomocy społecznej w Mieście Sejny na przestrzeni ostatnich lat jest ubóstwo oraz bezrobocie. Liczba osób korzystających z pomocy z tych względów utrzymuje się względnie na tym samym poziomie (różnica kilku osób), jedynie w 2022 r. można zauważyć nieznaczny spadek w obszarze bezrobocia (w porównaniu z 2020 r. spadek o 27 osób).

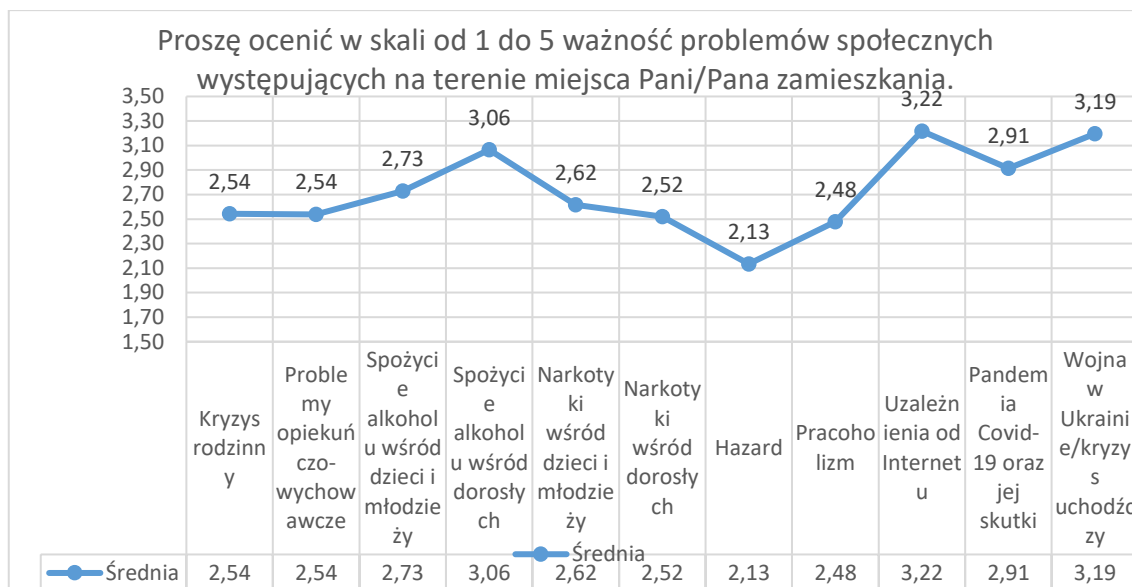
Mieszkańcy Miasta Sejny w następnej kolejności korzystają z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz alkoholizmu. W tych obszarach również można zaobserwować utrzymujący się trend na przestrzeni ostatnich trzech lat.

2.2.2. Problemy społeczne na terenie Miasta Sejny w 2023 roku według ankietowanych dorosłych

Dorosłych respondentów poproszono o wskazanie, na 5-cio stopniowej skali ważności, problemów społecznych występujących w Mieście. Dorośli ankietowani uważają, że ważnym problemem społecznym w Mieście jest uzależnienie od Internetu oraz od urządzeń elektronicznych (śr. 3,22), wojna w Ukrainie (śr. 3,19), zanieczyszczenie środowiska (śr. 3,08) oraz spożycie alkoholu wśród dorosłych mieszkańców (śr. 3,06).

Ocena stopnia ważności problemów społecznych na terenie Miasta

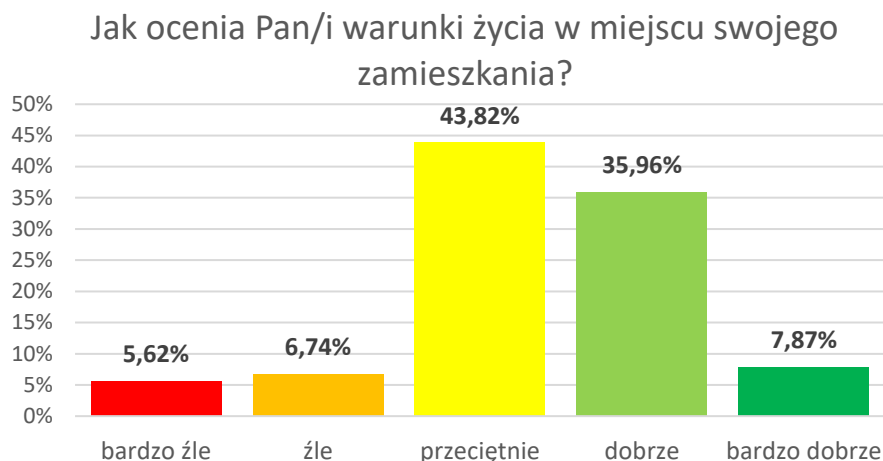

Ocena stopnia ważności problemów społecznych na terenie Miasta

Za pomocą pytania otwartego poproszono badanych dorosłych o wskazanie innych niż wymienionych problemów społecznych występujących na terenie Miasta. Wśród nich wymieniono:

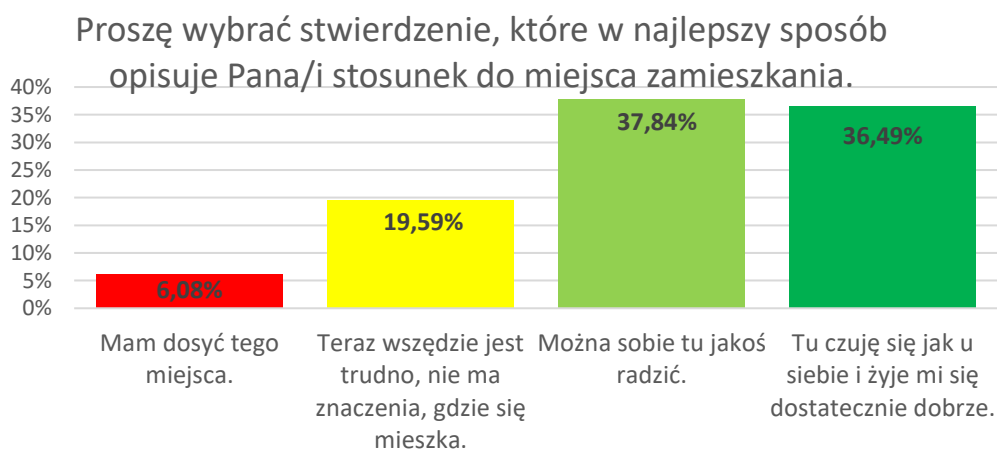
- brak miejsc dla spędzenia czasu przez lokalną społeczność, w tym przez dzieci i młodzież,
- brak miejsc pracy,
- brak mieszkań,
- brak pieszych patroli Policji,
- brak ławek, koszy na śmieci, placów zabaw, parkingów, na terenie Miasta,
- niewystarczające oświetlenie na terenie Miasta,
- niskie wynagrodzenia za pracę,
- niewystarczającą edukację seksualną w szkołach, dotyczącą form antykoncepcji, inicjacji seksualnej itp.,
- zanieczyszczenie środowiska, dzikie wysypiska śmieci,
- brak publicznego transportu,
- mobbing w miejscach pracy.

Zapytano również mieszkańców jak oceniają ogólne warunki życia w miejscu zamieszkania. 43,82% wskazało, że przeciętnie ocenia warunki życia w swoim miejscu zamieszkania, a 35,82% wskazuje je jako dobre. W następnej kolejności 7,87% wskazało odpowiedź – bardzo dobrze, 6,74% - źle i 5,62% - bardzo źle.

Ocena warunków życia w miejscu zamieszkania badanego

Mieszkańców zapytano także o swój stosunek do miejsca zamieszkania (Miasta Sejny). Najwięcej osób (37,84%) wskazało, że można tu sobie jakoś radzić oraz tu czuje się jak u siebie i żyje się dostatecznie dobrze (36,49%). Mniejsza ilość, bo 19,59% określiło, że wszędzie się żyje ciężko i nie zależy to od miejsca zamieszkania. 6,08% wskazało, że ma dość życia w tym miejscu.

Stosunek do obecnego miejsca zamieszkania

3. Metodologia badań

3.1. Zastosowane metody oraz przebieg badań

Diagnoza została opracowana na podstawie badań ilościowych prowadzonych za pomocą kwestionariuszy ankietowych elektronicznych (technika CAWI) oraz papierowych (technika PAPI), pozyskanych od dorosłych mieszkańców i uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych w Mieście. Na podstawie przyjętych teorii diagnozowania zostały utworzone 3 ankiety własne o charakterze samoopisowym. Narzędzia dla respondentów:

- ankieta dla dorosłych mieszkańców zawierała 37 pytań w tym 30 pytań zamkniętych, 1 macierzowe oraz 6 otwartych;
- ankieta dla uczniów ze szkół podstawowych zawierała 51 pytań: 46 pytań zamkniętych, 4 macierzowe i 1 otwarte;
- ankieta dla uczniów ze szkół ponadpodstawowych zawierała 55 pytań: 49 pytań zamkniętych, 5 macierzowych i 1 otwarte.

Ustalenia z badań pogłębiono o analizę danych zastanych, w tym zebranych danych z baz danych lokalnych oraz dokumentów strategicznych.

Koncepcja badania uwzględniła zapewnienie trafności i rzetelności planowanych działań, z czym wiązał się przede wszystkim sposób realizacji badania i proces zbierania danych. Głównym celem badania było poznanie opinii oraz postaw względem wybranych problemów społecznych, co pozwoliło na dokonanie diagnozy określonych zjawisk w społeczności lokalnej na terenie Miasta Sejny.

W procedurze badania położono bardzo duży nacisk na zapewnienie respondentom maksimum poczucia bezpieczeństwa oraz pełnej anonimowości. W przypadku sondażu szkolnego zespół badawczy zadbał o adekwatne i szczegółowe poinstruowanie dyrektorów placówek o jego celach i zasadach realizacji. Uczniowie w instrukcji otrzymali zapewnienie o pełnej anonimowości i poufności badań na poziomie zarówno pojedynczych uczniów, jak i klas.

Badania ankietowe szkolne (CAWI) i wśród dorosłych mieszkańców (CAWI oraz PAPI) przeprowadzono w dniach od 04.04.2023 r. do 17.05.2023 r., Kwestionariusze ankietowe wypełniło:

- 180 dorosłych mieszkańców,
- 201 uczniów szkół podstawowych
- 175 uczniów szkół ponadpodstawowych.

W załącznikach nr 1, 2 i 3 do Diagnozy zamieszczono ankiety, które zostały wykorzystane w niniejszym badaniu.

3.2. Analiza danych zastanych i dokumentów strategicznych

W ramach *desk research* zostały zebrane szczegółowe dane oraz raporty dotyczące Miasta. Ponadto, w celu zbadania aktualnego rozwoju Miasta z punktu widzenia strategii rozwojowych, przeanalizowano następujące dokumenty samorządowe:

- Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Sejny na lata 2019-2022 (programy coroczne);
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2015-2022;
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2023-2027 na terenie Miasta Sejny;
- Diagnozy i Analizy w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji w Mieście Sejny (2017 r.);
- Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Sejny 2019.

Ponadto analizie poddano dane pochodzące z Banku Danych Lokalnych GUS: j. administracyjna gmina miejska Sejny, stan na 30.06.2022 r. dane pobrane na dzień 10.05.2023 r. oraz dane z portalu [www.polskawliczbach](http://www.polskawliczbach.pl), dane pobrane na dzień 10.05.2023 r.

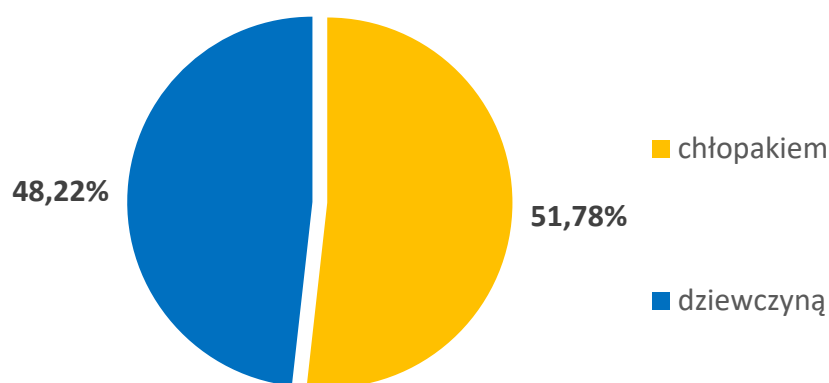

4. Charakterystyka przebadanej próby

4.1. Uczniowie

Przebadano łącznie 201 uczniów szkół podstawowych oraz 175 uczniów szkół ponadpodstawowych. Usunięto dane, które wskazywały na nierzetelny wynik. Kategoriami odrzucenia obserwacji były występujące braki danych oraz niedokończone ankiety. Odrzucono również ankiety, w których zarejestrowano nienormowany czas rozwiązywania ankiet, co wpływa na trafność i rzetelność wyników (odrzucono ankiety powyżej 28 h). Po usunięciu ankiet wadliwych pozostało w sumie 346 obserwacji.

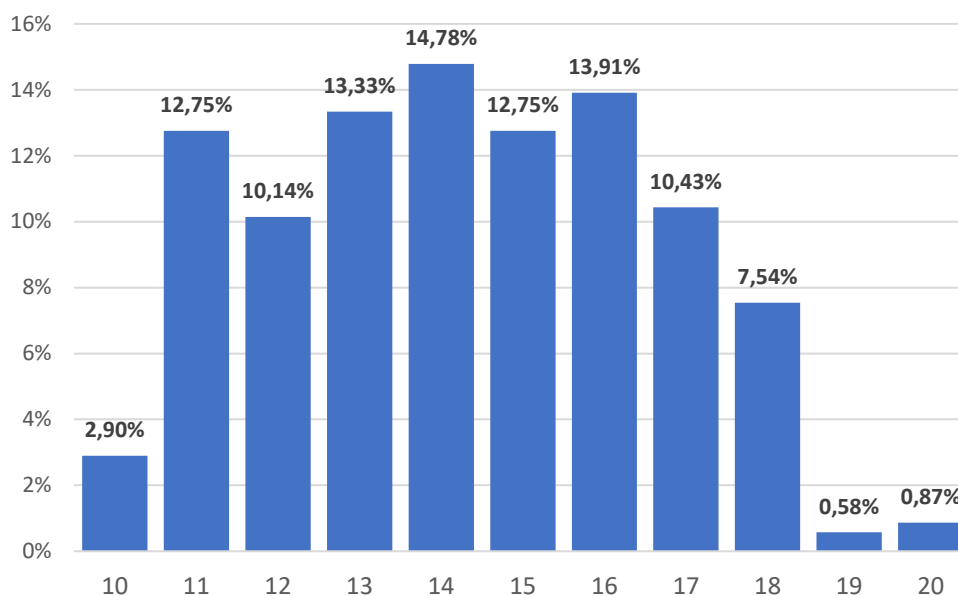
Spośród przebadanych 51,78% stanowili chłopcy, a 48,22% stanowiły dziewczęta, jak przedstawiono na wykresie poniżej.

Odsetek chłopców i dziewcząt w badanej próbie uczniów

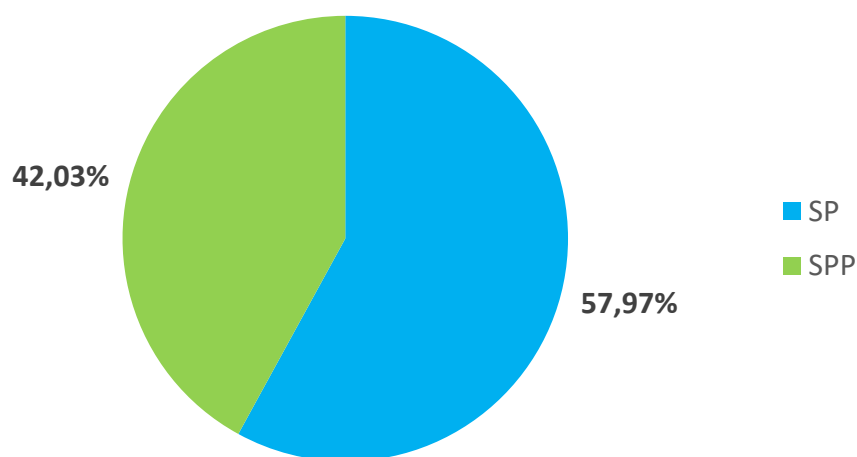
Uczniowie, którzy wzięli udział w badaniu byli w wieku od 10 do 20 lat. Najwięcej badanych osób miało 14 lat (14,78%), następnie 13,91% - 16 lat, 13,33% - 13 lat oraz 12,75% - 11 i 15 lat.

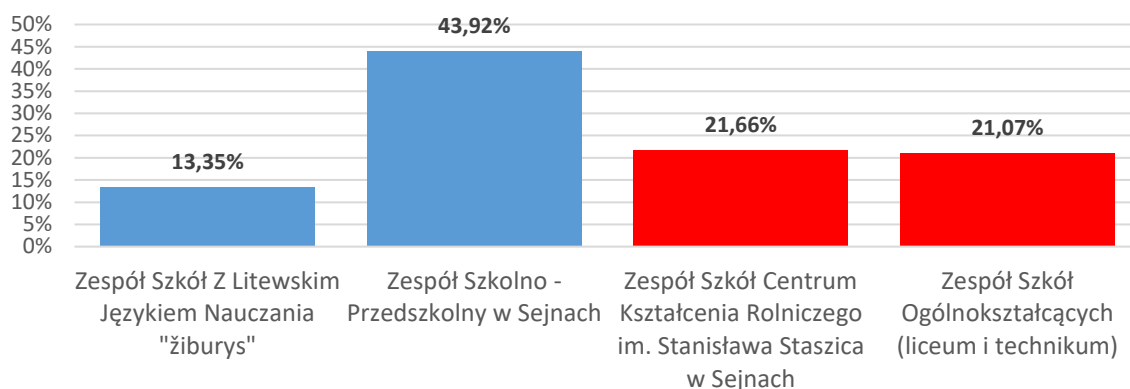
Wiek badanych uczniów szkół

57,97% przebadanych uczniów uczęszcza do szkoły podstawowej, a 42,03% do szkoły ponadpodstawowej. Najwięcej przebadanych osób uczęszcza do Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Sejnach (43,92%), następnie do Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Stanisława Staszica w Sejnach (21,66%), do Zespołu Szkół Ogólnokształcących - liceum i technikum (21,07%) i do Zespołu Szkół z Litewskim Językiem Nauczania "żiburys" (13,35%).

Odsetek uczniów uczęszczających do danych typów szkół

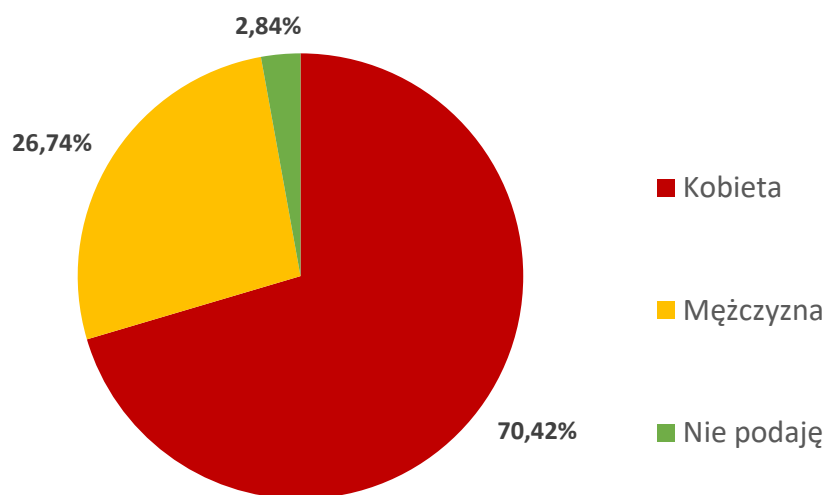

Odsetek uczniów uczęszczających do danych typów szkół

4.2. Dorośli mieszkańcy

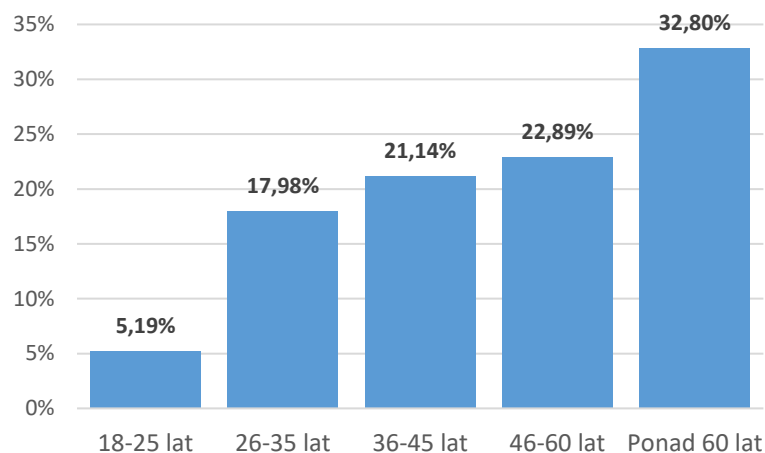
Metodami kwestionariuszowymi (*PAPI* i *CAWI*) przebadano łącznie 180 dorosłych mieszkańców Sejn. Następnie dokonano eliminacji wadliwie wypełnionych ankiet. Odrzucona została ankiet, w których nie odpowiedziano na więcej niż połowę pytań. Próba dorosłych mieszkańców wyniosła ostatecznie 179 osób, z czego 70,42% to kobiety a 26,74% to mężczyźni, 2,84% nie podało swojej płci.

Odsetek kobiet i mężczyzn w próbie osób dorosłych

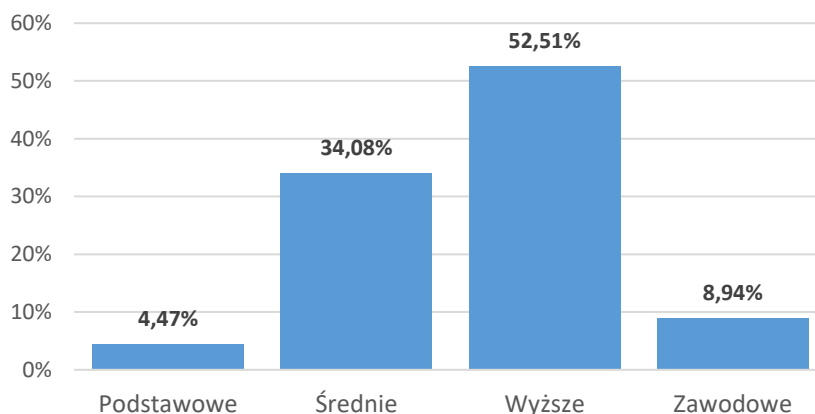

Najwięcej przebadanych osób było w wieku ponad 60 lat (32,80%), najmniej w badaniu wzięło udział osób w wieku od 18-25 lat (5,19%).

Wiek kobiet i mężczyzn biorących udział w badaniu

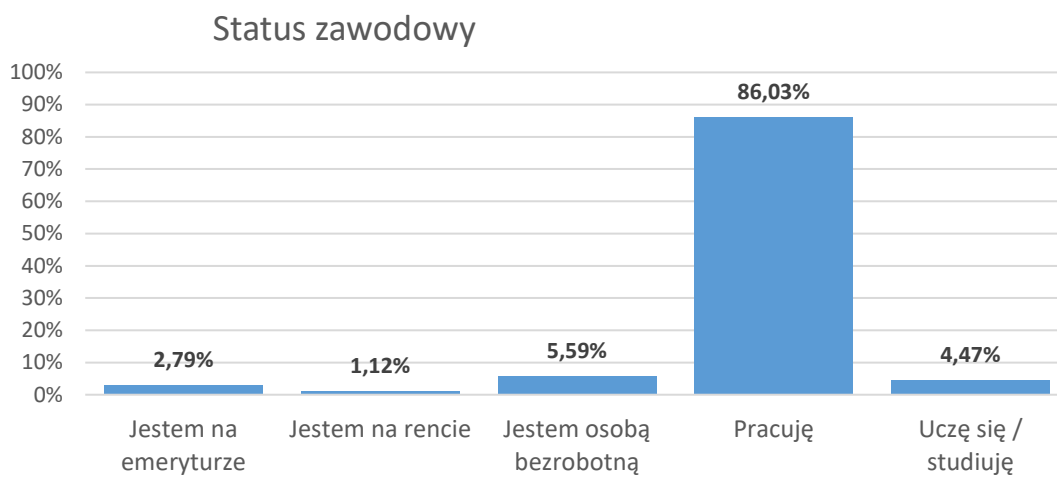
Wśród badanych najwięcej osób miało wykształcenie wyższe (52,51%) i średnie (34,08%). Na trzecim miejscu pod względem liczebności znalazły się osoby z wykształceniem zawodowym (8,94%). Najmniej było osób z wykształceniem podstawowym (4,47%).

Wykształcenie badanych dorosłych mieszkańców Sejny

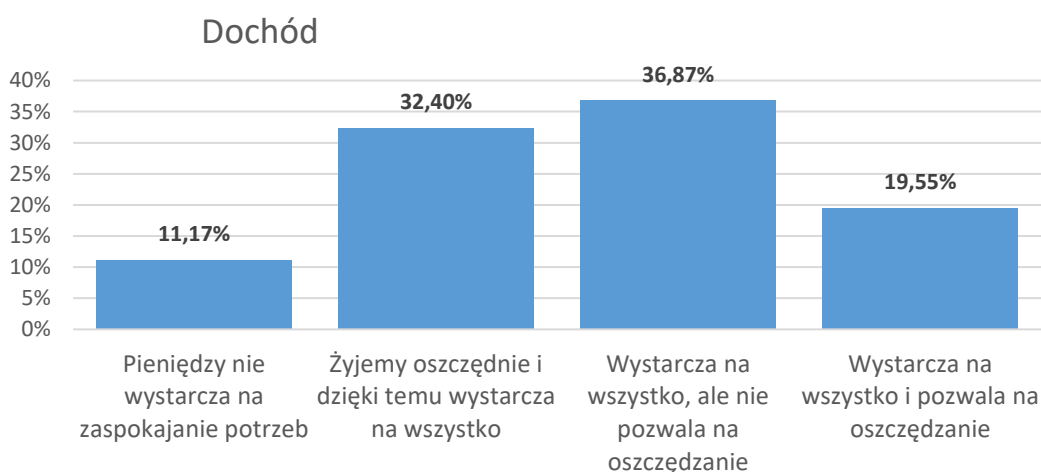

Większość badanych dorosłych pracuje (86,03%), 2,79% badanych dorosłych było na emeryturze, 1,12% - na rencie, 4,47% uczyło się a 5,59% było osobami bezrobotnymi.

Status zawodowy badanych dorosłych mieszkańców Sejny

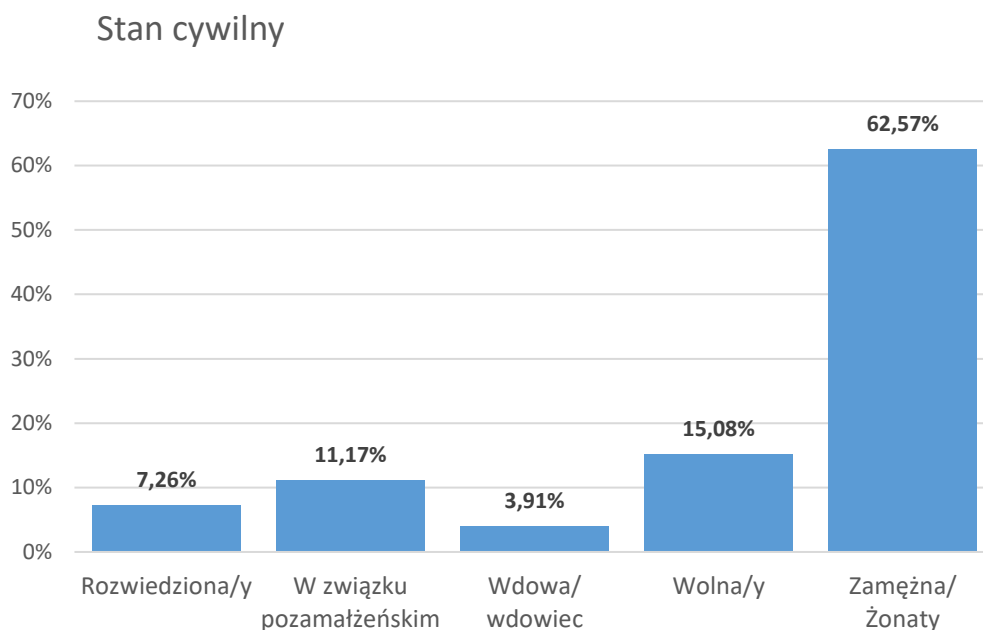
Strukturę próby pod względem zasobności osób badanych przedstawia poniższy wykres. 32,4% osób żyje oszczędnie, 36,87% osób żyje w sposób, w który wystarcza na wszystko, ale nie na oszczędzanie, a 11,17% osób żyje ubogo (nie wystarcza na zaspokajanie podstawowych potrzeb). 19,55% osób wskazało, że wystarcza im na wszystko i pozwala na oszczędzanie.

Stan zamożności osób badanych

Wśród badanych najczęściej osób było w stanie małżeńskim (62,57%). 15,08% osób określiło swój stan jako wolny (kawaler, panna). 11,17% jest w związku pozamałżeńskim, a 7,26% to osoby rozwiedzione.

Stan cywilny osób badanych

5. Badania uczniów lokalnych szkół i dorosłych

5.1. Alkohol

Według badaczy alkohol sytuuje się na piątym miejscu pod kątem szkodliwości oraz siły uzależnienia i wyprzedza takie substancje jak amfetamina, ketamina, marihuana, LSD, GHB czy MDMA. Szczególnie młody organizm narażony jest na poważne skutki działania alkoholu. W niniejszym podrozdziale poddano analizie problem spożycia alkoholu w Mieście Sejny zarówno wśród młodzieży, jak i dorosłych mieszkańców.

5.1.1. Spożycie alkoholu wśród uczniów

Spożycie alkoholu wśród osób nieletnich stanowi poważny problem społeczny. Alkohol należy do środków psychoaktywnych, który obok tytoniu jest używany przez młodzież od wczesnych lat adolescencji (odsetek adolescentów, którzy choć raz

próbowali napoju alkoholowego w grupie wiekowej 11-15 lat wynosi 34,6%)⁸. W starszej kohorcie (od 15 do 16 roku życia) odsetek osób, które są po inicjacji alkoholowej wynosi już 80%, a w ciągu ostatnich 30 dni alkohol spożywała prawie połowa (46,7%) nastolatków w tej grupie wiekowej⁹. Wiek inicjacji alkoholowej w Polsce przyjmuje się na okres 12-13 roku życia, kiedy połowa nastolatków próbowała chociaż raz w życiu napojów alkoholowych.

Przekonania normatywne na temat spożywania alkoholu to przekonania osób młodych na temat tego, jak często dochodzi do spożycia alkoholu wśród ich rówieśników oraz czy spożycie alkoholu jest zjawiskiem modnym i powszechnie przyjętym. Zgodnie z badaniami „osoby niepełnoletnie są najbardziej narażone na nadmierne picie, jeśli wierzą, że większość innych osób pije, że od nich oczekuje się picia i że picie przynosi wiele korzyści”¹⁰. Im silniejsze jest przekonanie, że alkohol lub inne substancje są modne w środowisku rówieśniczym nastolatków, tym większe faktyczne spożycie alkoholu w tej grupie wiekowej.

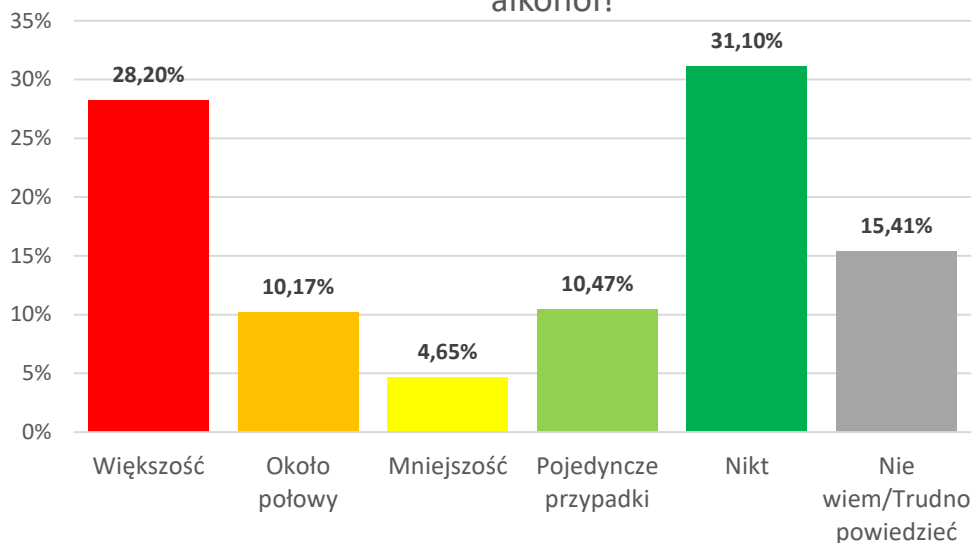
Poniższy wykres przedstawia odpowiedzi na zadane uczniom pytanie ilu/ile w przekonaniu ankietowanych kolegów/koleżanek z klasy pije alkohol. Najlicniejsza grupa wskazała, że nikt -31,1% (z czego byli to głównie uczniowie SP – 29,94%) i niewiele mniejsza grupa odpowiedziała, że większość -28,2% (z czego byli to głównie uczniowie SPP – 24,71%).

⁸ Mazur, J., Małkowska-Szcutnik, A. (2018). *Zdrowie uczniów w 2018 roku na tle nowego modelu badań HBSC*. Warszawa: Instytut Matki i Dziecka.

⁹ Sierosławski, J. (2019). *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 r. Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD*.

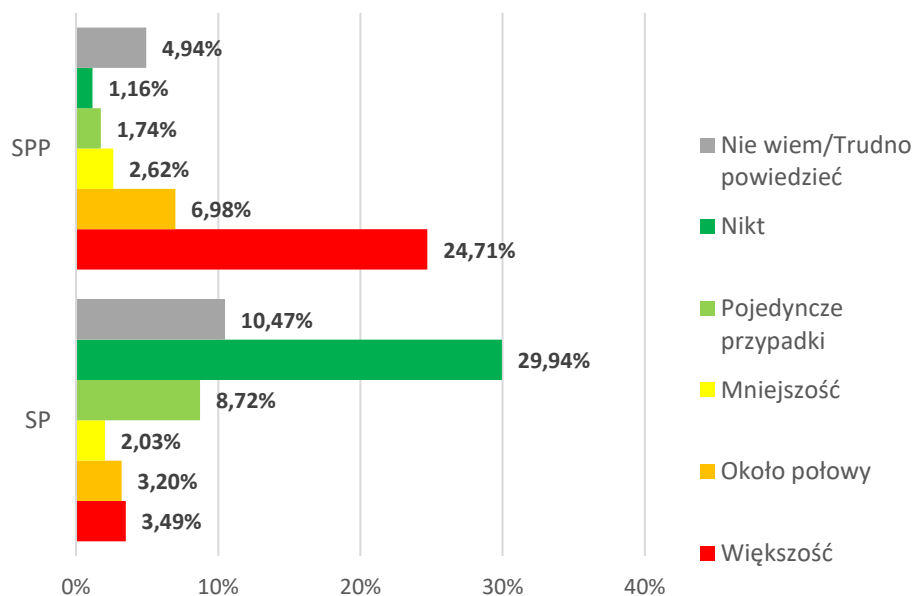
¹⁰ Padon, A. A., Rimal, N. N., Jernigan, D., Siegel, M., Dejong, W. (2016). Tapping Into Motivations for Drinking Among Youth: Normative Beliefs About Alcohol Use Among Underage Drinkers in the United States. *Journal of Health Communication*, 21(10), 1079-1087.

Jak myślisz, ilu/ile Twoich kolegów/koleżanek z klasy pije alkohol?

Przekonania uczniów czy spożycie alkoholu jest modne wśród rówieśników

Jak myślisz, ilu/ile Twoich kolegów/koleżanek z klasy pije alkohol?

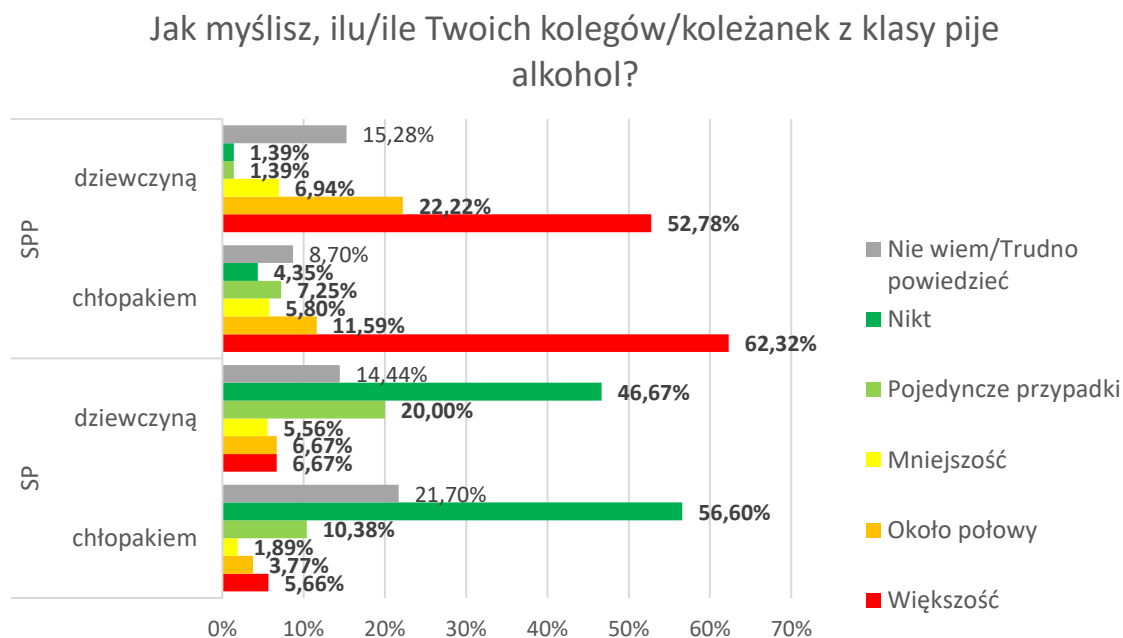

Przekonania uczniów czy spożycie alkoholu jest modne wśród rówieśników z podziałem na typ szkoły

Jak wykazano na poniższym wykresie, istnieją małe różnice między dziewczętami a chłopcami w odpowiedzi na pytanie o przekonanie na temat spożywania alkoholu wśród rówieśników.

Przekonania uczniów dot. spożycia alkoholu jako modnego zjawiska wśród rówieśników w zależności od płci

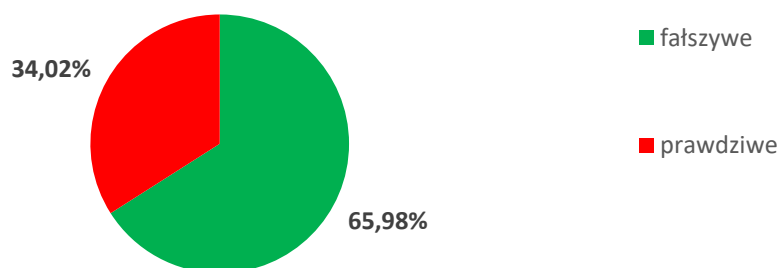
Jednym z czynników chroniących przed spożywaniem alkoholu jest także wiedza dotycząca działania danej substancji. Nie jest to czynnik tak mocno kształtujący zachowania, jak przekonania normatywne, jednak wiedza w tym zakresie może być czynnikiem sprawdzającym, jaka jest ogólna świadomość dotycząca mechanizmów działania różnych substancji wśród uczniów i dorosłych mieszkańców. Niski poziom wiedzy powinien skłaniać do podjęcia odpowiednich działań edukacyjnych w zakresie profilaktyki uniwersalnej.

W przeprowadzonym badaniu zapytano uczniów o występowanie jakościowych różnic między alkoholem występującym w piwie i wódce. Co trzeci uczeń nie zna prawidłowej odpowiedzi na to pytanie i uznał za prawdziwe stwierdzenie, że „alkohol

występujący w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce”, co prezentuje wykres poniżej. 65.98% natomiast wskazało, że to zdanie jest fałszywe.

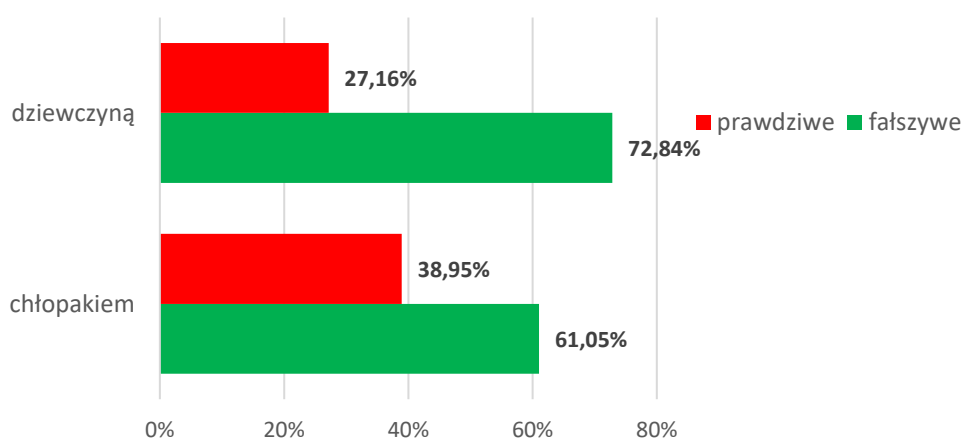
Czy, Twoim zdaniem, stwierdzenie: „alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce” jest...

Przekonania uczniów na temat jakościowych różnic między alkoholem zawartym w piwie i wódce

Wśród wszystkich uczniów, więcej chłopców (38,95%) niż dziewcząt (27,16%) posiadało błędne przekonanie, że alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce. Widoczna jest również różnica pomiędzy uczniami z różnych typów szkół. Więcej uczniów SPP (44,14%) niż SP (26,53%) wyznaje przekonanie niezgodne z prawdą.

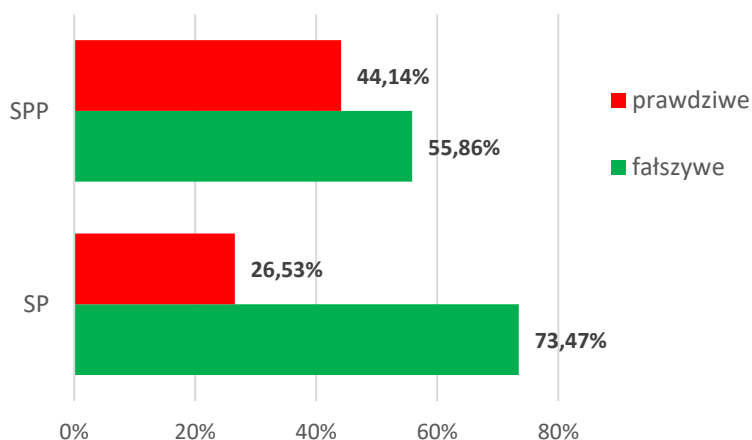
Czy, Twoim zdaniem, stwierdzenie: „alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce” jest...

Przekonania uczniów na temat jakościowych różnic między alkoholem zawartym w piwie i wódce w zależności od płci

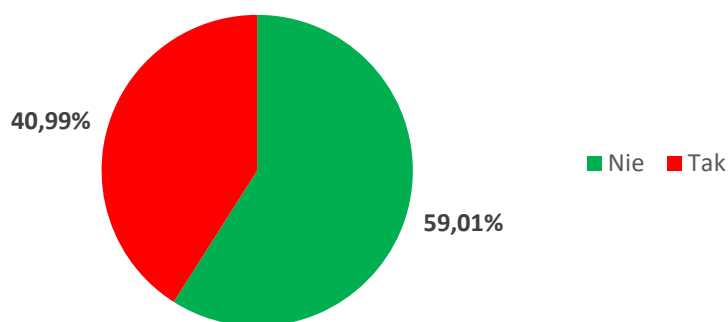
Czy, Twoim zdaniem, stwierdzenie: „alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce” jest...

Przekonania uczniów na temat jakościowych różnic między alkoholem zawartym w piwie i wódce w zależności od typu szkoły

Wśród przebadanych uczniów 59,01% stwierdziło, że nigdy nie spożywało alkoholu natomiast 40,99% uczniów wskazało, że jest po inicjacji alkoholowej.

Czy kiedykolwiek piłeś/aś alkohol?

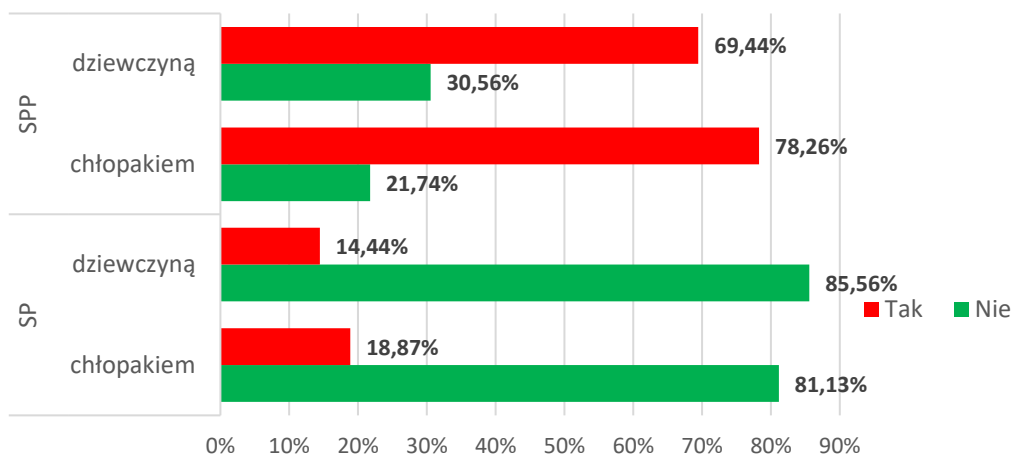

Częstotliwość spożywania alkoholu wśród uczniów

W grupie SP różnice międzypłciowe są niewielkie – 18,87 chłopców i 14,44% jest po inicjacji alkoholowej. Natomiast w grupie SPP więcej chłopaków (78,26%) niż dziewcząt (69,44%) piło już alkohol.

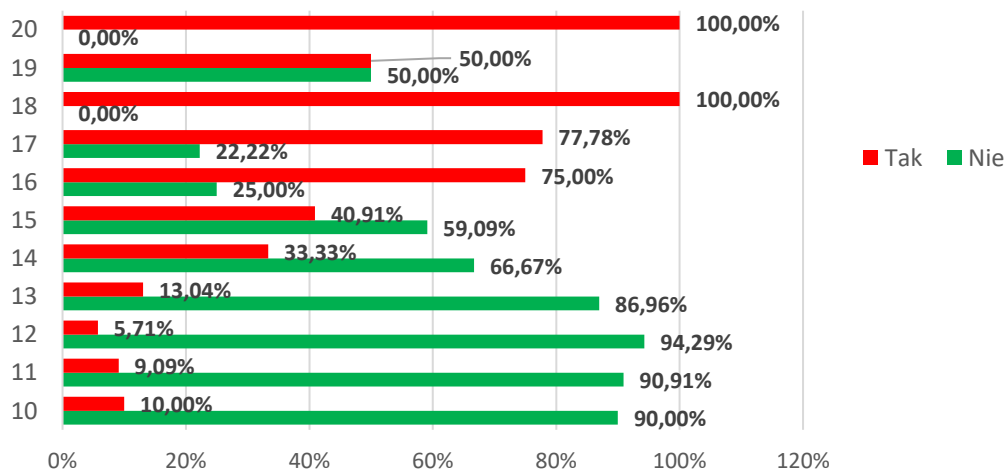
Czy kiedykolwiek piłeś/aś alkohol?

Częstotliwość spożywania alkoholu wśród uczniów z podziałem na płeć i typ szkoły

Najwięcej osób niepełnoletnich po inicjacji alkoholowej było w wieku 17 (77,78%) i 16 lat (75%), a w następnej kolejności 15 (40,91%) i 14 (33,33%) lat.

Czy kiedykolwiek piłeś/aś alkohol?

Częstotliwość spożywania alkoholu wśród uczniów z podziałem na wiek

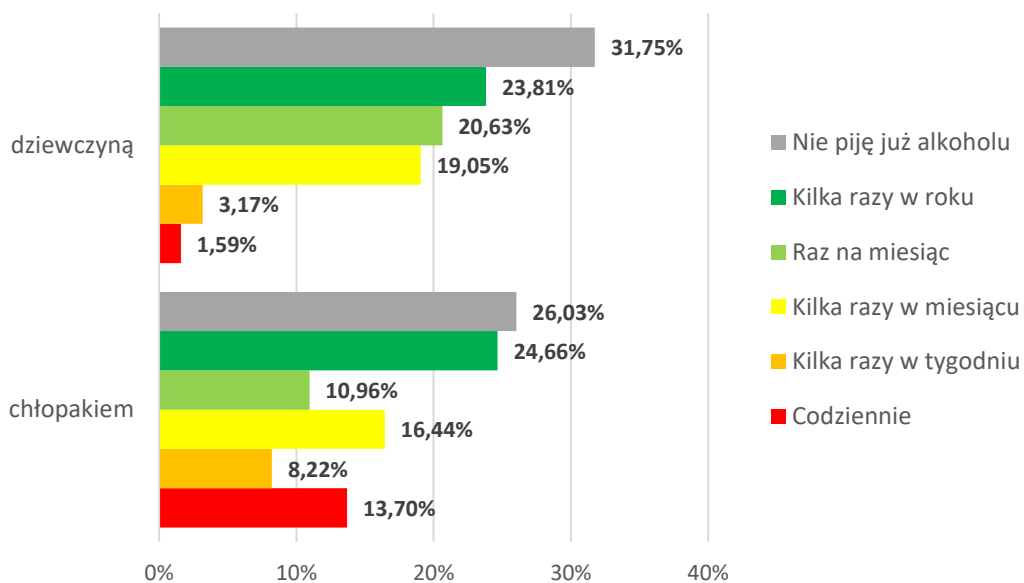
Zapytano także uczniów, jak często piją alkohol. Wzięto pod uwagę uczniów, którzy kiedykolwiek spożywali alkohol, dlatego proporcje odnoszą się do tej właśnie grupy, a nie całej próby uczniów. Prawie co 4 uczeń pije kilka razy w roku, co 4 – kilka razy w miesiącu, a 15% - raz w miesiącu. 28,57% uczniów, którzy spróbowali alkoholu już nie piją. Do tej grupy zaliczają się osoby, które najprawdopodobniej tylko spróbowwały alkoholu i nigdy więcej po niego nie sięgnęły lub osoby, które piły częściej jednak już przestały z różnych powodów.

Częstotliwość spożywania alkoholu wśród uczniów, którzy są po inicjacji alkoholowej

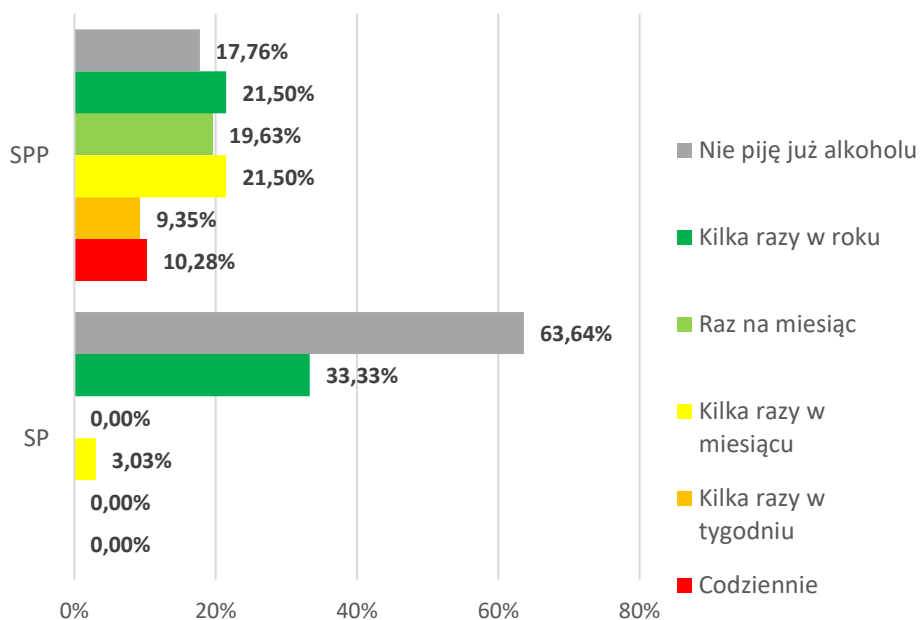
Alkohol częściej w większej częstotliwości spożywają chłopcy. W przypadku picia codziennie (13,70%) - wśród dziewcząt proporcja ta jest mniejsza i wyniosła 1,59% oraz w przypadku picia kilka razy w tygodniu (8,22%) – u dziewcząt proporcja wyniosła 3,17%. Natomiast statystycznie więcej dziewcząt wskazało, że spożywało kiedyś alkohol, ale już przestało (31,75%), u chłopców wartość ta była statystycznie niższa (26,03%). Dziewczęta też piją w rzadszej częstotliwości niż chłopcy: raz w miesiącu (dz.: 20,63%, chł.: 10,96%) oraz kilka razy w miesiącu (dz.: 19,05%, chł.: 16,44%). W przypadku podziału na typ szkoły to uczniowie szkół ponadpodstawowych częściej piją alkohol.

Jak często pijesz alkohol?

Częstotliwość spożywania alkoholu wśród uczniów, którzy są po inicjacji alkoholowej w zależności od płci

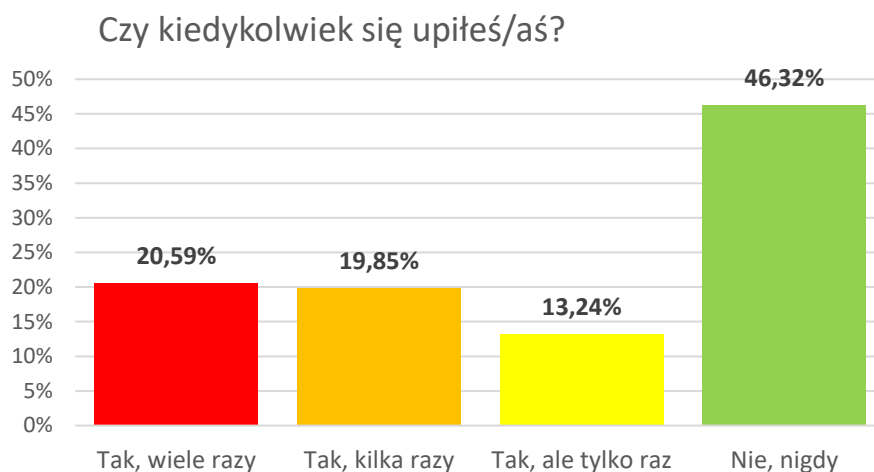
Jak często pijesz alkohol?

Częstotliwość spożywania alkoholu wśród uczniów, którzy są po inicjacji alkoholowej w zależności od typu szkoły

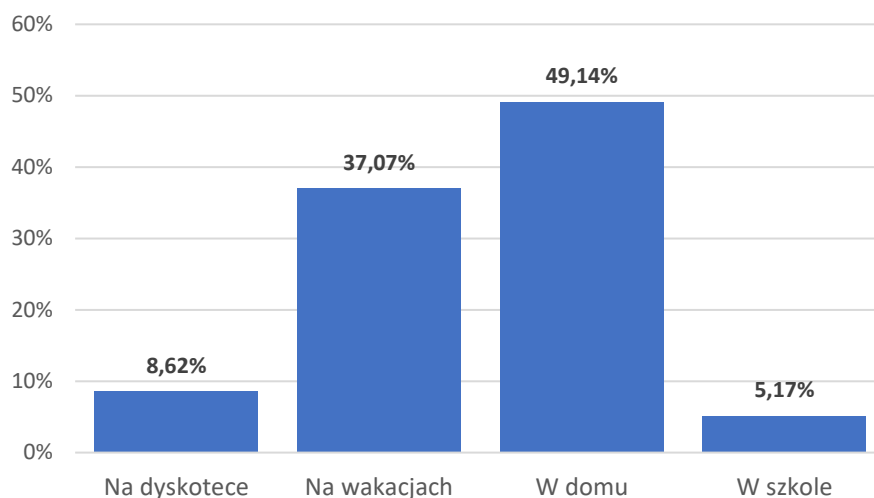
Prawie połowa przebadanych uczniów przyznała, że nigdy nie była w stanie upojenia alkoholowego (46,32%). 13,24% przyznało, że było, ale tylko raz, natomiast 20,59% uczniów wskazało, że było w takim stanie wiele razy lub 19,85% - kilka razy.

Częstotliwość doświadczenia stanu upojenia alkoholowego przez uczniów

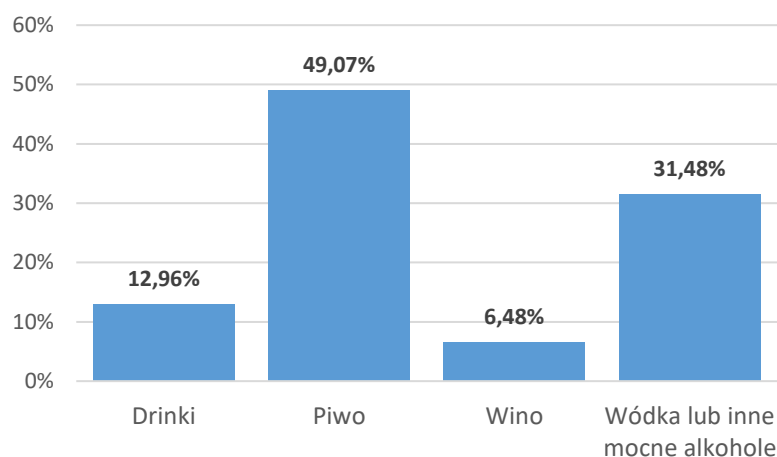
Zapytani o sytuację, w której po raz pierwszy spożyli alkohol, przebadani uczniowie najczęściej wskazują dom rodzinny (49,14%), inną często powtarzającą się odpowiedzią była próba alkoholu na wakacjach (37,07%). Zdecydowanie rzadziej dzieci i młodzież wskazywali na dyskotekę (8,62%) oraz szkołę (5,17%). Opcje: na wagarach oraz w barze/pubie nie zostały wskazane przez osoby badane.

W jakiej sytuacji pierwszy raz spróbowałeś/aś alkoholu?

Czynniki sytuacyjne spróbowania alkoholu.

Najczęściej uczniowie, którzy spożywali jakiś alkohol wybierali piwo (49,07%), na drugim miejscu usytuowała się wódka i inne mocne alkohole (31,48%), w dalszej kolejności pojawiły się drinki (12,96%) i wino (6,48%).

Jaki alkohol pijesz lub piłeś/aś najczęściej?

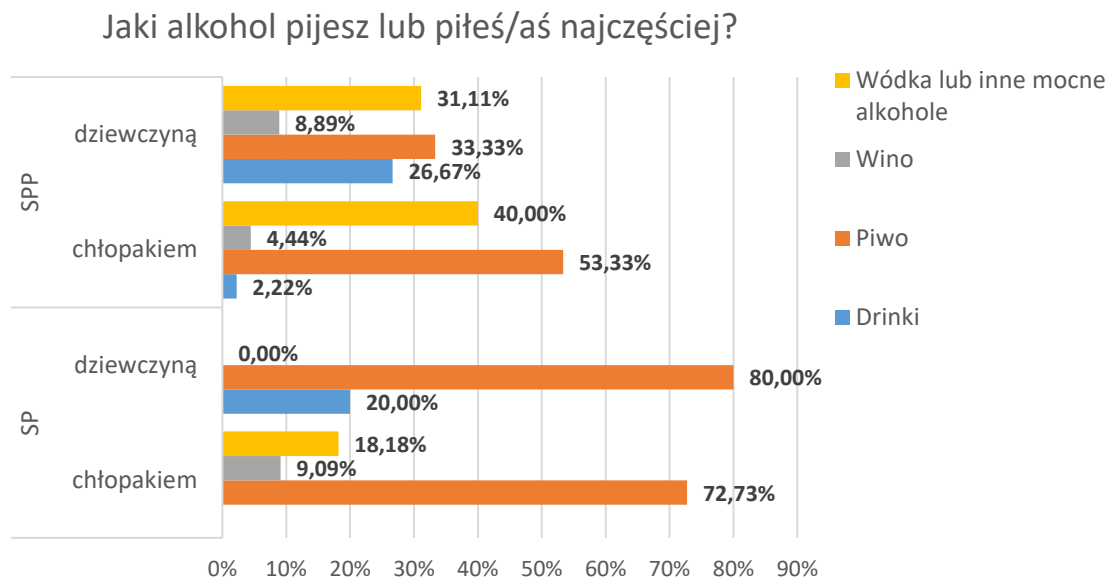
Rodzaj spożywanego alkoholu wśród uczniów

Zestawiono również rodzaj spożywanego alkoholu wśród uczniów wraz z płcią i typem szkoły. Spośród wszystkich przebadanych uczniów SP to chłopcy piją wódkę

i inne mocne alkohole oraz wino, a dziewczyny drinki (w przypadku piwa duża część uczniów pije ten rodzaj alkoholu). Wśród uczniów SPP dziewczyny głównie piją drinki i wino, natomiast chłopcy częściej sięgają po piwo i wódkę.

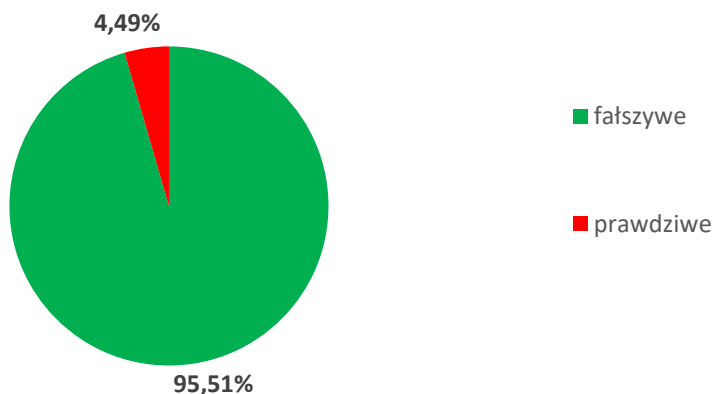

Rodzaj spożywanego alkoholu wśród uczniów podzielony na płeć i typ szkoły

5.1.2. Spożycie alkoholu wśród dorosłych

Zapytano dorosłe osoby o ich przekonanie na temat zawartości alkoholu w poszczególnych rodzajach alkoholu. Osoby dorosłe udzieliły niepoprawnej odpowiedzi na pytanie o szkodliwość alkoholu w wódce i piwie w 4,49% ankietowanych. Pozostałe 95,51% uznało, że alkohol w piwie jest tak samo groźny jak w wódce.

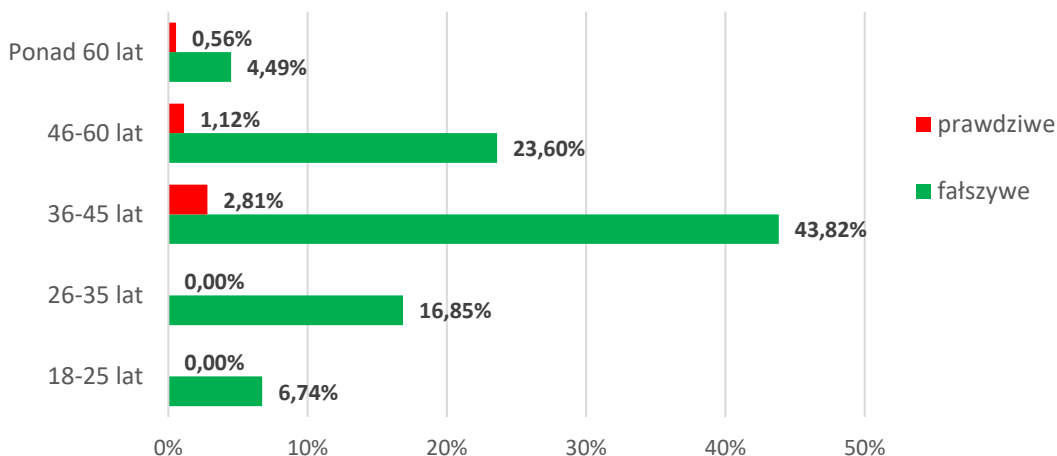
Pani/Pana zdaniem, stwierdzenie: „alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce” jest...

Przekonania na temat alkoholu wśród osób dorosłych

Analizując powyższe przekonanie względem wieku osoby w przedziale wiekowym od 36 lat do powyżej 60 roku życia zadeklarowały błędne przekonanie, że alkohol w piwie jest mniej groźny niż w wódce.

Pani/Pana zdaniem, stwierdzenie: „alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce” jest...

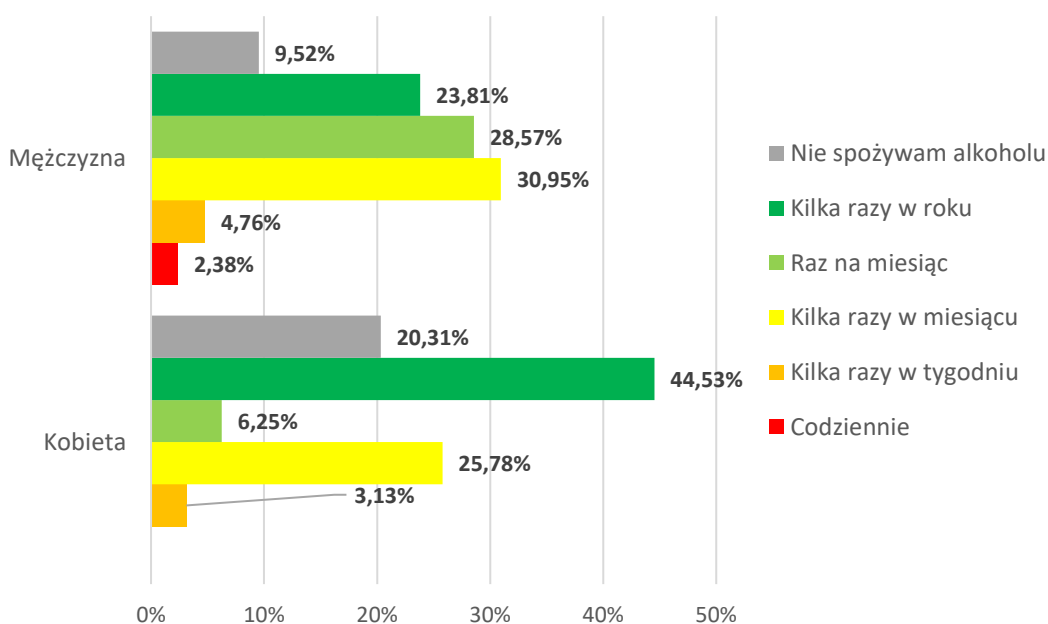

Przekonania na temat alkoholu wśród osób dorosłych z podziałem na wiek

Wśród przebadanych dorosłych tylko 2,38% dorosłych mężczyzn zadeklarowało spożycie alkoholu codziennie. Najwięcej mężczyzn pije kilka razy w miesiącu (30,95%), a następnie raz na miesiąc (30,95%) i kilka razy w roku (23,81%). Natomiast wśród kobiet najczęściej odpowiedzi wskazywało na picie alkoholu kilka razy w roku (44,53%), a następnie kilka razy w miesiącu (25,78%) oraz niespożywanie alkoholu w ogóle (20,31%).

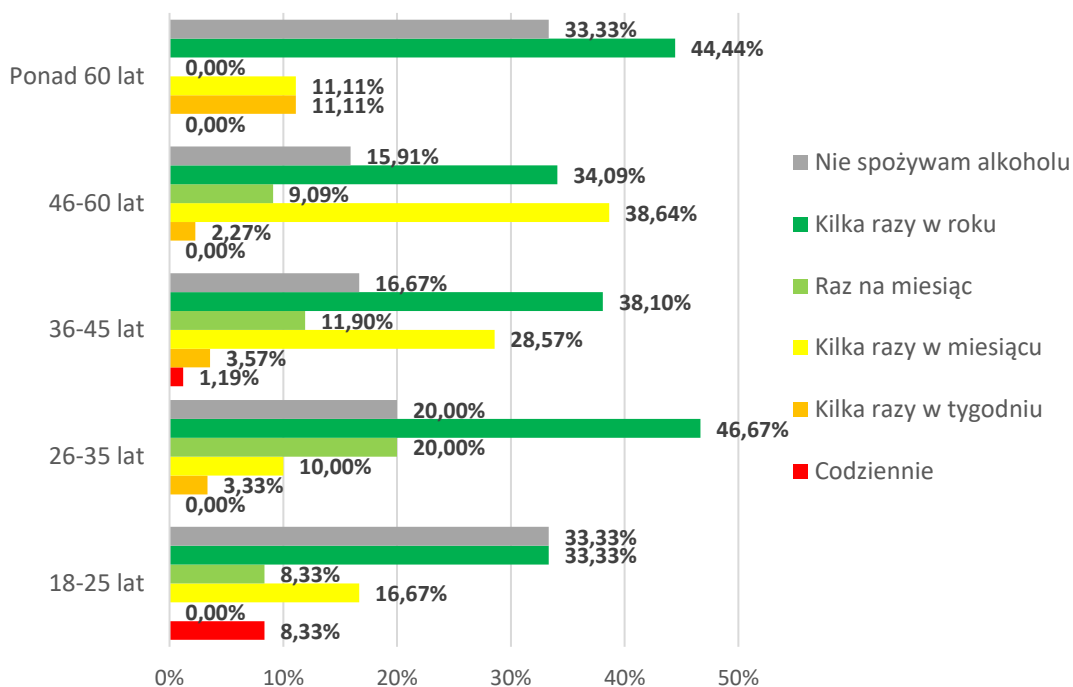
Jak często spożywa Pan/i alkohol (w tym piwo powyżej 0,5% alkoholu)?

Częstość spożywania alkoholu wśród dorosłych z podziałem na płeć

W grupie wiekowej 18-25 lat najczęstsze odpowiedzi to picie kilka razy w roku i w ogóle (33,33%), w grupie 26-35 lat i 36 – 45 lat – kilka razy w roku (46,67%, 38,10%), w grupie 46-60 lat – kilka razy w tygodniu (38,64%), a u osób w wieku ponad 60 lat również kilka razy w roku (44,44%).

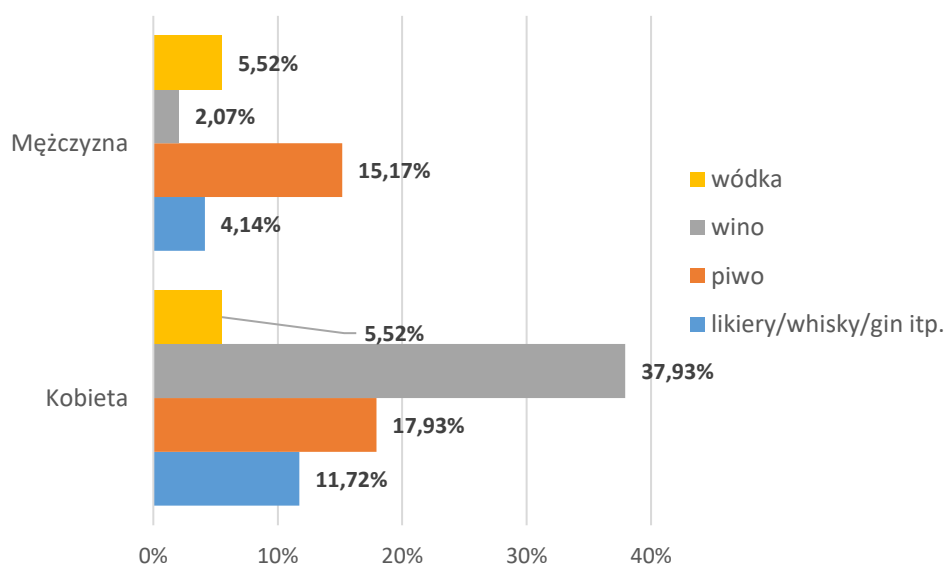
Jak często spożywa Pan/i alkohol (w tym piwo powyżej 0,5% alkoholu)?

Częstość spożywania alkoholu wśród dorosłych z podziałem na wiek

Pytając o to, jaki alkohol najczęściej jest spożywany przez ankietowane kobiety najczęstszą odpowiedzią było wino (37,93%), a u mężczyzn piwo (15,17%). Najmniej uzyskała wódka - zarówno wśród kobiet i mężczyzn – tylko 5,52% i u mężczyzn likiery, whisky, gin itp. (4,14%).

Jaki alkohol spożywa Pan/i najczęściej?

Rodzaj alkoholu najczęściej spożywany przez dorosłych

5.1.3. Analiza danych zastanych spożycia alkoholu wśród uczniów

Według danych z dokumentów strategicznych z poprzednich lat, w tym z Diagnozy Lokalnych Zagrożeń z 2019 r. wynika, iż¹¹: 44% uczniów szkoły podstawowej i 90% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej inicjację alkoholową miało już za sobą. Wyciągnięto wniosek, iż łatwość w sięganiu po alkohol mogła być związana z tym, że duża część badanej młodzieży (33% uczniów szkoły podstawowej, 20% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej) było zdania, że picie piwa jest mniej groźne niż napojów wysokoprocentowych. W aktualnym badaniu 26,52% uczniów SP i 44,14% SPP uważają powyższe twierdzenie za prawdziwe, co w szczególności powinno zwrócić uwagę na małą wiedzę dotyczącą zagrożeń alkoholowych u uczniów SPP.

Dodatkowo w 2019 r. wśród uczniów na każdym etapie nauki były osoby deklarujące picie bieżące, a także przyznające się do incydentów upijania się (12% uczniów szkoły podstawowej i 56% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej). W aktualnym

¹¹ Badania społeczne z Diagnozy Lokalnych Zagrożeń 2019 r. były przeprowadzone w placówkach szkolnych przed reformą szkolnictwa. Aktualnie gimnazja zostały zlikwidowane. Należy zatem pamiętać, że grupa uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych to aktualnie rocznikowo uczniowie ze szkół ponadpodstawowych. Aktualnie do grupy uczniów ze szkół podstawowych włączono osoby w tym samym wieku, co uczniowie gimnazjum w 2019 roku.

badaniu również wykazano, że głównie uczniowie szkół ponadpodstawowych piją alkohol i duża część wszystkich uczniów pije do stanu upojenia alkoholowego (20,59% uczniów wskazało, że było w takim stanie wiele razy lub 19,85% - kilka razy).

5.1.4. Porównanie spożycia alkoholu wśród dzieci i młodzieży do próby wojewódzkiej i ogólnopolskiej

Przeanalizowano również spożycie alkoholu przez uczniów w lokalnych szkołach oraz ogólnego spożycia przez młodzież w danym wieku w Polsce. Porównano młodzież w wieku 11 i 13 lat. Wybór był podyktowany doбором próby w badaniach ogólnopolskich HBSC z 2018 roku¹², które zawierały próbę osób badanych w wieku 11-13 lat.

Uczniowie lokalnych szkół częściej lub podobnie jak uczniowie w szkołach w kraju sięgali po alkohol w szkole podstawowej. 9,09% 11-latków jest już po inicjacji alkoholowej, czyli o 1,79 punktów procentowych więcej w porównaniu do badań ogólnopolskich. 13,04% 13 – latków w lokalnych szkołach jest po inicjacji alkoholowej i jest to tylko o 0,5% mniej w porównaniu do badań ogólnopolskich.

W 2019 r. przeprowadzono ogólnopolskie badanie ESPAD, które miało na celu pomiar natężenia zjawiska używania przez młodzież substancji psychoaktywnych. Wyniki badań ukazują, że napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży. Chociaż raz w ciągu całego swojego życia piło 80% badanych w wieku 15-16 lat i 92,8% uczniów w wieku 17-18 lat. W przypadku badania uczniów lokalnych szkół z Miasta Sejny 40,91% 15-latków, 75% 16-latków, 77,78% 17-latków i wszyscy badani 18-latkowie są już po inicjacji alkoholowej. Także wyniki uczniów lokalnych szkół SPP są zbliżone do tych ogólnopolskich.

---

¹² Mazur, J., Małkowska-Szkutnik, A. (2018).

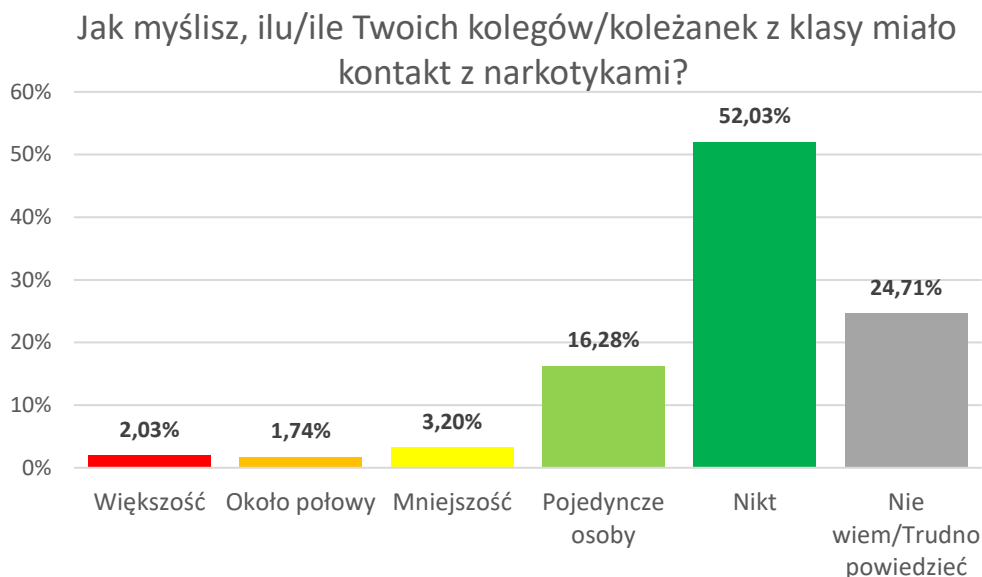
5.2. Narkotyki

5.2.1. Badanie wiarygodności odpowiedzi

W badaniu kwestionariuszowym dzieci i młodzieży zastosowano jeden sposób sprawdzenia wiarygodności uzyskanych wyników. Zbadano odsetek osób, które przyznają się do spożywania nieistniejącego narkotyku o nazwie „Relevin”, co z kolei wpłynęło na odrzucenie ankiet z powodu błędnej lub celowej odpowiedzi w tym pytaniu (5 ankiet).

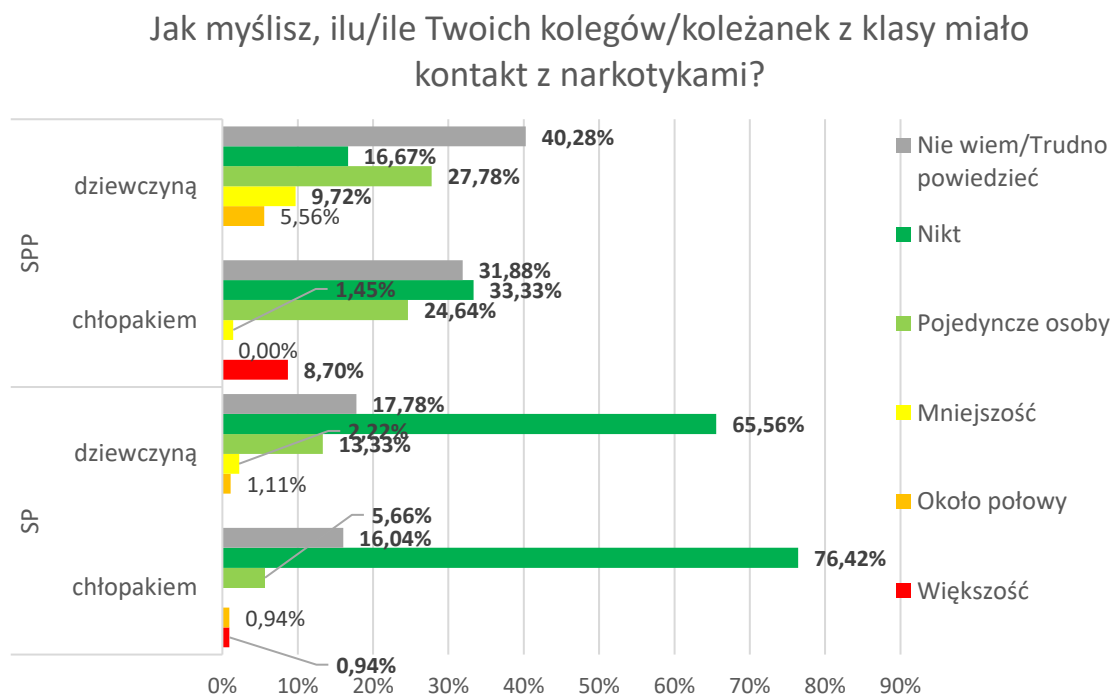
5.2.2. Przekonania na temat narkotyków i rozpowszechnienie wśród uczniów

Większość przebadanych uczniów (52,03%) ma przekonanie, że żaden z ich kolegów/koleżanek z klasy nie miał kontaktu z narkotykami lub były to pojedyncze osoby (16,28%). 1/4 badanych nie potrafiła odpowiedzieć na to pytanie, 1,74% - około połowy, 3,20% uczniów wskazało na mniejszą ilość a na większość wskazało 2,03% uczniów.

Przekonanie uczniów o częstotliwości kontaktu z narkotykami wśród kolegów/koleżanek z klasy

Co ciekawe, większy odsetek chłopców niż dziewcząt, zarówno w grupie SP, jak i SPP uważa, że nikt z kolegów/koleżanek nie miał kontaktu z narkotykami.

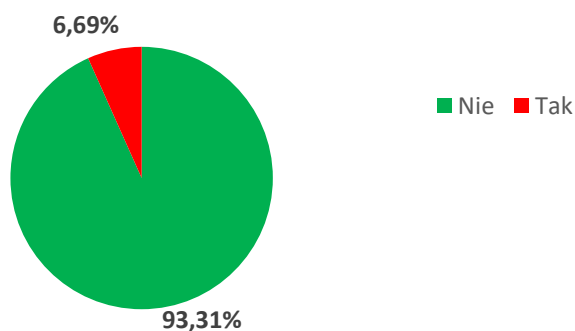
Przekonanie uczniów o częstotliwości kontaktu z narkotykami wśród kolegów/koleżanek z klasy w zależności od płci i typu szkoły

Zdecydowana większość wszystkich przebadanych uczniów (93,31%) stwierdziła, że nigdy nie próbowała substancji uznawanej za narkotyki. 6,69% przebadanej grupy uczniów wskazało, że spróbowało narkotyku. Zdecydowana większość z grupy, która kiedykolwiek korzystała z takich substancji byli to uczniowie szkół ponadpodstawowych, zaledwie 0,94% to chłopcy ze szkół podstawowych.

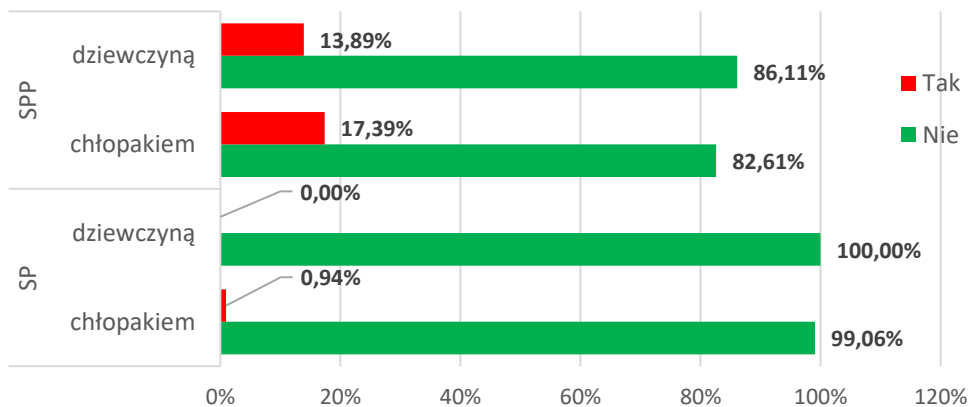

Czy próbowałeś/aś kiedykolwiek substancji uznawanej za narkotyki (w tym również marihuany i dopalaczy)?

Odsetek inicjacji narkotykowej wśród uczniów

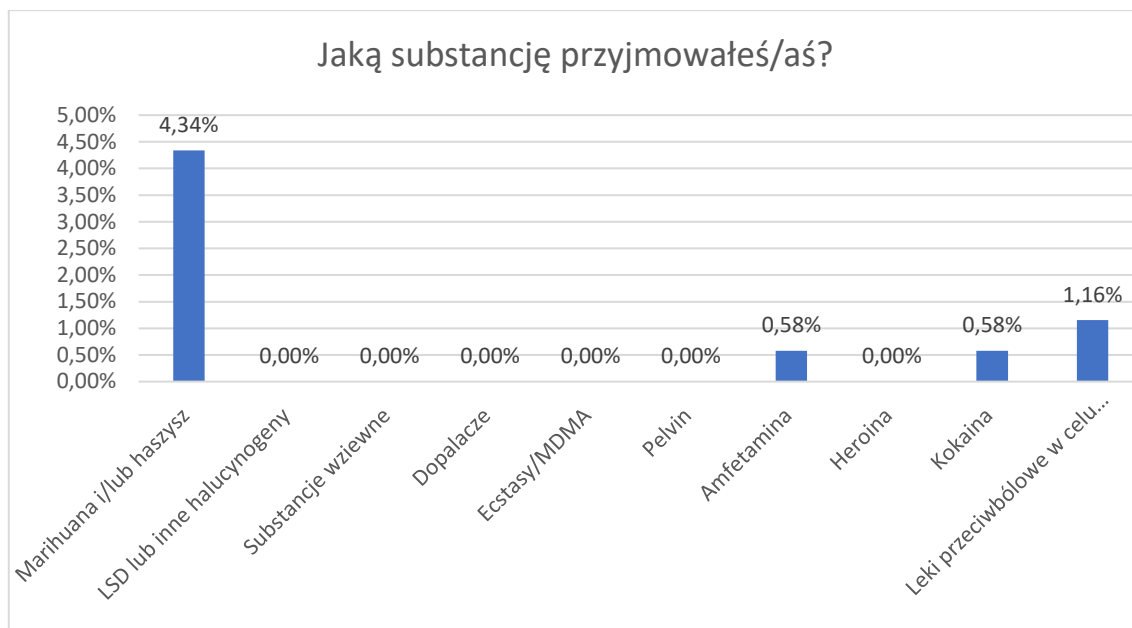
Czy próbowałeś/aś kiedykolwiek substancji uznawanej za narkotyki (w tym również marihuany i dopalaczy)?

Odsetek inicjacji narkotykowej wśród uczniów z podziałem na typ szkoły i płeć

W grupie uczniów, którzy korzystali kiedykolwiek z narkotyków, najczęściej odpowiadano, że próbowano marihuany/haszyszu (4,34%), leków w celu odurzenia się (1,16%), kokainę oraz amfetaminę (po 0,58% dla każdej grupy).

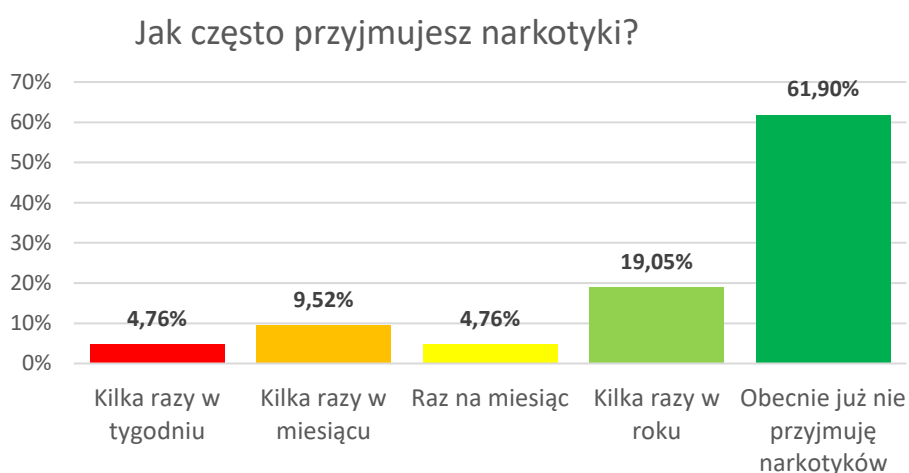

Odsetek uczniów używających danego typu narkotyku

Osoby, które miały kontakt z narkotykami odpowiedziały na kolejne pytania uszczegóławiające. Należy pamiętać, że próba osób wynosiła w przypadku tych pytań 6,69% całej próby osób badanych.

Wśród uczniów, którzy próbowali narkotyki 61,9% już nie używa ich. Kolejne 19,05% przyjmuje narkotyki kilka razy w roku.

Częstotliwość używania narkotyków przez uczniów

Uczniom zadano także pytanie o to czy spotkali kiedykolwiek osobę, która rozprowadzała narkotyki. Odpowiedzi wskazują na to, że jest minimalny dostęp do takich substancji na terenie Sejn. 83,43% respondentów wskazało, że nie spotkało nigdy takiej osoby. 9,59% wskazało, że spotkało taką osobę poza szkołą, 3,2% w szkole, natomiast 3,78% spotkało taką osobę zarówno w szkole jak i poza nią.

Spotkanie osoby rozprowadzającej narkotyki

5.2.3. Przekonania na temat narkotyków i rozpowszechnienie wśród dorosłych

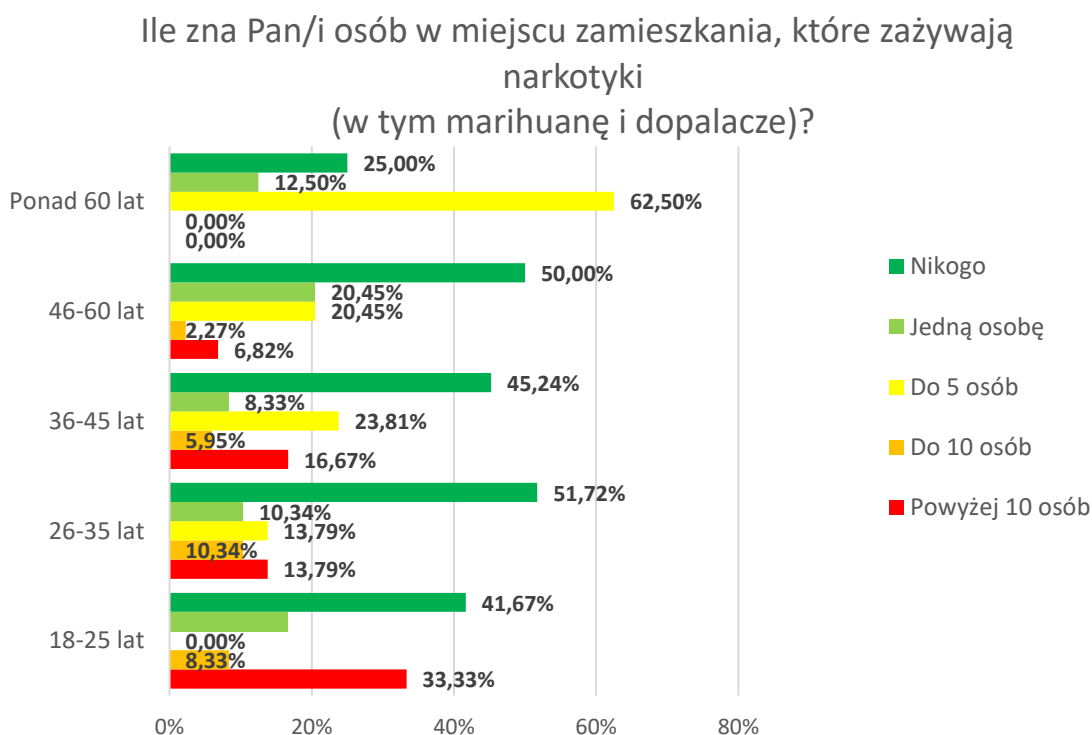
Kolejna część badania, jakie zostało przeprowadzone wśród dorosłych mieszkańców Miasta Sejny dotyczyła problemu narkotykowego. Pomimo tego, iż nie ma jednoznacznej definicji słowa „narkotyk”, powszechnie przyjęło się, iż są to środki odurzające oraz substancje psychoaktywne inne niż alkohol i tytoń, które wpływają na ośrodkowy układ nerwowy zmniejszając jego wrażliwość. Zazywanie narkotyków ma na celu wywołanie w organizmie odmiennych stanów świadomości, uzyskania określonego nastroju czy przeżycia euforycznych doznań.

Głównym przedmiotem naszego zainteresowania będą substancje nielegalne, których produkcja, sprzedaż czy posiadanie są zakazane przez prawo.

Pierwszym pytaniem w części ankiety dotyczącej narkotyków było pytanie o to, czy w najbliższym otoczeniu mieszkańców miasta są osoby, które zażywają narkotyki.

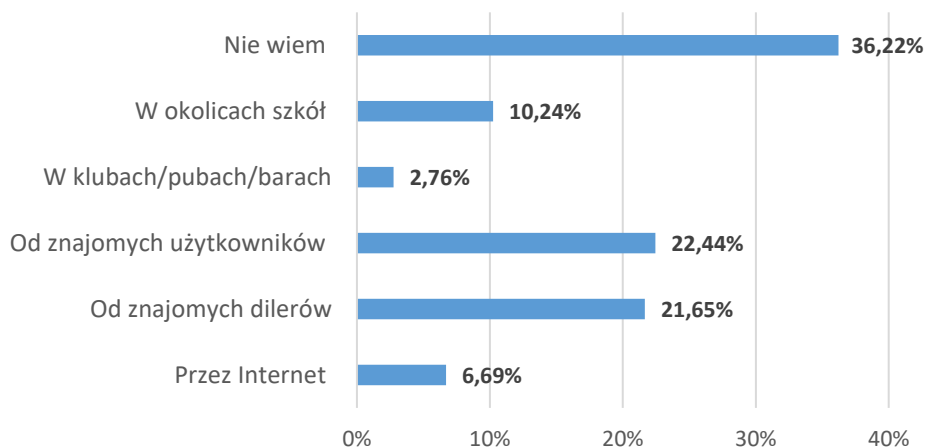
Duża grupa osób w wieku od 18 lat do 60 lat nie zna nikogo, kogo dotyczyłby problem zażywania narkotyków. Natomiast w wieku ponad 60 lat najwięcej osób (62,5%) zna do 5 osób. W grupie do 18 do 25 roku życia 33,33% zna powyżej 10 osób, a w grupie 46 do 60 lat 20,45% osób zna tylko jedną osobę.

Znajomość osób w miejscu zamieszkania, które używają narkotyki według wieku

Kolejne pytanie miało na celu sprawdzenie, czy badani mają wiedzę dotyczącą tego, gdzie mogą nabyć środki odurzające. 36,22% respondentów uważa, że nie wie nic na temat dostępności narkotyków na terenie ich Miasta. 22,44% wskazało, że można je nabyć od znajomych użytkowników, 21,65 od znajomych dilerów, 10,24% w okolicach szkół, 6,69% przez Internet i 2,76 w klubach/pubach/barach.

W jaki sposób można nabyć narkotyki na terenie miejsca Pana/i zamieszkania?

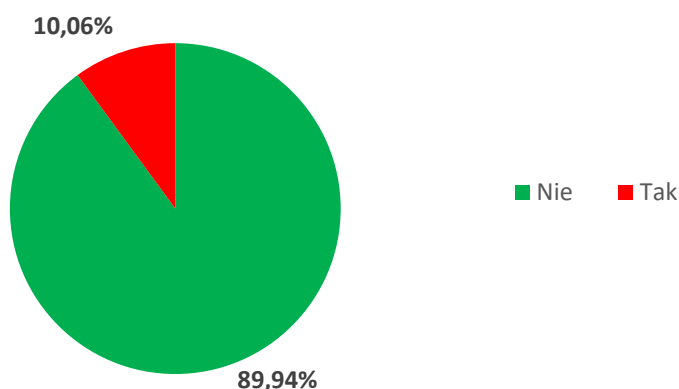

Wiedza dorosłych ankietowanych w zakresie miejsca, w którym można nabyć narkotyki

Biorąc pod uwagę powyższe dane można uznać, że odpowiedzi na pytanie dotyczące możliwości nabywania narkotyków są nieco niższe niż w rzeczywistości. Może to wynikać z faktu, iż dla większości osób, pomimo tego, że jest to ankieta anonimowa, jednak pytanie to jest krępujące i dlatego odpowiedzi mogą nie we wszystkich przypadkach być zgodne z prawdą.

Na pytanie dotyczące tego, czy osoby biorące udział w badaniu kiedykolwiek zażywały środki odurzające powszechnie uznawane za narkotyki 10,06% udzieliło odpowiedzi twierdzącej. 89,94% dorosłych mieszkańców utrzymuje, iż nigdy nie zdarzyło im się zażywać narkotyków.

Czy kiedykolwiek przyjmował/a Pan/i środek uznawany za narkotyk?

Spożycie narkotyków wśród dorosłych

5.2.4. Analiza danych zastanych odnośnie narkotyków wśród uczniów szkół

Według danych z dokumentów strategicznych z poprzednich lat, w tym z Diagnozy Lokalnych Zagrożeń z 2019 r. wynika, iż: w grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej (12%) jak i uczniów szkoły podstawowej (6%) były osoby, które miały kontakt z narkotykami. W aktualnym badaniu dostęp do narkotyków według uczniów lokalnych szkół jest również niewielki. 6,69% wszystkich uczniów przyznała, że korzystała kiedykolwiek z narkotyków.

Dodatkowo młodzi ludzie w 2019 przyznali, że znali w swoim otoczeniu osoby, które „biorą” narkotyki – takiej odpowiedzi udzieliło 36% uczniów szkoły podstawowej i 47% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Natomiast w aktualnym badaniu większość przebadanych uczniów (52,03%) ma przekonanie, że żaden z ich kolegów/koleżanek z klasy nie miał kontaktu z narkotykami lub były to pojedyncze osoby (16,28%). 1/4 badanych nie potrafiła odpowiedzieć na to pytanie, 1,74% - około połowy, 3,2% uczniów wskazało na mniejszą ilość, a na większość wskazało 2,03% uczniów. Większy odsetek chłopców niż dziewcząt, zarówno w grupie SP, jak i SPP uważa, że nikt z ich kolegów/koleżanek nie miał kontaktu z narkotykami.

5.2.5. Analiza danych zastanych odnośnie problemu uzależnienia od narkotyków w Mieście Sejny.

Analizie danych zastanych poddano informacje z dokumentów strategicznych z poprzednich lat, w tym Miejskich Programów Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Sejny.

Porównując liczbę udzielonych porad dotyczących problemu uzależnienia od narkotyków w miejscowym Punkcie Konsultacyjnym w 2018 i 2022 wydaje się, że ilość osób poszukujących pomocy ze względu na uzależnienie od narkotyków utrzymuje się na podobnym poziomie (do 10 porad udzielanych w tym obszarze problemowym). W porównaniu wzięto pod uwagę tylko powyższe 2 lata, ze względu na brak wyszczególnionych danych w latach 2019-2021 dotyczących jedynie problematyki narkotykowej. Szczegóły w 2018 r. i 2022 r. podano poniżej:

- 2018
  - liczba udzielonych porad osobom z uzależnieniem od innych substancji odurzających: 5
  - liczba udzielonych porad dorosłym członkom rodzin z problemem narkotykowym: 3

- 2022:
  - Liczba porad psychologa dot. osób z problemem narkotykowym: 0
  - Liczba porad psychologa dot. dorosłych członków rodziny z problemem narkotykowym: 0
  - Liczba porad terapeuty uzależnień dot. osób z problemem uzależnień od innych substancji odurzających: 10
  - Liczba porad t. uzal. dot. dorosłych członków rodziny z problemem narkotykowym: 8
  - Liczba porad t. uzal. dot. problemów uzależnienia dzieci i młodzieży: 5
  - Liczba porad dla osób współuzależnionych dot. dorosłych członków rodziny z problemem narkotykowym: 10

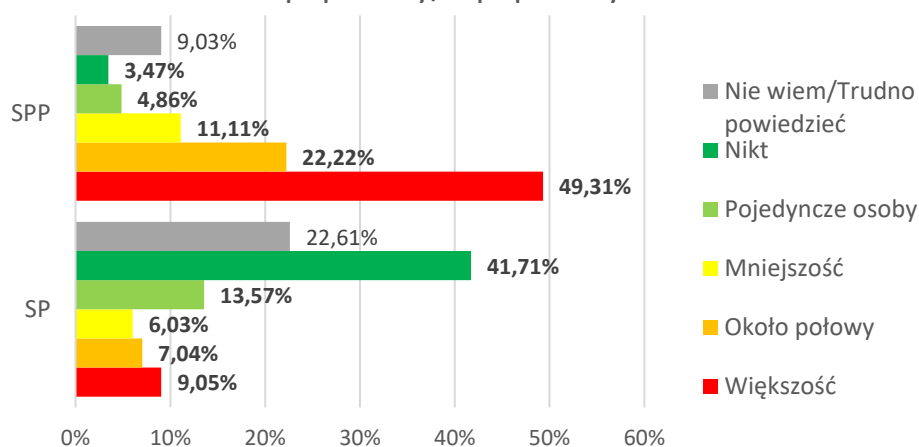
5.3. Nikotyna

5.3.1. Przekonania na temat nikotyny i rozpowszechnienie wśród uczniów

W kontekście badania problemu używania papierosów przez młodzież i dzieci poddano analizie przekonanie o liczbie osób palących wśród koleżanek i kolegów w obrębie własnej klasy. Na pytanie o to ilu/ile kolegów lub koleżanek z klasy pali papierosy, e-papierosy lub używa podgrzewaczy tytoniu w grupie SP najwięcej osób wskazało na odpowiedź nikt (41,71%), a w grupie SPP – większość (49,31%).

Jak myślisz, ilu/ile Twoich kolegów/koleżanek z klasy pali papierosy/e-papierosy?

Przekonania uczniów o tym, ile ich koleżanek lub kolegów używa wyrobów tytoniowych z podziałem na typ szkoły

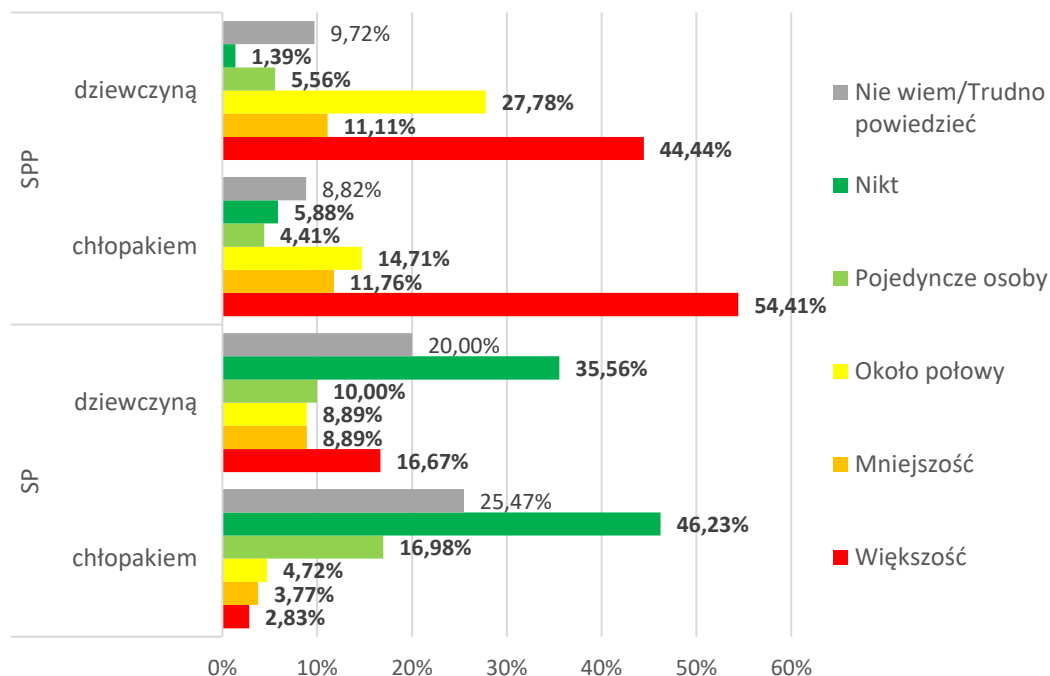
Na pytanie o to ilu/ile kolegów lub koleżanek z klasy pali papierosy, e-papierosy lub używa podgrzewaczy tytoniu w grupie SPP największa część chłopców i dziewcząt wskazało, że większość. W następnej kolejności obie płcie wskazały na około połowy rówieśników.

Natomiast w grupie SP największa grupa chłopców i dziewcząt wskazało na odpowiedź nikt, a w następnej kolejności chłopcy wskazali na pojedyncze osoby, a dziewczęta na większość rówieśników.

Jak myślisz, ilu/ile Twoich kolegów/koleżanek z klasy pali papierosy/e-papierosy?

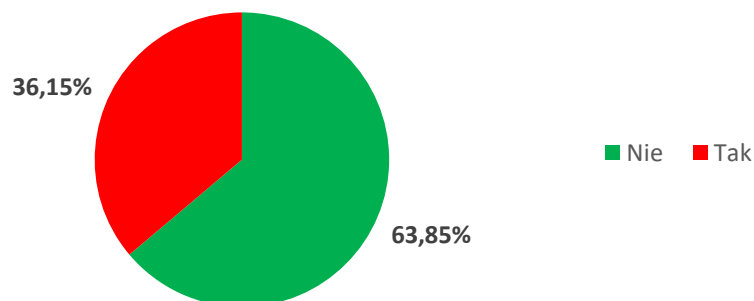

Przekonania uczniów o tym, ile ich koleżanek lub kolegów używa wyrobów tytoniowych z podziałem na płeć i typ szkoły

Większość (63,85%) dzieci i młodzieży, które wzięły udział w badaniu stwierdziła, że nigdy nie paliła papierosów, także elektronicznych. Natomiast 36,15% uczniów wskazała, że ma za sobą inicjację z wyrobem tytoniowym oraz jego pochodną.

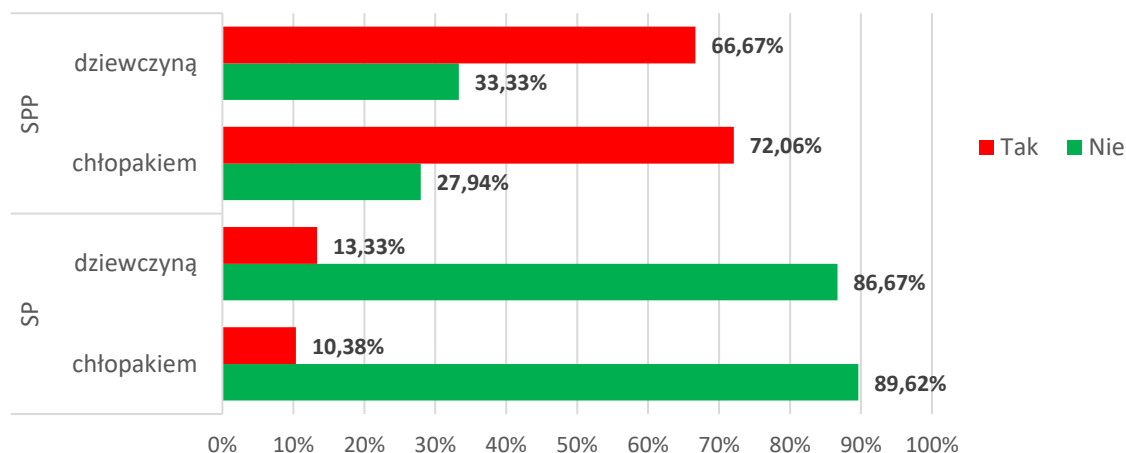
Czy kiedykolwiek paliłeś/aś papierosa (w tym także e-papierosa/podgrzewacze tytoniu)?

Użycie wyrobów nikotynowych przez uczniów szkół

Zdecydowana większość uczniów, którzy kiedykolwiek palili wyroby nikotynowe są w grupie SPP (nie ma większych różnic międzyplciowych), a zdecydowana większość uczniów, która nigdy nie sięgnęła po papierosa/podgrzewacze tytoniu to uczniowie SP.

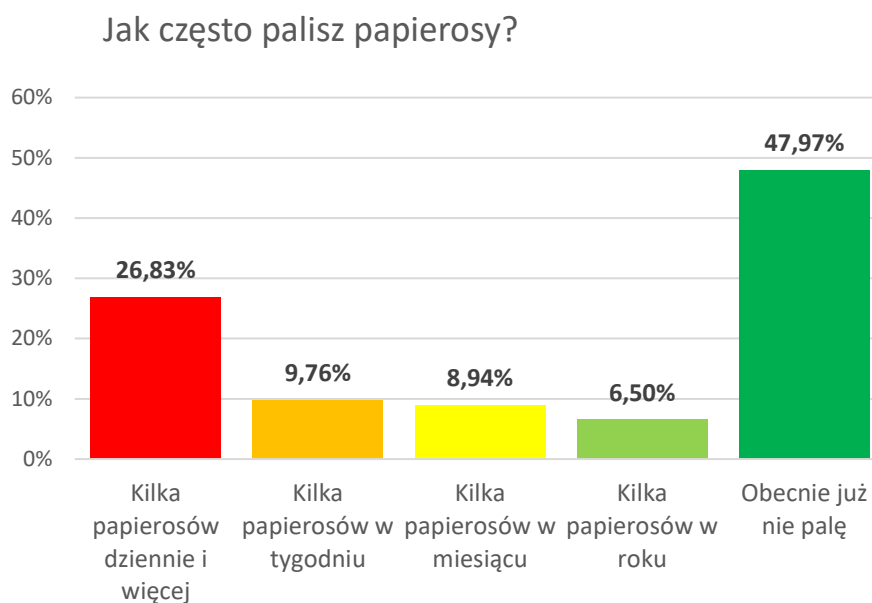
Czy kiedykolwiek paliłeś/aś papierosa (w tym także e-papierosa/podgrzewacze tytoniu)?

Użycie wyrobów nikotynowych przez uczniów z podziałem na płeć i typ szkoły

Osoby, które odpowiedziały twierdząco na użycie wyrobu tytoniowego (36,15%) zostały zapytane o częstotliwość palenia papierosów i im podobnych. 47,97% osób wskazało, że z różnych przyczyn nie pali lub ich inicjacja miała charakter jednorazowej próby. 26,83% czyli co czwarty badany uczeń w grupie używającej nikotyny pali kilka papierosów dziennie i więcej.

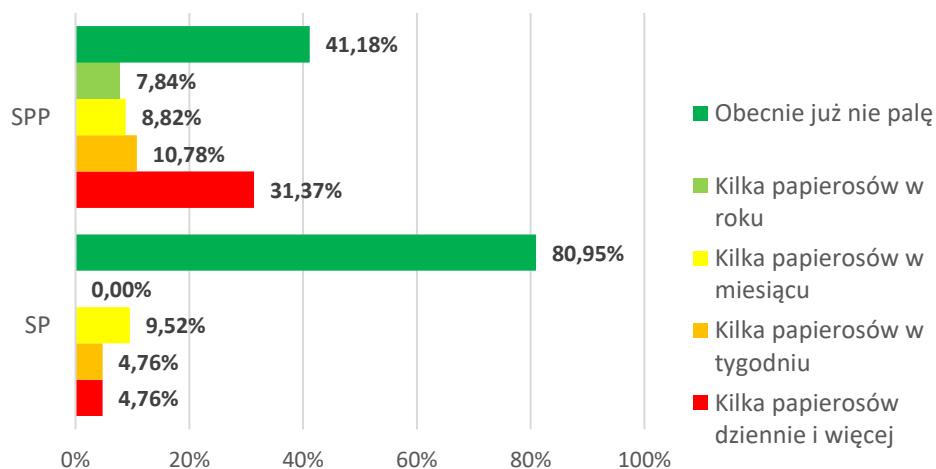

Częstotliwość palenia papierosów przez uczniów

Wykonano również podział na częstotliwość używania tytoniu z podziałem na typ szkoły. Zdecydowana grupa uczniów SP już nie pali papierosów. W grupie SPP 41,18% już nie pali, a następnie 31,37% pali kilka papierosów dziennie i więcej.

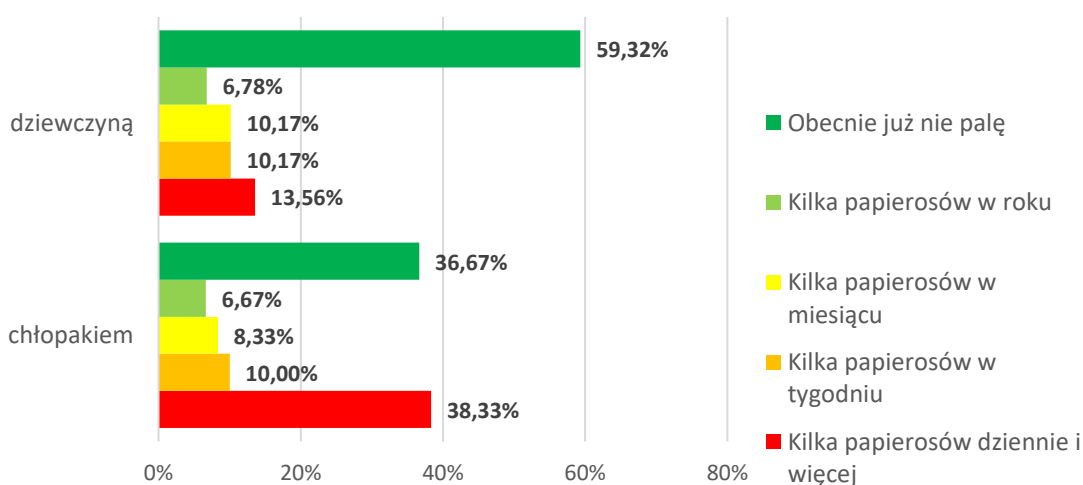
Jak często palisz papierosy?

Częstotliwość palenia papierosów przez uczniów z podziałem na typ szkoły

Wykonano również podział na częstotliwość używania tytoniu wśród dziewcząt i chłopców. Wśród chłopców częstotliwość palenia jest znacznie większa niż u dziewcząt. 38,33% chłopców wskazało, że pali kilka papierosów dziennie i więcej, natomiast dziewczęta – 13,56%. 36,67% chłopców kiedyś paliło i już obecnie nie pali, natomiast u dziewcząt wartość ta wyniosła 59,32%.

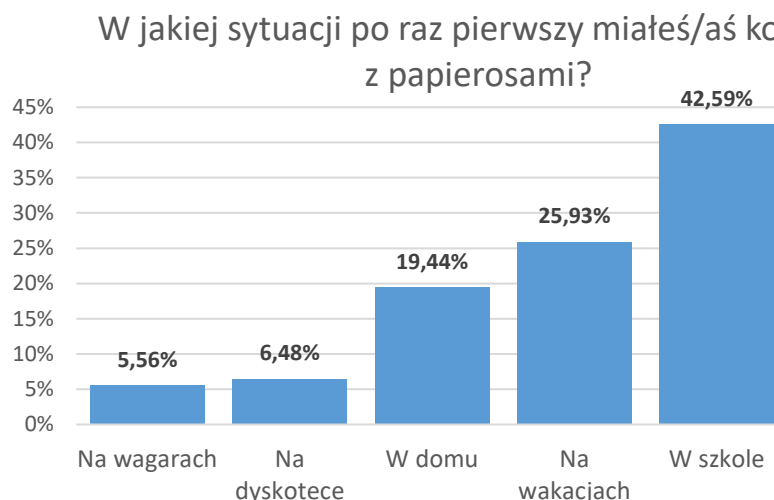
Jak często palisz papierosy?

Częstotliwość palenia papierosów przez uczniów z podziałem na płeć

Odpowiedzi uczniów wskazują, że najczęściej pierwszy kontakt z papierosami miał miejsce w szkole (42,59%), następnie na wakacjach (25,93%) oraz w domu (19,44%), rzadziej na dyskotecce (6,48%) czy na wagarach (5,56%).

Częstotliwość sytuacji pierwszej inicjacji nikotynowej uczniów

5.3.3. Analiza skali używania nikotyny przez uczniów z Miasta Sejny w porównaniu do badań ogólnopolskich

Porównano również spożycie nikotyny przez uczniów w szkołach w Mieście Sejny oraz ogólnego spożycia przez dzieci i młodzież w Polsce. Porównano młodzież w badaniach ogólnopolskich HBSC 2018¹³ oraz badaniach przeprowadzonych na terenie Sejn.

Według HBSC próbę zapalenia pierwszego papierosa ma za sobą co piąty badany (21,6%), w tym 7,8% czyniło to wielokrotnie w więcej niż 10 dni. Z wiekiem zwiększa się odsetek młodzieży podejmującej próby palenia z 6,3% u 11-latków do 18,9% i 39,1% u 13 i 15 latków.

Zatem aktualne badanie wskazuje, że w porównaniu z badaniami ogólnopolskimi więcej uczniów z lokalnych szkół użyło co najmniej raz wyrobu

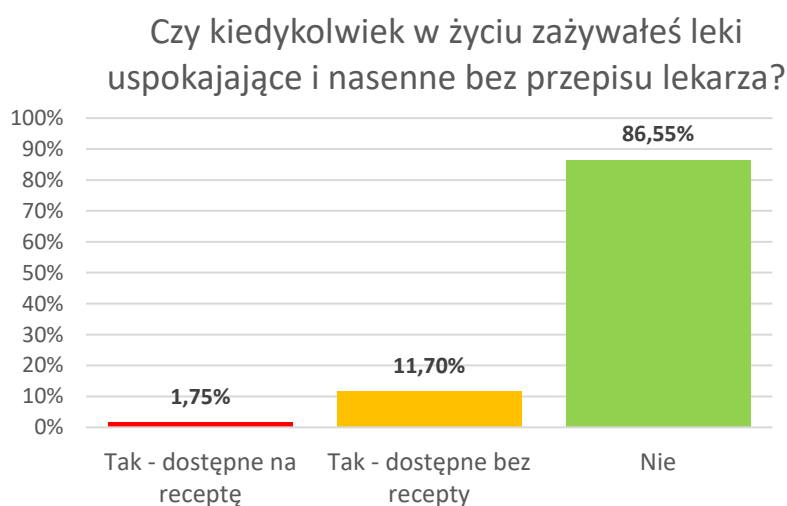
¹³ Mazur, J., Małkowska-Szkutnik, A. (2018). Op. cit.

nikotynowego tj. 36,15% uczniów lokalnych szkół. Podobnie jak w całym kraju ilość uczniów po inicjacji nikotynowej wzrasta wraz z wiekiem, ponieważ w Sejnach głównie to uczniowie ze szkół ponadpodstawowych palili papierosy (10,38% chłopców z SP, 13,33% dziewcząt z SP, 72,06% chłopców z SPP i 66,67% dziewcząt z SPP).

5.4. Leki

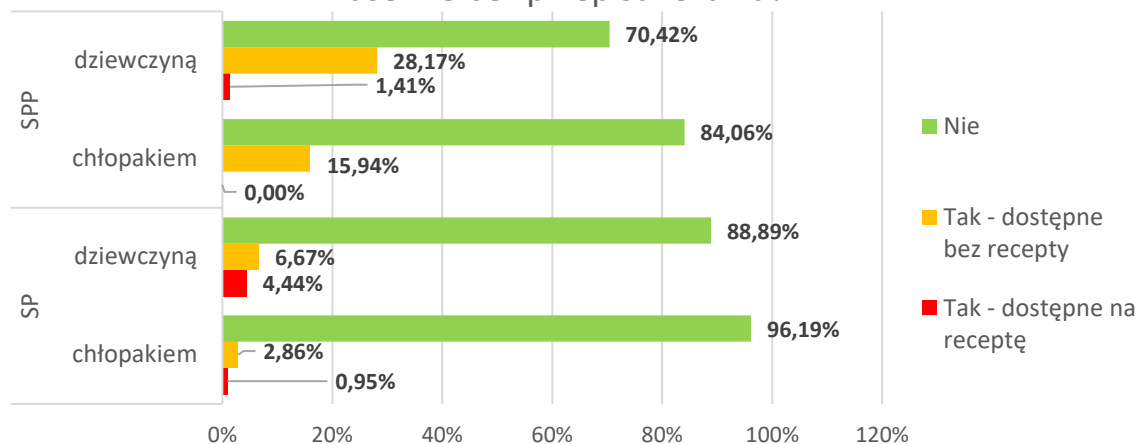
5.4.1. Zażywanie leków wśród uczniów szkół

Wśród wszystkich badanych uczniów 11,7% zadeklarowało, że zażywało leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza (dostępne bez recepty) i 1,75% (dostępne na receptę). Zarówno w grupie SP, jak i SPP częściej dziewczęta zażywały leki uspokajające lub nasenne bez przepisu lekarza.

Spożywanie leków w celu odurzenia się przez uczniów

Czy kiedykolwiek w życiu zażywałeś leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza?

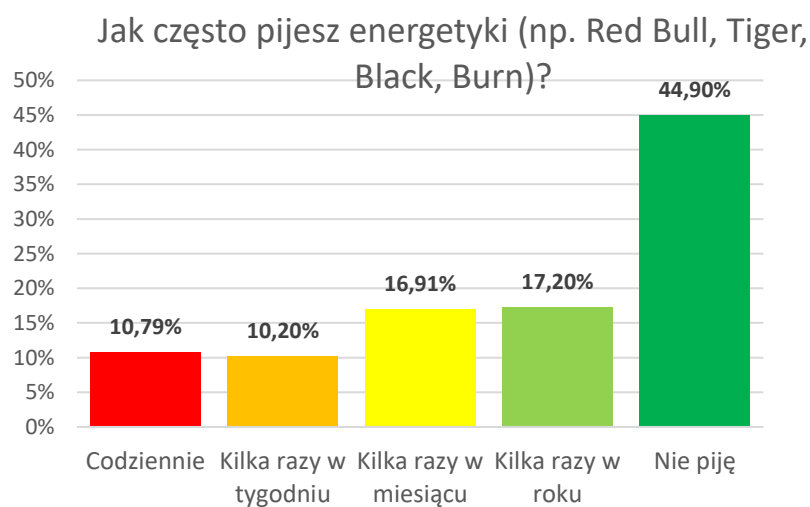

Spożywanie leków w celu odurzenia się przez uczniów z podziałem na płeć i typ szkoły

5.5. Napoje energetyzujące

5.5.1. Spożycie napojów energetycznych wśród uczniów

44,9% uczniów zadeklarowała, że nie spożywa napojów energetyzujących, 10,79% uczniów wskazało, że piją napoje tego typu codziennie. 10,2% uczniów przyznało, że pije napoje energetyczne kilka razy w tygodniu, 16,91% spożywa je kilka razy w miesiącu, a 17,2% - kilka razy w roku.

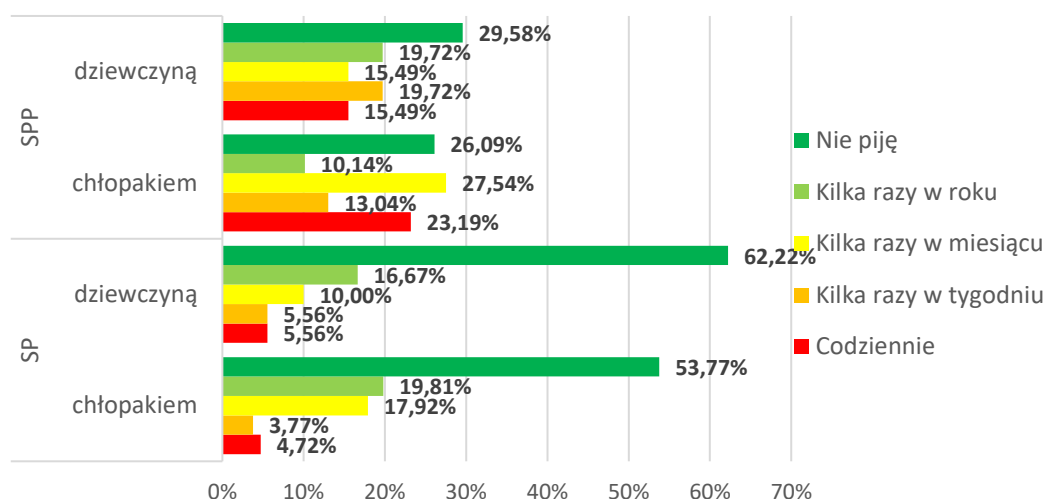

Częstotliwość spożywania NE wśród uczniów

Różnice międzypłciowe w spożywaniu NE były tylko widoczne tylko przy dość częstym używaniu ich. Więcej chłopców (17,92%) od dziewcząt (10%) w SP spożywa napoje energetyczne kilka razy w miesiącu. W grupie SPP więcej chłopców (23,19%) od dziewcząt (15,49%) spożywa napoje energetyczne codziennie oraz kilka razy w miesiącu (chłopcy: 27,54%, dziewczęta: 15,49%). Natomiast w przypadku picia NE w grupie SPP częściej to dziewczęta (19,72%) od chłopców (13,04%) piją je kilka razy w tygodniu i kilka razy w roku (chłopcy: 10,14%, dziewczęta: 19,72%).

Jak często pijesz energetyki (np. Red Bull, Tiger, Black, Burn)?

Częstotliwość spożywania NE wśród uczniów w zależności od płci

5.6. Uzależnienia behawioralne

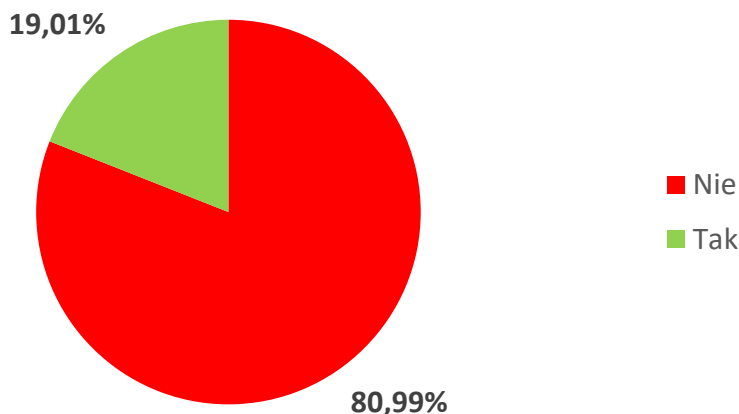
5.6.1. Uzależnienia behawioralne wśród uczniów szkół

Osobom badanym zadano pytanie z zakresu wiedzy odnośnie uzależnień behawioralnych. Pomoże to w określeniu w jakim stopniu dzieci i młodzież szkół pojmują to pojęcie oraz jak je rozumieją oraz czy ogóle mieli do czynienia kiedykolwiek z takim określeniem.

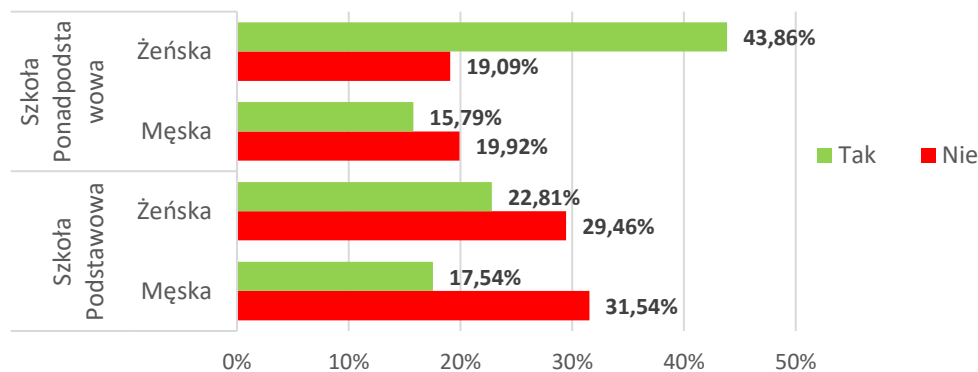

Czy wiesz co to są uzależnienia behawioralne?

Znajomość pojęcia uzależnień behawioralnych

Zdecydowana większość uczniów lokalnych szkół (80,99%) nie zna pojęcia uzależnień behawioralnych i są to w większym stopniu uczniowie SP. Największa grupa, która jest zaznajomiona z tym pojęciem to kobiety ze szkół ponadpodstawowych.

Czy wiesz co to są uzależnienia behawioralne?

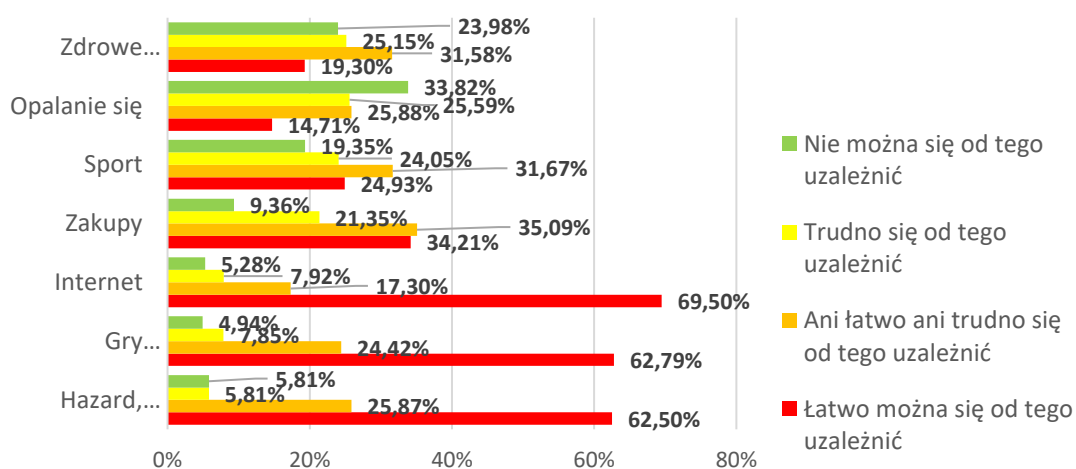
Znajomość pojęcia uzależnień behawioralnych z podziałem na płeć i typ szkoły

Kolejno zadano uczniom pytanie czy potrafią wymienić znane im zaburzenia behawioralne. Wśród odpowiedzi wybrano główne wskazane uzależnienia i policzono liczbę osób wskazujących na dane uzależnienie. Odpowiedzi uczniów są interesujące. Największa liczba uczniów wskazała, że łatwo uzależnić się od Internetu, gier

komputerowych i na telefonie oraz gier na pieniądze (hazardu). Duża grupa uczniów wskazała też na zakupy i sport. Natomiast największa grupa uczniów wskazała, że nie można uzależnić się od opalania się, zdrowego odżywiania czy sportu. Dodatkowo te same odpowiedzi oraz zakupy, duża grupa uczniów wskazała pod względem trudności w uzależnieniu się (są to w takim razie zupełnie nieznane niektórym uczniom zagrożenia behawioralne).

Do jakiego stopnia można uzależnić od danej czynności

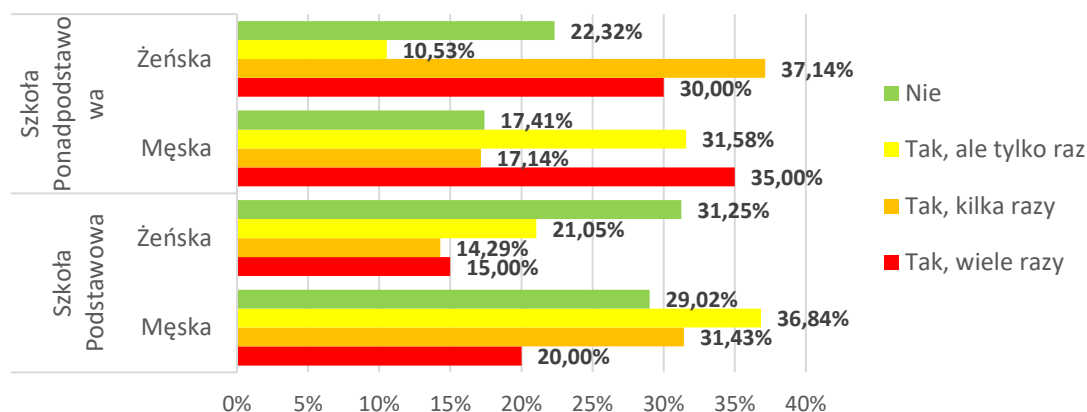
Wskazanie uzależnień behawioralnych przez uczniów

Uzależnienie od hazardu należy do uzależnień behawioralnych i jest definiowane, jako powtarzające się działanie, które nie może być kontrolowane i jest ze szkodą dla osoby uzależnionej, jej wartości, zobowiązań społecznych, zawodowych, ekonomicznych i rodzinnych, oraz związanych z naruszaniem norm społecznych i prawa. Dodatkowo młodzież czy dzieci mogą być wielokrotnie zachęcane (w ostatnim czasie również przez media) do korzystania z gier na telefon lub innej formy hazardu obiecując szybkie wzbogacenie się. Zadano dzieci i młodzieży czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy grali w gry, w których można wygrać pieniądze (np. Totolotek, płatne smsy, automaty typu jednoręki bandyta). W grupie SP 29,02% ankietowanych chłopców nie korzystało z takiej rozrywki i 31,25% dziewcząt. 20% z ankietowanych chłopców i 15% dziewcząt

wskazało, że wielokrotnie korzystało z takiej możliwości, 31,43% chłopców i 14,29% dziewcząt wskazało na kilkukrotne korzystanie, a kolejne 36,84% chłopców i 21,05% dziewcząt - wskazało tylko na jednokrotną próbę.

W grupie SPP 17,41% ankietowanych chłopców nie korzystało z takiej rozrywki i 22,32% dziewcząt. 35% z ankietowanych chłopców i 30% dziewcząt wskazało, że wielokrotnie korzystało z takiej możliwości, 17,14% chłopców i 37,14% dziewcząt wskazało na kilkukrotne korzystanie, a kolejne 31,58% chłopców i 10,53% dziewcząt - wskazało tylko na jednokrotną próbę.

Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy grałeś/aś w gry, w których można wygrać pieniądze (np. Totolotek, płatne smsy, automaty typu jednoręki bandyta)?

Częstotliwość grania w gry przez uczniów, w których można wygrać pieniądze z podziałem na płeć i typ szkoły

Sporządzając analizę pomiędzy płcią a częstotliwością używania gier o charakterze hazardowym na pierwszy plan wysuwa się nieznacznie większa częstotliwość korzystania z takiej rozrywki przez chłopców w porównaniu do dziewcząt przy wielokrotnym graniu. Interesujące jest, że w przypadku eksperymentowania i grania kilkukrotnie to dziewczyny ze szkół ponadpodstawowej przodują, a chłopcy próbowali jednokrotnie i zaprzestawali.

5.6.1. Uzależnienie od Internetu wśród uczniów szkół

Co piąty nastolatek korzysta z Internetu ponad 6 godzin dziennie¹⁴. Większość młodzieży używa Internetu w celu słuchania muzyki, oglądania filmów lub seriali, kontaktów ze znajomymi, korzystania z serwisów społecznościowych, a w ostatnim czasie, co oczywiste ze względu na zdalne zajęcia, również z odrabiania lekcji¹⁵.

Problemowe używanie Internetu, a co za tym idzie nadmierne użytkowanie urządzeń elektronicznych może prowadzić do problemów zdrowotnych takich jak: zaburzony rytm snu i czuwania (nastolatki, które korzystają z urządzeń elektronicznych ponad 4 godziny dziennie są narażone na krótszy sen)¹⁶, problemy ze wzrokiem¹⁷, bóle pleców w odcinku lędźwiowym¹⁸ a także bóle głowy¹⁹. Dodatkowymi problemami o charakterze psychologicznym, które towarzyszą nadmiernemu korzystaniu z urządzeń elektronicznych są: obniżony nastrój, nadmierne zamartwianie się, lękliwość (w tym, co ciekawe zwiększony lęk przed wystąpieniami przed innymi), pogorszone logiczne myślenie, stany depresyjne²⁰. Ponadto Internet daje możliwość młodzieży dostępu do niepożądanych treści, które wpływają na rozwój emocjonalny, poznawczy i społeczny²¹. Prawie co drugi nastolatek spotkał się z hejtem i dyskryminacją innych albo relacjami dotyczącymi eksperymentowania z narkotykami, a także treściami promującymi zaburzenia odżywiania, a ponad 1/3 widziała treści dotyczące sposobów popełnienia samobójstwa lub okaleczenia się²².

¹⁴ Bochenek, M., Lange, R. (2019). *Nastolatki 3.0. Raport z ogólnopolskiego badania uczniów*. Warszawa: NASK Państwowy Instytut Badawczy.

¹⁵ Makaruk, K., Włodarczyk J., Skoneczna, P. (2019). *Problematyczne używanie Internetu przez młodzież. Raport z badan*. Warszawa: Fundacja Dajmy Dzieciom Siłę.

¹⁶ Hysing, M., Pallesen, S., Stormark, K. M., Jakobsen, R., Lundervold, A. J., Sivertsen, B. (2015). Sleep and use of electronic devices in adolescence: results from a large population-based study. *BMJ Open*, 5(1), e006748.

¹⁷ Skoblina, N., Shpakou, A., Milushkina, O., Markelova, S., Kuzniatsou, A., Tatarinchik, A. (2020). Eye health risks associated with the use of electronic devices and awareness of youth. *Klinika Oczna / Acta Ophthalmologica Polonica*, 122(2), 60-65.

¹⁸ Bento, T. P. F., Cornelio, G. P., Perrucini, P. O. Simeão, S. F. A. P., de Conti, M. H. S., de Vitta, A. (2020). Low back pain in adolescents and association with sociodemographic factors, electronic devices, physical activity and mental health. *Jornal de Pediatria*, 96(6), 717-724.

¹⁹ Devi, C. H. B. P., Samreen, S., Vaishnavi, B., Navitha, D., Kumari, N. K., Sharma J. V. C., Sirisha P. (2019). A study on impact of electronic devices on youngsters. *The Pharma Innovation Journal*, 8(5), 283-292.

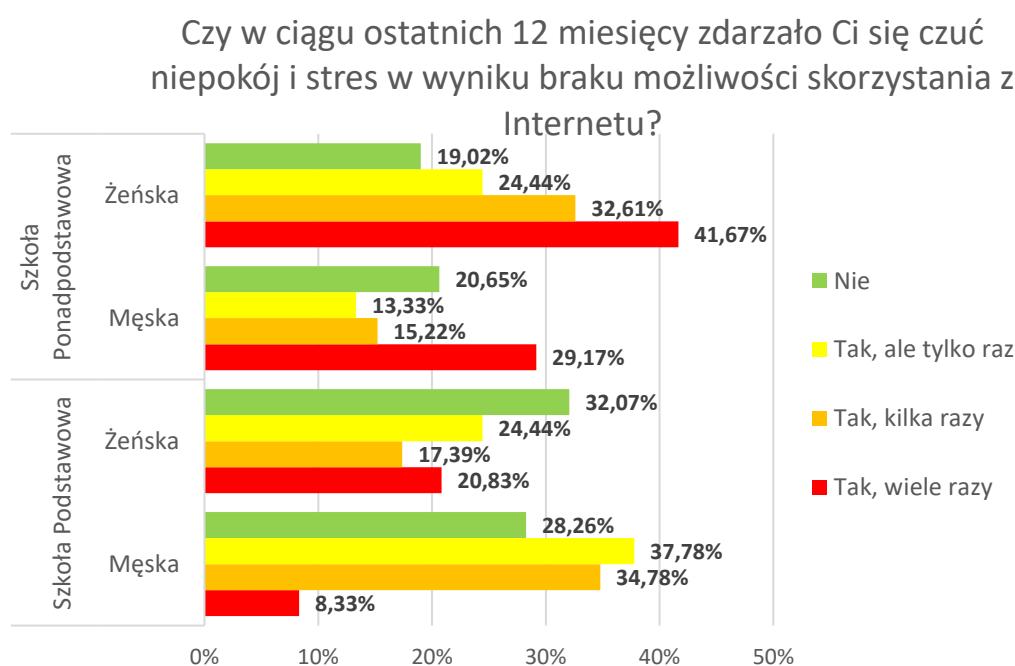
²⁰ Ibidem.

²¹ Piechna, J. (2019). *Szkodliwe treści w Internecie. Nie akceptuję, reaguję*. Warszawa: NASK Państwowy Instytut Badawczy.

²² Abramczuk, K. (2019). *Doświadczane ryzyko i poczucie bezpieczeństwa w Internecie*. W: J. Pyżalski, A. Zdrodowska, Ł. Tomczyk, K. Abramczuk (red.), *Polskie badanie EU Kids Online 2018. Najważniejsze wyniki i wnioski* (s.79-93). Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.

Prekursorka badań w obszarze PUI Kimberly Young (1998) wyróżniła 8 objawów nałogowego korzystania z Internetu (Izdebski, Kotyśko, 2016) w tym jedno z nich to doświadczanie uczucia przygnębienia, niepokoju lub rozdrażnienia w momencie ograniczenia dostępu do Internetu²³. Nawiązując do powyższych doniesień zadano dzieciom i młodzieży pytanie również o takim charakterze. W grupie SP to głównie dziewczęta (20,83%) odczuły wielokrotnie dyskomfort i niepokój w związku z brakiem dostępu do Internetu. Natomiast chłopcy (37,78%) – kilkakrotnie. 32,07% dziewcząt i 28,26% chłopców nie odczuła takich uczuć w przypadku braku dostępu do sieci.

W grupie SPP to również głównie dziewczęta (41,67%) odczuły wielokrotnie i kilkakrotnie (32,61%) dyskomfort i niepokój w związku z brakiem dostępu do Internetu. Natomiast chłopcy 29,17% – wielokrotnie i 15,22% - kilkakrotnie. 19,02% dziewcząt i 20,65% chłopców nie odczuła takich uczuć w przypadku braku dostępu do sieci.

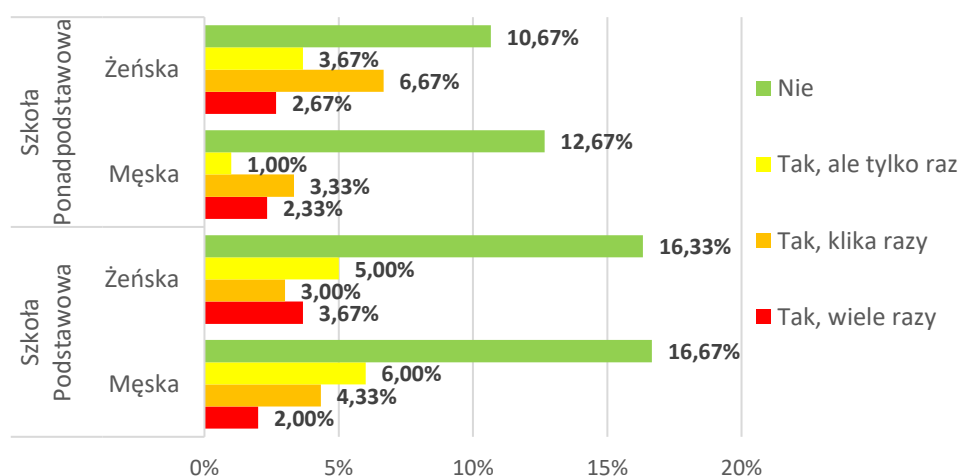

Częstotliwość odczuwania niepokoju względem braku możliwości skorzystania z Internetu przez uczniów

²³Makaruk, K., Włodarczyk, J., Skoneczna, P. (2019) *Problematyczne używanie Internetu przez młodzież. Raport z badań*. Warszawa. Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę.

Uczniom zdano również pytanie odnośnie tego, czy w poprzednim roku zdarzyło im się czuć niepokój lub stres w związku z brakiem dostępu do telefonu komórkowego. W obu grupach SP i SPP największa grupa uczniów wskazała, że nie odczuwało stresu z tego powodu.

Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzało Ci się czuć niepokój i stres w wyniku braku możliwości skorzystania z telefonu komórkowego?

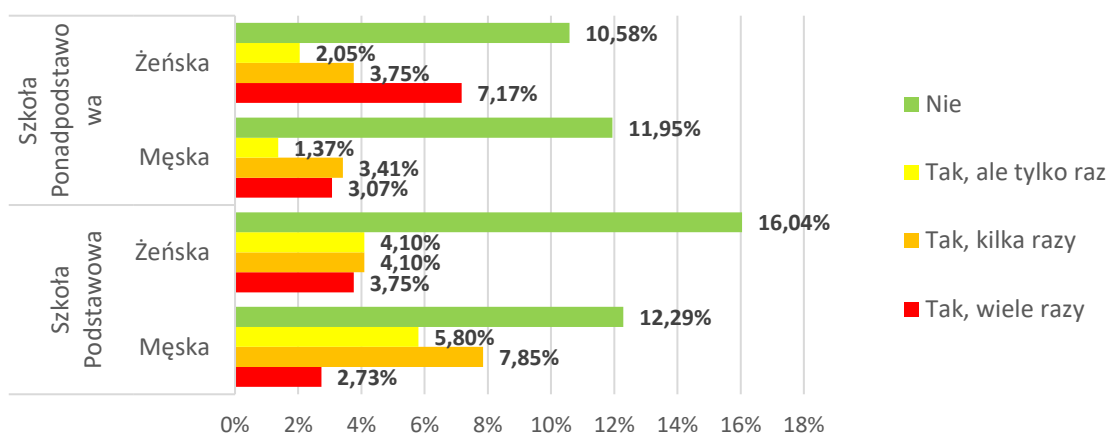

Częstotliwość odczuwania niepokoju względem braku możliwości skorzystania z telefonu komórkowego przez uczniów

Uczniom zdano również pytanie odnośnie tego, czy jeśli miały zły nastrój to zdarzało się im go rekompensować graniem w gry na urządzeniu elektronicznym, co jest jednym z elementów dysocjacyjnych dzieci i młodzieży – dążenie do chwilowego zagłuszenia emocji (w szczególności tych negatywnych) skupieniem uwagi na czymś przyjemnym. Dziecko czy młodzież zdobywa wtedy nawyk zamykania się w swoim świecie, który jest bezpieczny – bez negatywnych emocji, ponieważ te mogą być zagłuszone przez taką formę rozrywki. W obu grupach SP i SPP największa grupa uczniów wskazała, że nie ma w tym temacie problemu. Jednakże w SP to chłopcy (7,85%)

wskazali, kilkakrotnie sięganie po gry w celu regulacji emocji, a w grupie SPP to dziewczęta (7,17%) wielokrotnie grają w gry w wyniku złego nastroju.

Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się rozpocząć grę na urządzeniu elektronicznym w wyniku złego nastroju?

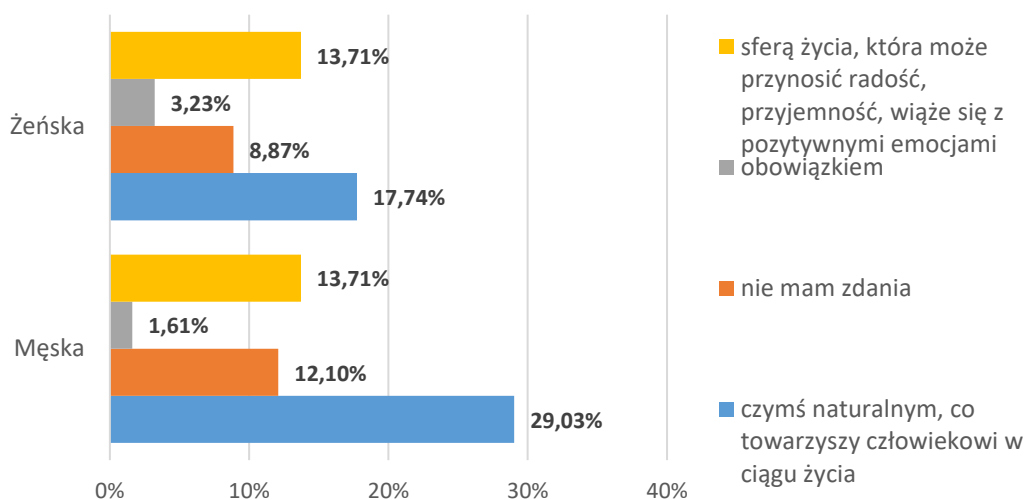
Częstotliwość rozpoczynania gry na urządzeniu w wyniku złego nastroju przez uczniów

5.6.2 Seksualność wśród uczniów

W kolejnej części ankiety zapytano uczniów SPP o wiedzę z zakresu seksualności. Najpierw poproszono o ustosunkowanie się czym dla uczniów jest seksualność. Największa grupa uczniów wskazała na naturalny obszar, który towarzyszy człowiekowi w ciągu życia (chł.: 29,03%, dziewcz.: 17,74%), następnie taka sama ilość zarówno chłopców jak i dziewczynek (12,71%) wskazała na sferę życia, która może przynosić radość, przyjemność i wiąże się z pozytywnymi emocjami. 12,1% chłopców i 8,87% nie potrafiła ustosunkować się do tego pytania i najmniejsza ilość osób wskazała na obowiązek (chł: 1,61%, dziewcz.: 3,23%).

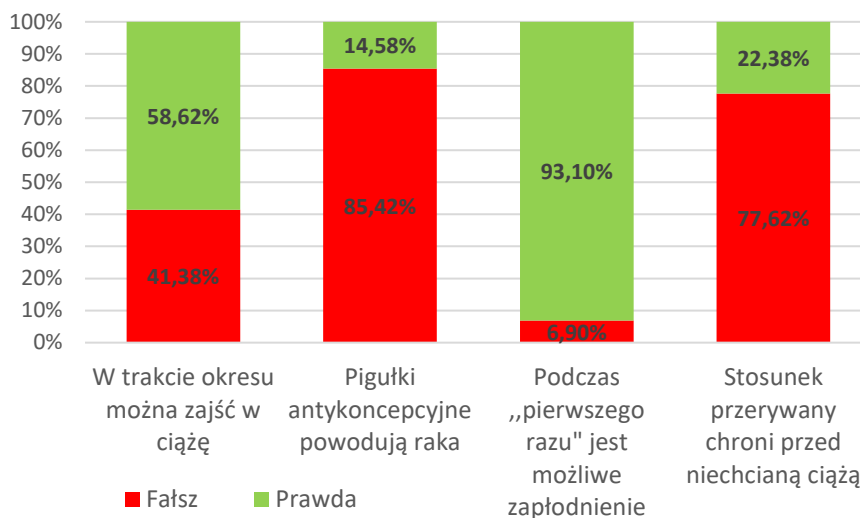
Seksualność jest dla Ciebie...

Seksualność dla uczniów SPP

W następnej kolejności sprawdzono wiedzę uczniów SPP i poproszono, aby wskazali czy podane twierdzenia są prawdziwe czy fałszywe. W przypadku twierdzenia, że w trakcie okresu można zajść w ciążę 58,62% prawidłowo zaznaczyło prawdę, a 41,38% - fałsz. 85,42% uczniów jest świadoma, że korzystanie z pigulek antykoncepcyjnych jest bezpieczne pod względem wpływu na zachorowanie na nowotwór, tylko 14,58% myśli, że można zachorować na raka z tego powodu. Zdecydowana większość uczniów (93,1%) jest świadoma, że podczas inicjacji seksualnej można zajść w ciążę. Natomiast 22,38% uczniów błędnie uważa, że stosunek przerywany jest skuteczną metodą antykoncepcyjną.

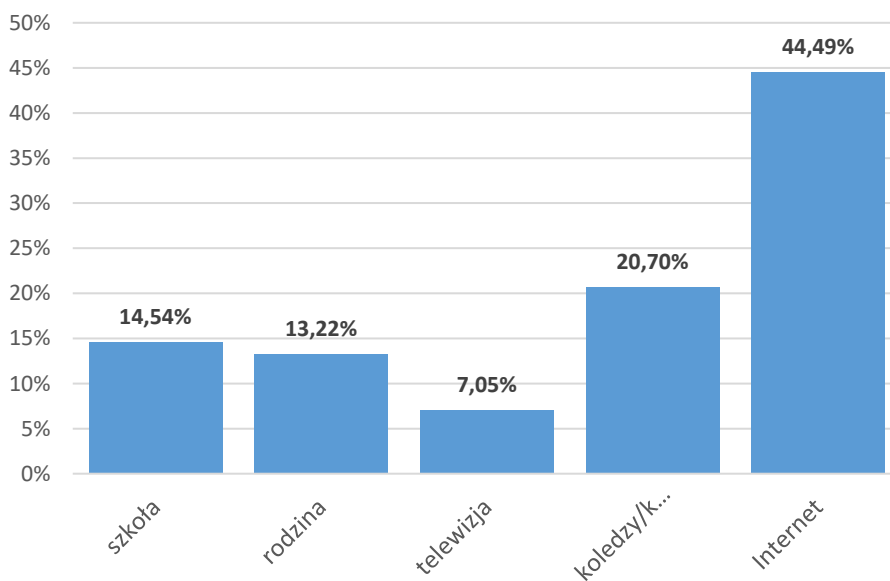
Zaznacz, czy dane zdanie jest prawdziwe, czy fałszywe

Wiedza dot. seksualności człowieka wśród uczniów SPP

W następnej kolejności zapytano uczniów SPP skąd czerpią wiedzę dotyczącą seksualności. Największa ilość osób wskazała na Internet (44,49%), następnie na kolegów i koleżanki (20,7%), szkołę (14,54%), rodzinę (13,22%) i najmniej osób wskazało na telewizję (7,05%).

Skąd czerpiesz informacje dotyczące strefy seksualnej?

Wiedza dot. seksualności człowieka wśród uczniów SPP

5.6.3 Porównanie wyników badań z poprzedniej diagnozy w obszarze seksualności

Według danych z dokumentów strategicznych z poprzednich lat, w tym z Diagnozy Lokalnych Zagrożeń z 2019 r. wynika, iż: Porównano aktualne wyniki z obszaru seksualności z uzyskanymi na potrzeby Diagnozy Lokalnych Zagrożeń z 2019 r.

Podobnie jak w 2019 r. większość ankietowanej młodzieży uważa, że seksualność jest czymś naturalnym, co towarzyszy człowiekowi w ciągu życia (48% w 2019 vs 29% chłopców i 17,74% dziewcząt, w sumie 46,74% wszystkich uczniów w 2023). Niewiele mniejszy odsetek w 2023 r. uważa, że seksualność jest sferą życia, która może przynosić radość i przyjemność (38% w 2019 vs 27,42% wszystkich badanych uczniów w 2023). Mniej osób uważa, że seksualność jest obowiązkiem (6% w 2019, 4,84% wszystkich uczniów w 2023). Młodzież zarówno w 2019, jak i 2023 r. wykazuje właściwie podejście do sfery seksualności.

W 2019 r. połowa badanych (52%) była świadoma, że w trakcie menstruacji można zajść w ciążę. W 2023 r. nieznacznie więcej osób (58,62%) posiada tą wiedzę. Podobnie aktualnie o więcej uczniów jest świadoma, że korzystanie z pigułek antykoncepcyjnych jest bezpieczne pod względem wpływu na zachorowanie na nowotwór, tylko 14,58% myśli, że można zachorować na raka z tego powodu. Natomiast w 2019 r. to błędne przekonanie wyznawało 23%, czyli prawie 1/4 uczniów. Zdecydowana większość uczniów, zarówno w 2019 r. (88%), jak i w 2023 r. (93,1%) jest świadoma, że podczas inicjacji seksualnej można zajść w ciążę – jednak aktualnie obserwuje się niewielki wzrost w tym temacie. Natomiast podobna liczba uczniów w 2019 r (19%), jak i w 2023 r. (22,38%) uczniów błędnie uważa, że stosunek przerywany jest skuteczną metodą antykoncepcyjną. W 2019 największy odsetek badanych uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, bo aż 65% wskazał Internet, jako źródło wiedzy na temat sfery seksualnej. Aktualnie największa grupa uczniów (44,49%) również wykazała, że szuka informacji w przestrzeni wirtualnej. Natomiast w 2019 r. aż 58% osób taką wiedzę uzyskiwało w szkole, a 40% od rówieśników. Aktualnie więcej uczniów wskazało na kolegów i koleżanki (20,7%) jako źródło wiedzy, niż szkołę (14,54%).

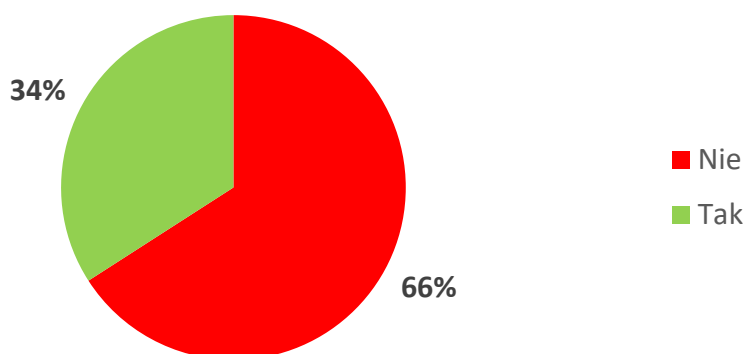

Można zatem wyciągnąć wniosek, iż młodzież na przestrzeni ostatnich lat nadal wykazuje dosyć wysoką świadomość na temat psychoseksualnego rozwoju człowieka, jedynie w sferze wiedzy o antykoncepcji pewna grupa uczniów (prawie ¼ badanej grupy) wykazuje pewne braki w wiedzy. Jednakże dosyć niepokojący jest fakt, że nadal największa grupa uczniów czerpie wiedzę o seksualności człowieka z niepewnych źródeł, głównie z Internetu i wyraźnie spadł odsetek uczniów, którzy pozyskują informację na temat własnego rozwoju od specjalistów w szkole.

5.6.4. Uzależnienia behawioralne wśród dorosłych

O uzależnienia behawioralne spytano również respondentów dorosłych Miasta Sejny. Ponad połowa osób ankietowanych zna to pojęcie (66%), pozostałe osoby w odsetku 34% nie zna i nie wie czym są uzależnienia behawioralne.

Czy wie Pan/i co to są uzależnienia behawioralne?

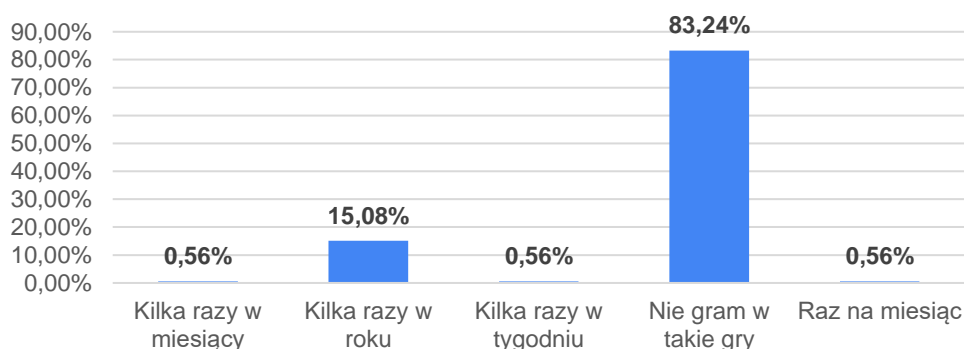
Znajomość pojęcia uzależnień behawioralnych

Kolejne pytania dotyczyły styczności ankietowanych z różnego rodzaju formami uzależnienia od hazardu oraz gier hazardowych.

Większość ankietowanych mieszkańców Miasta 83,24% nie przyznaje się do udziału w grach hazardowych oraz w grach na pieniądze. 15,08% badanych wskazało natomiast, że zdarza się to kilka razy w miesiącu a inne odpowiedzi wskazało po 0,56% osób.

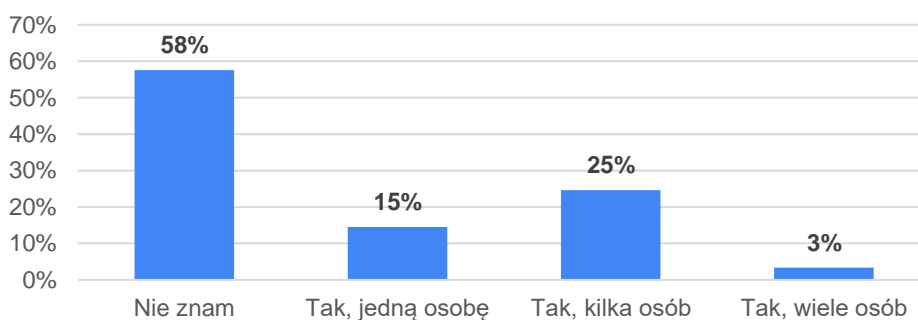
Jak często gra Pan/i w gry hazardowe, gry na pieniądze?

Częstotliwość grania w gry hazardowe lub gry na pieniądze

Zapytaliśmy także o osoby uzależnione od hazardu w otoczeniu respondentów. 58% nie zna nikogo, kto borykałby się z tym problemem. 15% zna jedną osobę. 25% badanych stwierdziło, że zna kilka takich osób. 3% respondentów wskazało, że zna wiele takich osób.

Czy zna Pan/i osoby uzależnione od hazardu lub gier w których można wygrać pieniądze (np. totolotek, zakłady bukmacherskie)?

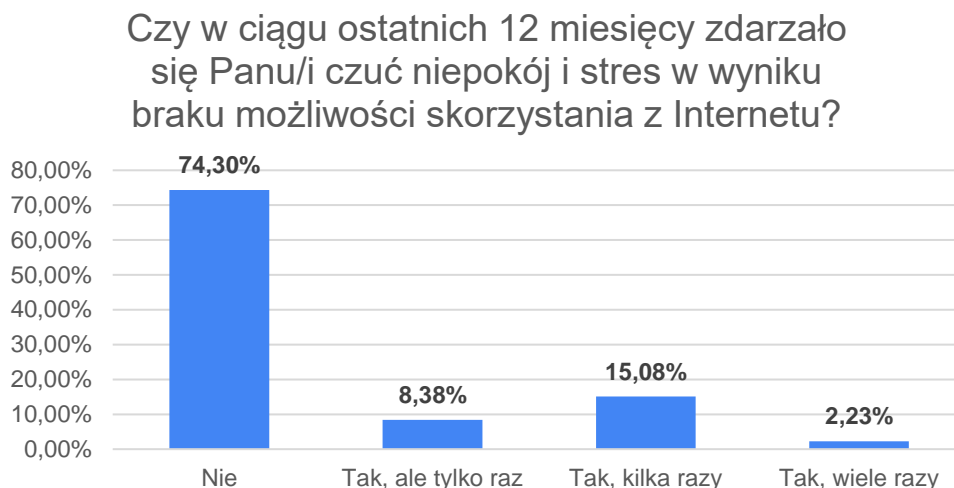

Znajomość osób uzależnionych od hazardu

5.6.5. Uzależnienie od Internetu wśród dorosłych

Tak samo jak uczniów zapytano dorosłych ankietowanych o odczuwanie niepokoju w wyniku braku dostępu do Internetu. Większość mieszkańców, bo 74,3% wskazało, że nie odczuło niepokoju i stresu w wyniku braku możliwości skorzystania z Internetu, prawie co 7 – ta osoba wskazała, że zdarzyło się to kilka razy. 2,23% wskazało, że mieli takie odczucia wiele razy, a 8,38% - tylko raz.

Odczucie stresu lub niepokoju w wyniku braku dostępu do Internetu

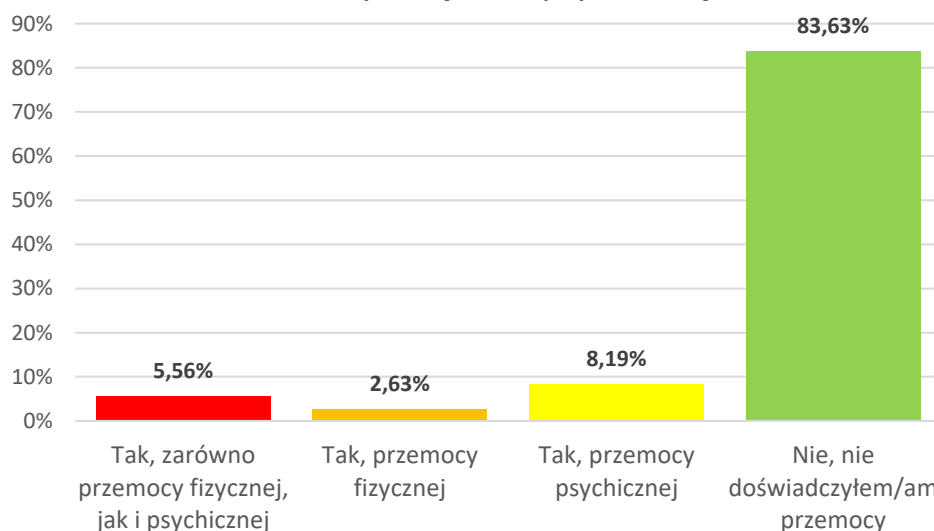
5.7. Przemoc

5.7.1. Przemoc domowa – uczniowie szkół

Wśród uczniów, 8,19% osób doświadczyło kiedykolwiek przemocy psychicznej w domu. 5,56% doświadczyło zarówno przemocy fizycznej jak i psychicznej, 2,63% - fizycznej a 83,63% uczniów nie doświadczyło przemocy w środowisku domowym.

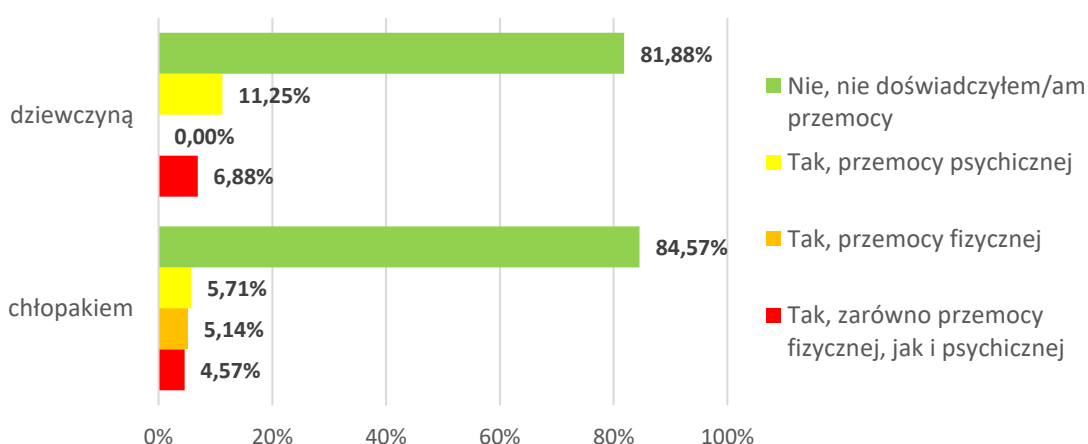
Czy doświadczyłeś/aś kiedykolwiek w swoim domu przemocy fizycznej lub/i psychicznej?

Doświadczenie przemocy psychicznej/fizycznej w domu

Doświadczenie przemocy psychicznej wskazało nieznacznie częściej dziewcząt od chłopców (11,25% vs 5,71%) i więcej chłopców doświadczyło przemocy fizycznej (5,14% vs 0%). Pozostałe statystyki względem płci nie różnią się znacząco.

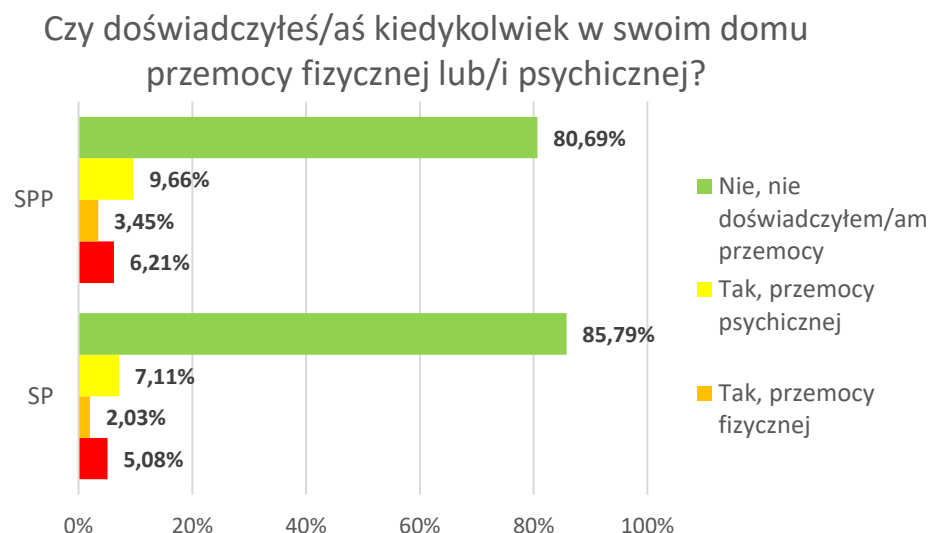
Czy doświadczyłeś/aś kiedykolwiek w swoim domu przemocy fizycznej lub/i psychicznej?

Doświadczenie przemocy psychicznej i fizycznej kiedykolwiek w domu w zależności od płci

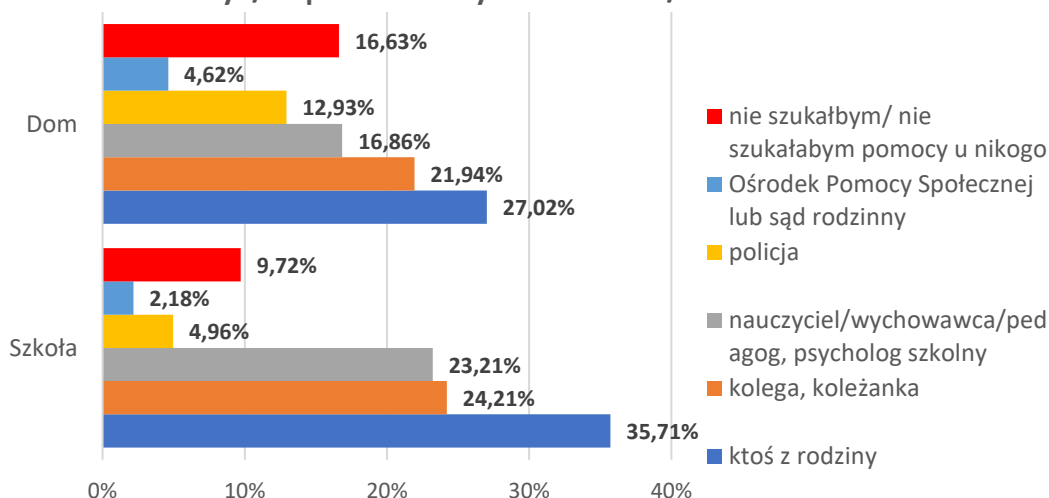
Doświadczenie przemocy psychicznej wskazali nieznacznie częściej uczniowie SPP niż SP (9,66% vs 7,11%). Pozostałe statystyki względem typu szkoły nie różnią się znacząco.

Doświadczenie przemocy psychicznej i fizycznej kiedykolwiek w domu w zależności od typu szkoły

Wśród wszystkich możliwych sposobów reagowania na przemoc (zarówno w szkole, jak i w domu) najczęściej występująca odpowiedź to zwrócenie się do Ośrodka Pomocy Społecznej, a w następnej kolejności do kolegi lub koleżanki i do nauczyciela/pedagoga szkolnego. W przypadku przemocy domowej duża grupa uczniów szukałaby pomocy na Policji. Wyniki wskazują na dość duże zaufanie uczniów do organów pomocowych na terenie Miasta Sejny. Niestety duża grupa uczniów nie szukałaby pomocy u nikogo (16,63% i 9,72%).

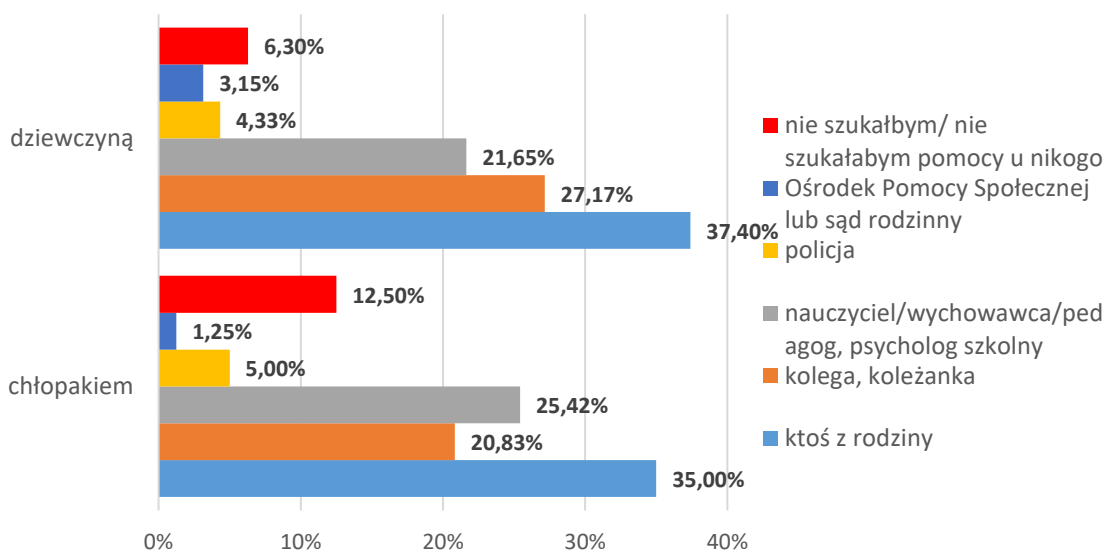
Do kogo byś się zwrócił/a, gdybyś doświadczył/a przemocy w szkole/ domu?

Zwrócenie się uczniów do danej osoby w przypadku doświadczenia przemocy w domu i w szkole

Nie poszukiwałyby pomocy większa grupa chłopców niż dziewcząt w przypadku doświadczenia przemocy w szkole (12,5% vs 6,3%). Dziewczęta częściej poszukują pomocy u swoich rówieśników niż chłopcy (27,17% vs 20,83%). Pozostałe statystyki względem płci nie różnią się znacząco.

Do kogo byś się zwrócił/a, gdybyś doświadczył/a przemocy w szkole?

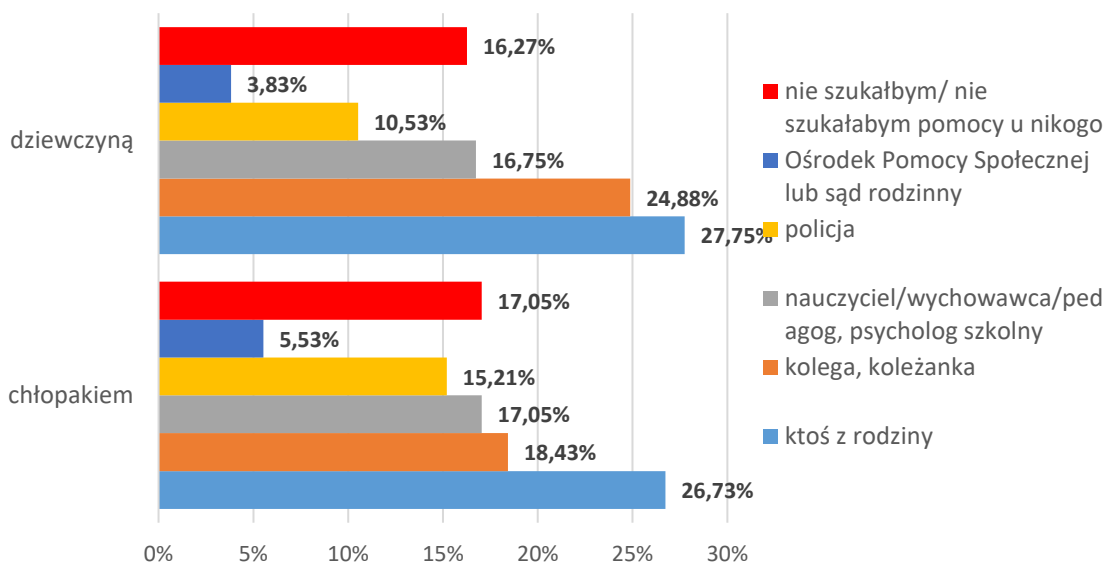
Zwrócenie się uczniów do danej osoby w przypadku doświadczenia przemocy w szkole według płci

W przypadku doświadczenia przemocy w domu to chłopcy częściej zgłaszałyby ten fakt na Policję niż dziewczęta (15,21% vs 10,53%). W tym przypadku to również dziewczęta częściej poszukują pomocy u swoich rówieśników niż chłopcy (24,88% vs 18,43%). Pozostałe statystyki względem płci nie różnią się znacząco.

Do kogo byś się zwrócił/a, gdybyś doświadczył/a przemocy w domu?

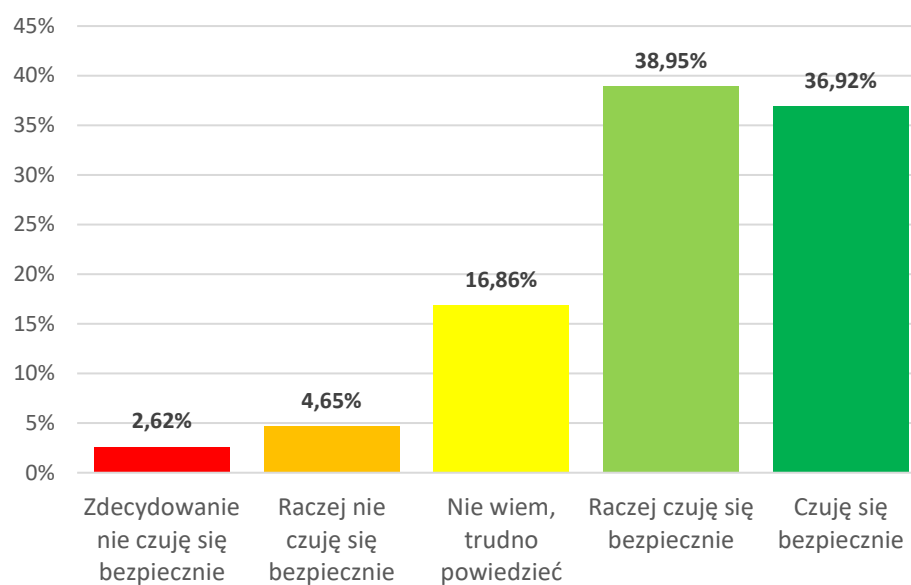
Zwrócenie się uczniów do danej osoby w przypadku doświadczenia przemocy w domu według płci

5.7.2. Przemoc szkolna i cyberprzemoc – uczniowie szkół

Uczniów zapytano o to w jakim stopniu czują się bezpiecznie w swojej szkole. Najczęściej zaznaczana odpowiedź (38,95%) to, że raczej czują się bezpiecznie na terenie swojej szkoły, a następnie pewne stwierdzenie, że czują się bezpiecznie (36,92%). 16,86% uczniów nie umiało wskazać odpowiedzi na to pytanie. 2,62% uczniów zdecydowanie nie czuje się bezpiecznie na terenie swojej szkoły, a 4,65% - raczej nie czuje się bezpiecznie.

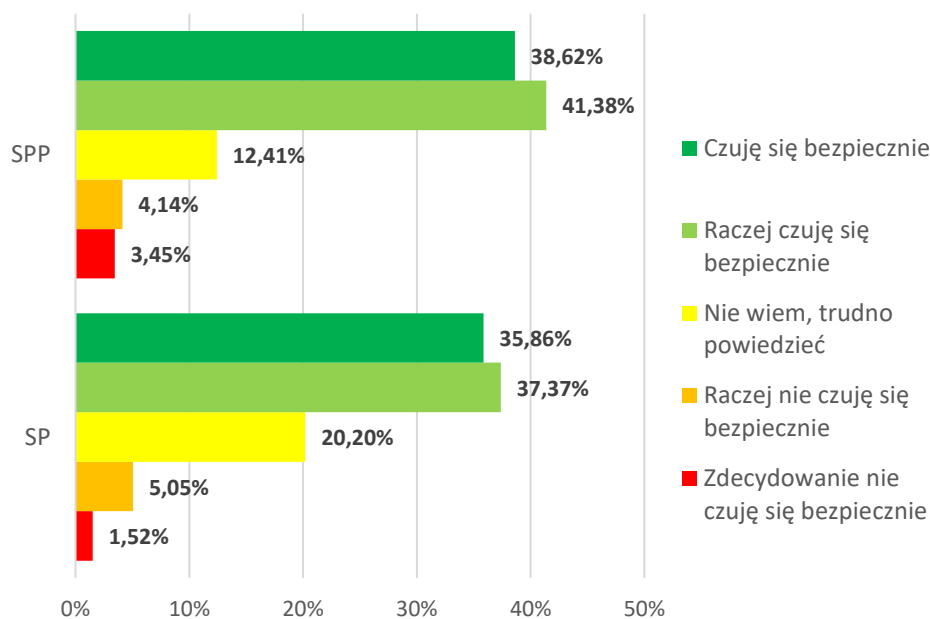
Do jakiego stopnia czujesz się bezpiecznie w Twojej szkole?

Poczucie bezpieczeństwa w szkole

W przypadku poczucia bezpieczeństwa w szkole to głównie uczniowie SP nie potrafili wskazać czy czują bezpiecznie w swojej szkole (20,20% vs 12,41%). Pozostałe statystyki względem płci nie różnią się znacząco.

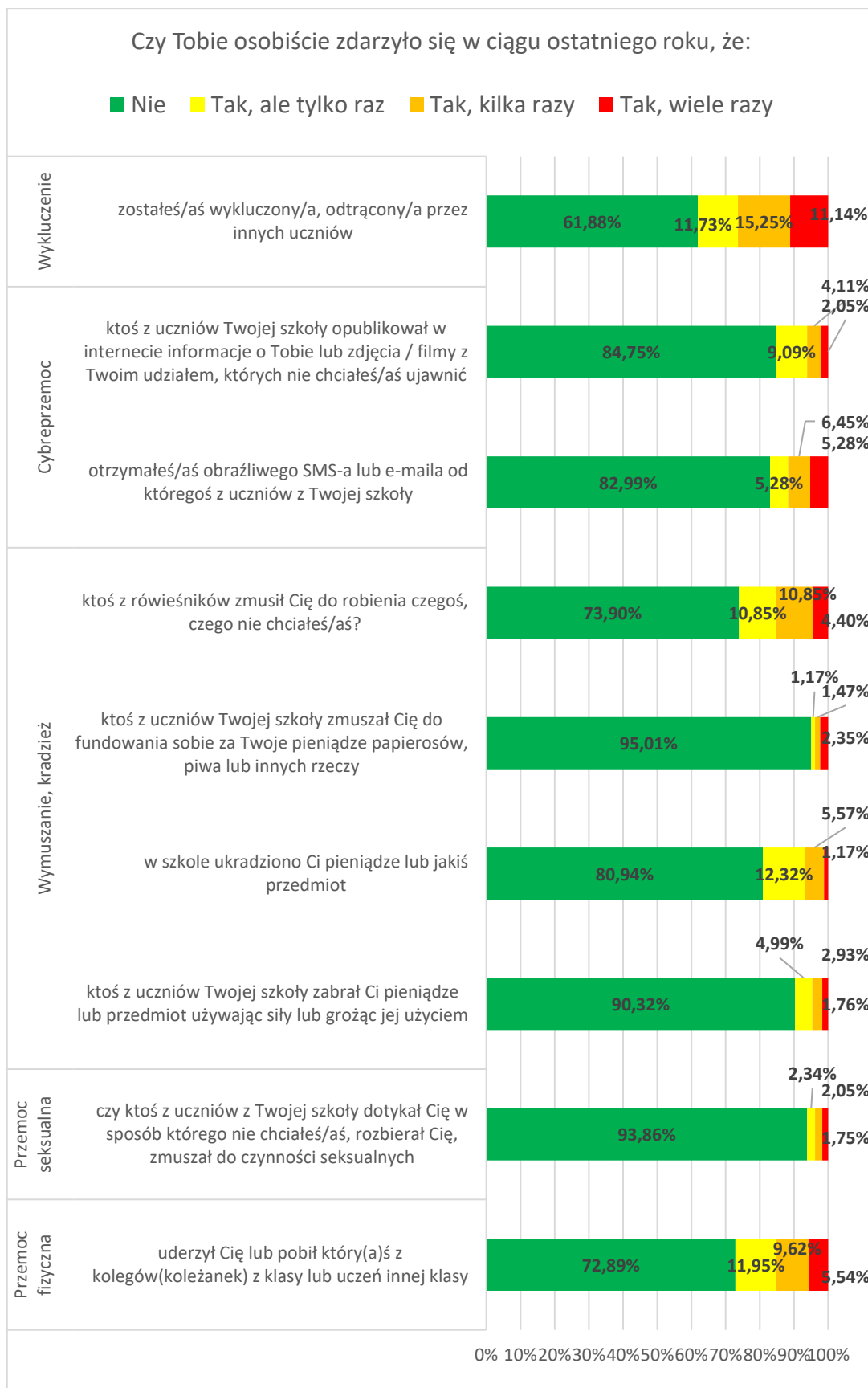

Do jakiego stopnia czujesz się bezpiecznie w Twojej szkole?

Poczucie bezpieczeństwa w szkole według typu szkoły

Najczęstszym rodzajem przemocy poza domem jaki uczniowie zaznaczyli, że wydarzyło się wiele razy (15,25%) i kilka razy (11,14%) to wykluczenie. Z większą częstotliwością kilku razy uczniowie zaznaczyli też doświadczenie zmuszania przez rówieśników do czegoś na co nie mieli ochoty (10,85%) oraz przemoc fizyczna (9,62%).

Najczęściej występuje zdarzenia wskazane przez uczniów w ciągu ostatniego roku

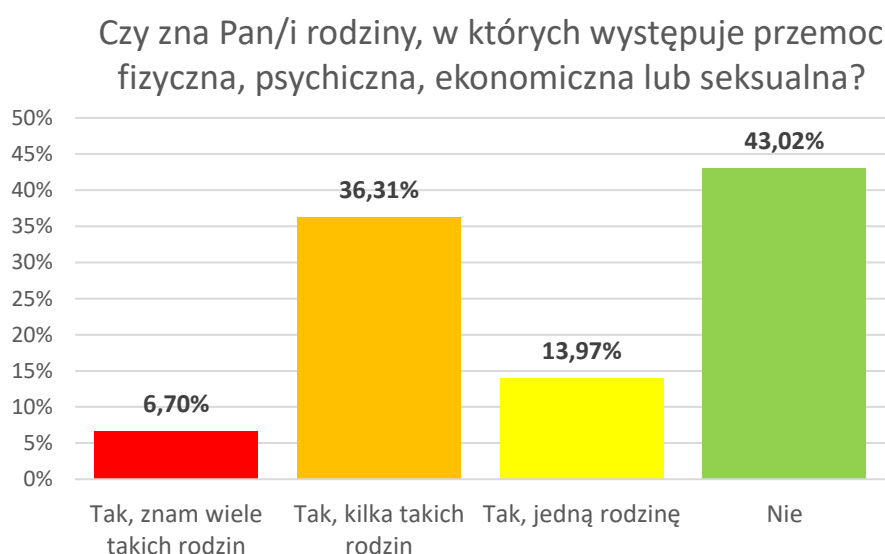

5.7.4. Przemoc domowa – dorośli

Skala zjawiska przemocy, zwłaszcza tej w rodzinie, jest niezwykle trudna do oszacowania, ponieważ zachodzi w zamkniętym środowisku. Składa się na to wiele przyczyn, wśród których są: brak udziału osób trzecich, opór i obawy ofiar przed wyjawieniem sytuacji na zewnątrz, czy też obawy przed rozpadem rodziny. Problem ten jest niestety powszechny i występuje w każdym kraju, a prowadzone na ten temat badania potwierdzają, że nigdzie nie udało się zupełnie wyeliminować tego problemu.

W tej części ankiety mieszkańcom zostały zadane pytania dotyczące zjawiska przemocy. Pierwsze z nich odnosiło się do występowania przemocy wśród osób, które ankietowani znają osobiście.

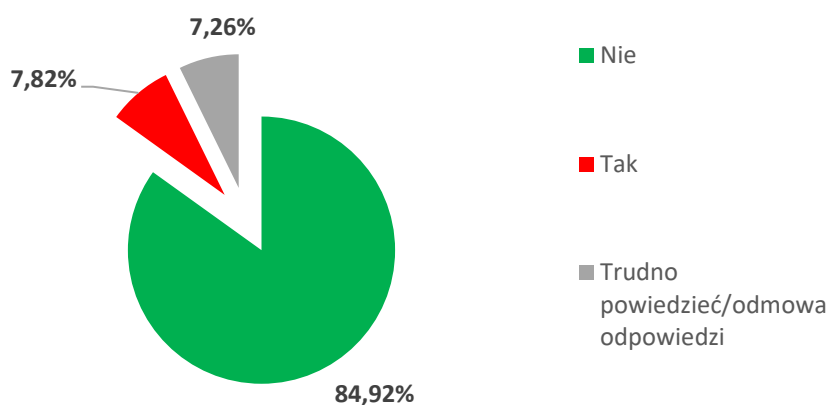
Okazuje się, że 36,31% ankietowanych zna kilka rodzin, w których dochodzi do różnych form przemocy (fizycznej, psychicznej, seksualnej lub ekonomicznej), 13,97% zna jedną taką rodzinę, a 6,7% zna wiele takich rodzin.. 43,02% nie zna w swoim otoczeniu rodzin, które mogłyby doznać przemocy w wyżej wymienionej formie.

Znajomość rodzin z doświadczeniami różnych form przemocy

Kolejno zapytano dorosłych ankietowanych o to czy w ich rodzinie dochodzi do aktów przemocy na tle fizycznym, psychicznym, seksualnym lub ekonomicznym. Większość osób (84,92%) zadeklarowało brak występowania przemocy fizycznej w domu w ciągu ostatniego roku, natomiast 7,82% wskazało, że występuje. 7,26% osób nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie.

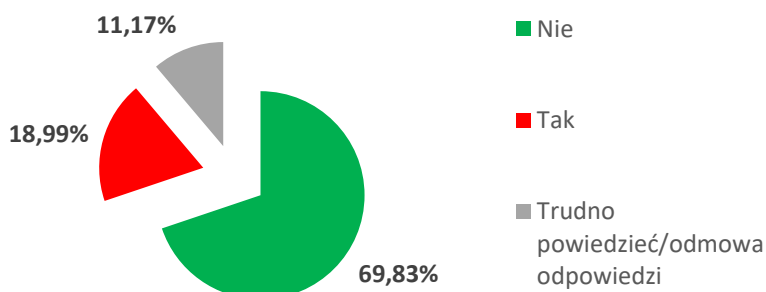
Czy doświadczył Pan/i przemocy fizycznej w domu w ciągu ostatniego roku?

Doświadczenie przemocy fizycznej w domu w ciągu ostatniego roku

69,83% badanych ankietowanych wskazało, że nie doświadczyło przemocy psychicznej w domu w ciągu ostatniego roku. 18,99% (co 5 osoba) wskazała, że doświadczyła przemocy psychicznej w domu w ciągu ostatniego roku. Kolejne 11,17% nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie.

Czy doświadczył Pan/i przemocy psychicznej w domu w ciągu ostatniego roku?

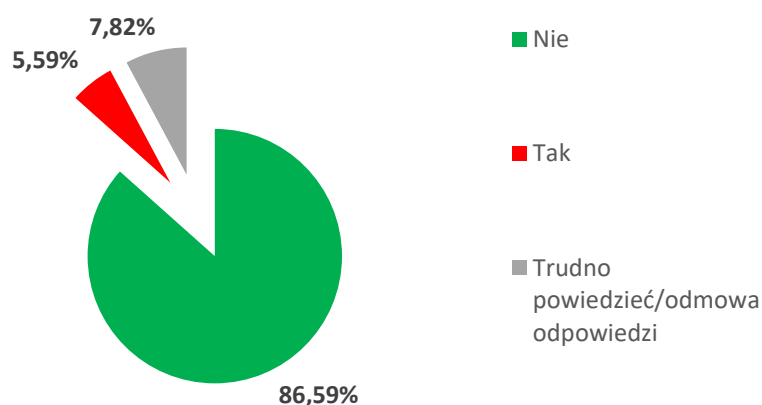

Doświadczenie przemocy psychicznej w domu w ciągu ostatniego roku

Coraz częściej dostrzega się jednak przemoc na tle ekonomicznym. w Polsce istnieje duża grupa kobiet, które nie posiadają własnych dochodów i najczęściej są uzależnione od swoich partnerów, którzy stosują wobec nich różne formy przemocy ekonomicznej. Zapytano o ten aspekt również respondentów. 86,59% zadeklarowało brak przemocy ekonomicznej w domu, natomiast 5,59% już tak. 7,82% nie umiało odpowiedzieć na to pytanie.

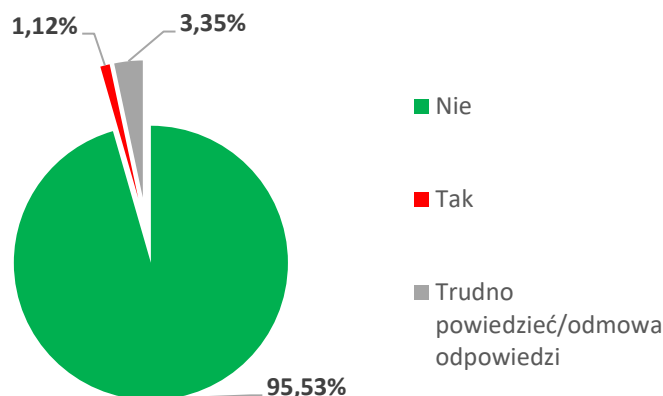
Czy doświadczył Pan/i przemocy ekonomicznej w domu w ciągu ostatniego roku?

Doświadczenie przemocy ekonomicznej w domu w ciągu ostatniego roku

1,12% ankietowanych wskazało, że w ostatnim roku doświadczyło przemocy seksualnej, zdecydowana większość ankietowanych doświadczyło przemocy seksualnej w domu w ciągu ostatniego roku. 3,35% respondentów nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie.

Czy doświadczył Pan/i przemocy seksualnej w domu w ciągu ostatniego roku?

Doświadczenie przemocy seksualnej w domu w ciągu ostatniego roku

Przemoc wobec dzieci to zjawisko bardzo dobrze znane we wszystkich kręgach kulturowych. Przez wieki było ono bagatelizowane, czasem nawet uważane za pewnego rodzaju „ochronę” dziecka przed demoralizacją, wykołajaniem i zejściem na złą drogę. Dopiero w XIX w. zajęto się badaniem wpływu stosowania przemocy wobec dzieci. Prawdziwa i zasadnicza zmiana stosunku rodziców do dzieci i w konsekwencji społeczeństwa dorosłych w stosunku do dzieci dokonała się głównie dzięki rozwojowi psychologii, a przede wszystkim dzięki odkryciom Z. Freuda.

Dziś już wiemy doskonale, że przemoc może prowadzić do wewnętrznej destrukcji i może być przyczyną wielu groźnych następstw. Dlatego tak ważna jest edukacja w zakresie agresji i przemocy, zarówno wśród ludzi dorosłych, jak i młodzieży oraz dzieci, które kształtują nowe pokolenie.

W części ankiety dotyczącej przemocy umieszczono kilka pytań dotyczących negatywnych zachowań wobec najmłodszych. Jeszcze do niedawno uważano, że strach przed rodzicami ułatwia wychowywanie dzieci. Obecnie pomimo ogólnej zmiany trendów, nadal można spotkać osoby, które myślą w ten sposób. Mieszkańcom Sejny zadane zostały pytania, które pozwoliły poznać ich poglądy dotyczące tej właśnie kwestii.

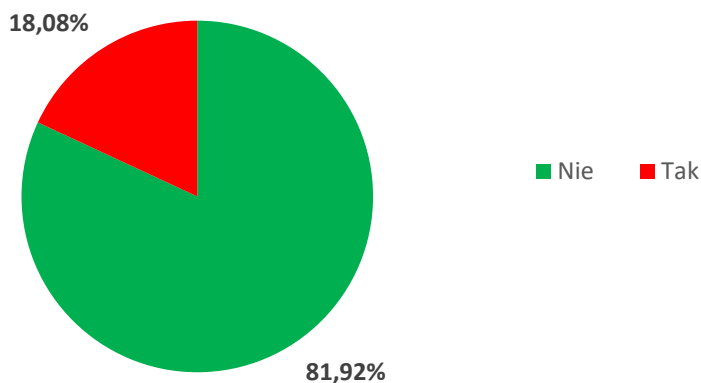
Okazało się, że 81,92% badanych nie uważa, aby surowe wychowywanie dzieci pomogło im w ich późniejszym życiu. Pozostałe 18,08% jest odmiennego zdania.

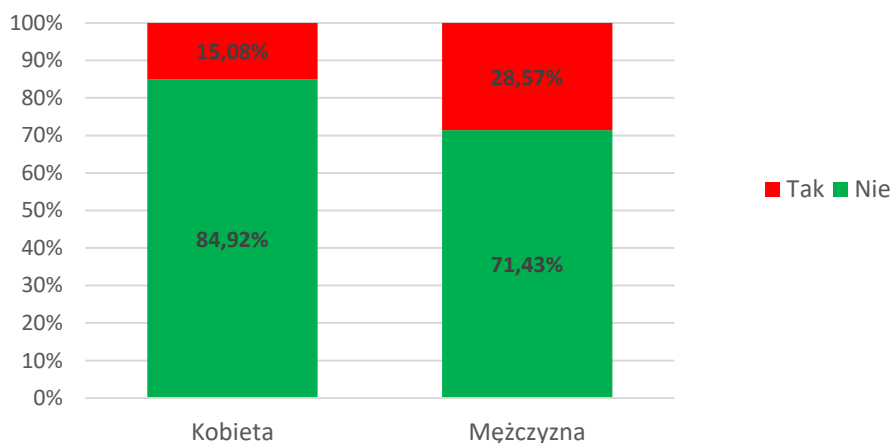
Częściej to mężczyźni niż kobiety uważają, że surowe traktowanie sprzyja wychowaniu (28,57% vs 15,08%).

Czy, Pana/Pani zdaniem, surowe traktowanie hartuje dziecko i pozwala lepiej radzić sobie w życiu?

Wpływ surowego traktowania dziecka na jego przyszłość

Czy, Pana/Pani zdaniem, surowe traktowanie hartuje dziecko i pozwala lepiej radzić sobie w życiu?

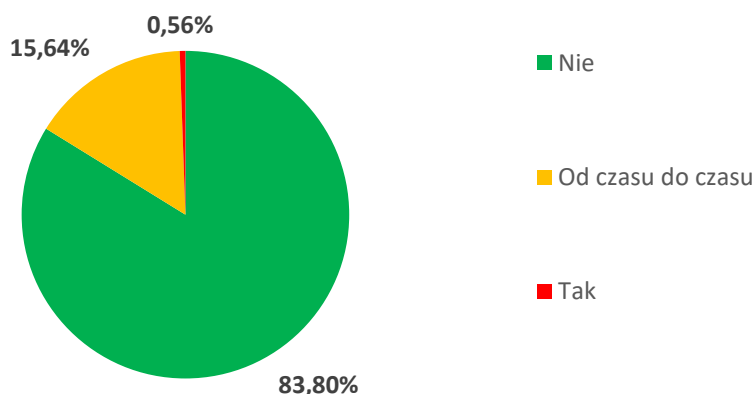
Wpływ surowego traktowania dziecka na jego przyszłość według płci

Okazuje się, że większość mieszkańców Sejn nie tylko nie uważa strachu przed rodzicami oraz surowego traktowania jako odpowiednich metod wychowawczych, ale również jest przeciwna stosowaniu kar fizycznych. 83,8% ankietowanych uważa,

stosowanie kar fizycznych nie jest dobrą metodą wychowawczą. 0,56% wskazało, że jest to dobra metoda wychowawcza, a prawie co szósta osoba (15,64%) uważa, że jest to dobra metoda wychowawcza, jeśli jest stosowana od czasu do czasu.

Czy, Pani/ Pana zdaniem stosowanie kar fizycznych jest dobrą metodą wychowawczą?

Czy stosowanie kar fizycznych to dobra metoda wychowawcza

5.8. Podsumowanie i wnioski

W badaniu diagnozującym przeprowadzonym wśród dorosłych mieszkańców Miasta Sejny i wśród lokalnych uczniów ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych, wyróżnić można główne problemy, które pojawiają się w odpowiedziach osób objętych badaniem. Na podstawie uzyskanych danych oraz ich analizy można wyróżnić najważniejsze kwestie, które wymagają uwagi ze strony władz samorządowych:

- Problem alkoholowy jest w głównej mierze problemem wśród młodzieży i dzieci w przekonaniu odnośnie szkodliwości alkoholu zawartego w piwie a w wódce. Nadal 34,02% uważa, że stwierdzenie odnośnie tego, że alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce jest prawdziwe.
- Istotna jest też problematyka wczesnej inicjacji alkoholowej i nikotynowej wśród uczniów szkół ponadpodstawowych. Duża grupa uczniów piła już alkohol (40,99%) i paliła papierosy lub e-papierosy (36,15%). Prawie ¼ uczniów ze szkół ponadpodstawowych uważa, że większość ich rówieśników z klasy pije alkohol,

a prawie połowa uważa, że większość pali wyroby nikotynowe. Jest to na pewno problem, na który należy zwrócić uwagę.

- Alkohol jest obecny w środowisku uczniów. Inicjacja alkoholowa ma miejsce zwykle **między 13 a 14 rokiem życia**, bardzo często ma ona miejsce w domu aż w 49,14% pierwsza inicjacja alkoholowa miała miejsce w domu badanych uczniów.
- Pomimo rozpowszechnionej profilaktyki, wielu zajęć teoretycznych czy kontroli, jakiej zwykle poddawane są młode osoby przez rodziców i opiekunów, duży odsetek badanej młodzieży nie zachowuje abstynencji do pełnoletności. Duża grupa uczniów piła już napoje wysokokowe do stanu upojenia alkoholowego (20,59% - wielokrotnie i 19,85% - kilkakrotnie). W dodatku część z nich deklaruje łatwość zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie. 35,86% uczniów szkół ponadpodstawowych min. raz kupiło samodzielnie alkohol. Należałoby więc przede wszystkim ograniczyć dostęp młodych ludzi do tego typu substancji i być może zmienić sposób i zakres materiału w przeprowadzanych zajęciach profilaktycznych. Równie ważne jest zaangażowanie rodziców i uświadomienie im, jakie negatywne skutki może mieć społeczne przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez młodzież.
- 36,15% młodzieży biorącej udział w badaniu paliła już papierosy. 34,03% uczniów szkół ponadpodstawowych kupiło samodzielnie min. raz wyroby nikotynowe. Duża grupa dorosłych mieszkańców również wskazuje, że młodzież poniżej 18 roku życia ma duży (20,67%) lub raczej duży (30,73%) dostęp do zakupu alkoholu na terenie Miasta.
- Dostęp do narkotyków według uczniów lokalnych szkół jest niewielki. Mała grupa uczniów (6,69%) również przyznała, że korzystała kiedykolwiek z narkotyków. Aczkolwiek duża grupa osób w wieku 18-25 lat (33,33%). Natomiast w wieku ponad 60 lat najwięcej osób (62,5%) zna do 5 osób, a w grupie od 46 do 60 lat 20,45% osób zna jedną osobę.
- Młodzież wskazywała na stosunkową łatwość dostępu do zakupu papierosów, leków uspokajających/nasennych i alkoholu.

- Pomimo działań Miasta w dziedzinie profilaktyki w szkołach, nadal istnieje potrzeba prowadzenia akcji, programów i warsztatów profilaktycznych dotyczących spożywania i nadużywania alkoholu, wyrobów tytoniowych i narkotyków, w szczególności skupiających się na negatywnym wpływie na zdrowie osób zażywających je w młodym wieku.
- Na podstawie dokonanej diagnozy należałoby także wdrożyć do szkół zajęcia dodatkowe, na które wskazuje młodzież, a które są zgodne z jej zainteresowaniami. Odwrócenie uwagi od substancji psychoaktywnych i promowanie zdrowego stylu życia z pewnością są częścią profilaktyki.
- Za zdecydowanie najpoważniejsze problemy społeczne dorośli mieszkańcy uznali uzależnienie od Internetu oraz od urządzeń elektronicznych (śr. 3,22), wojna w Ukrainie (śr. 3,19), zanieczyszczenie środowiska (śr. 3,08) oraz spożycie alkoholu wśród dorosłych mieszkańców (śr. 3,06). Na pewno są to aspekty na które warto zwrócić uwagę.
- 36,31% ankietowanych zna kilka rodzin, w których dochodzi do różnych form przemocy (fizycznej, psychicznej, seksualnej lub ekonomicznej), 13,97% zna jedną taką rodzinę, a 6,7% zna wiele takich rodzin. Projektowanie działań profilaktycznych w tym zakresie zdaje się być konieczne w najbliższym czasie.
- Pomimo wielu kampanii wciąż zdarzają się osoby (18,08%), które wierzą, że surowe traktowanie sprzyja wychowaniu i są to Częściej to mężczyźni niż kobiety (28,57% vs 15,08). Prawie co szósta ankietowana osoba (15,64%) uważa, że stosowanie kar fizycznych to dobra metoda wychowawcza, jeśli jest stosowana od czasu do czasu.
- Duża grupa osób badanych nie jest świadoma czym są zagrożenia behawioralne (66% dorosłych i 80,99% uczniów). Największa grupa uczniów wskazała, że nie można uzależnić się od opalania się, zdrowego odżywiania czy sportu. Dodatkowo te same odpowiedzi oraz zakupy, duża grupa uczniów wskazała pod względem trudności w uzależnieniu się (są to w takim razie zupełnie nieznanne niektórym uczniom zagrożenia behawioralne).

- W grupie uczniów SPP duża część chłopców (35%) i dziewcząt (30%) wielokrotnie grała w ostatnim roku w gry hazardowe. W grupie SPP zarówno dziewczęta odczuły wielokrotnie (41,67%) i kilkakrotnie (32,61%) dyskomfort i niepokój w związku z brakiem dostępu do Internetu, jak i chłopcy (29,17% – wielokrotnie) i (15,22% - kilkakrotnie). W grupie młodszych uczniów SP to głównie dziewczęta (20,83%) odczuły wielokrotnie ten problem, a chłopcy (37,78%) – kilkakrotnie. Widoczne jest zatem, że uczniowie lokalnych szkół są zagrożeni uzależnieniami behawioralnymi.
- Większość badanych ma niewielkie doświadczenia z hazardem. Aczkolwiek 1,4 dorosłych badanych stwierdziło, że zna kilka osób uzależnionych od hazardu, a 15% zna jedną osobę.

Zalecenia dla Miasta Sejny:

- Należy ograniczyć dostęp młodych ludzi do substancji takich jak alkohol papierosy, czy leki uspokajające/nasenne i być może zmienić sposób zakres materiału w przeprowadzanych zajęciach profilaktycznych.
- Konieczne jest zwiększenie zaangażowania rodziców i uświadomienie im, jakie negatywne skutki może mieć społeczne przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez młodzież.
- Ponieważ młodzi ludzie wciąż spędzają znaczną część wolnego czasu korzystając z komputera i Internetu, należy zwrócić szczególną uwagę na uświadomienie im jakie zagrożenia są z nimi związane (m.in. cyberprzemoc, pornografia i znajomości w sieci).
- Pomimo działań w dziedzinie profilaktyki w szkołach, nadal istnieje potrzeba prowadzenia akcji, programów i warsztatów profilaktycznych dotyczących spożywania i nadużywania alkoholu, wyrobów tytoniowych i narkotyków, w szczególności skupiających się na negatywnym wpływie na zdrowie osób zażywających je w młodym wieku. Dodatkowo istotne jest wprowadzenie zajęć profilaktycznych z zakresu uzależnień behawioralnych. Ważne jest, aby wprowadzać treści profilaktyczne już we wczesnym wieku

w szkołach podstawowych, co zwiększa szanse na przeciwdziałanie podejmowania zachowań ryzykownych w późniejszym wieku.

- Na podstawie dokonanej diagnozy należałoby także wdrożyć do szkół zajęcia dodatkowe, na które wskazuje młodzież, a które są zgodne z jej zainteresowaniami. Odwrócenie uwagi od substancji psychoaktywnych i promowanie zdrowego stylu życia z pewnością są częścią profilaktyki.
- Głównym celem działań profilaktycznych realizowanych na terenie Miasta nie powinno być wyeliminowanie spożywania alkoholu przez jej dorosłych mieszkańców, ponieważ nie jest to możliwe. Skupić należy się na uświadomieniu lokalnej społeczności skutków oraz zagrożeń jakie wiążą się ze spożywaniem alkoholu zwłaszcza w nadmiernych ilościach.
- Należy wspierać osoby, które są uzależnione, współuzależnione oraz te, które pochodzą z grup społecznych najbardziej podatnych na uzależnienia, a przede wszystkim będących w trudnej sytuacji życiowej. Osobom takim trzeba wskazywać różne formy rozwiązywania problemów, które będą alternatywą dla alkoholu i narkotyków.
- Należy także zwiększyć liczbę działań mających na celu promowanie zdrowego trybu życia oraz aktywnego spędzania wolnego czasu. Bardzo duża liczba mieszkańców jest zdania, że to właśnie brak możliwości spędzania czasu w inny sposób jest przyczyną sięgania zachowań ryzykownych wśród młodej społeczności.
- Uświadamiać powinno się również osoby, których problem uzależnienia od alkoholu i narkotyków oraz zjawisko przemocy bezpośrednio nie dotyczy, aby wiedziały w jaki sposób reagować na ludzi zmagających się z uzależnieniem czy przemocą oraz jak im pomagać.
- Profilaktyka powinna kształtować odpowiednie postawy społeczne oraz rozwijać umiejętności empatyczne oraz poczucie odpowiedzialności nie tylko za siebie, ale również za innych.
- Szczególnie przemoc wobec dzieci oraz profilaktyka samobójstw wymaga edukacji mieszkańców.

- Wszystkie działania profilaktyczne, które realizowane są na terenie Miasta powinny być kontrolowane pod względem efektów, jakie przynoszą, aby móc na bieżąco dokonywać korekty tych oddziaływań, które nie przynoszą oczekiwanych skutków.

6. Profilaktyka

6.1. Podstawowe informacje na temat profilaktyki uzależnień

Profilaktyka pochodzi od greckiego słowa „*pro-phylássein*”, które oznacza „strzec się, zapobiegać, chronić”. Jest ona działaniem mającym na celu zapobieganie powstaniu niekorzystnego zjawiska, zanim ono wystąpi, poprzez oddziaływanie zawnazu na jego rozpoznane przyczyny lub poprzez budowanie zabezpieczeń przed tym zjawiskiem, albo poprzez wyprzedzające łagodzenie skutków zjawiska, któremu zapobiec się nie da. Współczesne rozumienie profilaktyki uwzględnia jej podział na trzy poziomy: profilaktykę uniwersalną, selektywną oraz wskazującą²⁴.

Działania profilaktyczne w rozumieniu dzisiejszym były prowadzone począwszy od XIX wieku i najczęściej ich inicjatorami byli społeczni działacze, ludzie charakteryzujący się oddaniem sprawie społecznej i charyzmem. To na ten czas w Anglii i Ameryce zaczęły powstawać siedliska społeczne będące zarzewiem zmian edukacyjnych, kulturowych, społecznych i ustrojowych (w tym reforma sądownictwa skutkująca powstaniem opieki sądowej w sytuacjach spraw nieletnich)²⁵. W Niemczech powstał termin obok klasycznego leczenia w medycynie tzw. „*soziale Medizin*” oznaczający wszelkie działania społeczno-zapobiegawcze, a w tym m.in. ograniczenia czasu pracy w fabrykach oraz pracy dzieci, ochrona macierzyństwa, zapomoga dla pracowników²⁶. Obecnie działania te są realizowane na poziomie legislacyjnym w ramach obowiązującego ustawodawstwa (np. ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z roku 1982) na poziomie samorządowym (realizacja

²⁴ Źródło: <https://programyrekomendowane.pl/strony/artykuly/strategie,9>.

²⁵ Barczykowska, A., Dzierżyńska-Breś, S. (2013). Profilaktyka oparta na wynikach badań naukowych (evidence based practice). *Resocjalizacja Polska*, 4, 131-152.

²⁶ Salamucha, A. (2016). Pojęcie profilaktyki (analiza semiotyczna). *Roczniki Pedagogiczne*, 8(44), 7-48.

gminnych programów profilaktyki), szkolnym (programy wychowawczo-profilaktyczne), a także na poziomie grup społecznych np. klas (programy profilaktyczne, socjoterapeutyczne) oraz jednostek. W ten sposób rozumiana profilaktyka stanowi temat niniejszego rozdziału. Wśród rodzajów profilaktyki wyróżniamy:

Profilaktyka uniwersalna

Profilaktyka skierowana do populacji uniwersalnej (np. wszystkich uczniów w określonym wieku), bez względu na stopień ryzyka wystąpienia zachowań problemowych; ma na celu przeciwdziałanie inicjacji poprzez dostarczenie odpowiedniej informacji oraz wzmacnianie czynników chroniących i redukcję czynników ryzyka.²⁷

Profilaktyka selektywna

Profilaktyka ukierunkowana na grupy zwiększonego ryzyka, wymagająca dobrego rozpoznania tych grup uczniów w społeczności szkolnej; ma na celu zapobieganie, ograniczenie lub zaprzestanie podejmowania przez jednostkę zachowań ryzykownych.²⁸

Profilaktyka wskazująca

Profilaktyka skierowana do osób, u których rozpoznano objawy zaburzeń lub szczególnie zagrożonych rozwojem problemów wynikających z używania substancji psychoaktywnych.²⁹

6.2. Profilaktyka w Mieście Sejny na przestrzeni lat

W celu określenia przeszłej profilaktyki na terenie Miasta Sejny wykonano analizę następujących dokumentów:

- Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Sejny na lata 2019-2022 (programy coroczne);

²⁷ Źródło: <https://programyrekomendowane.pl/strony/artykuly/strategie,9>.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2015-2022;
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2023-2027 na terenie Miasta Sejny.

Do tej pory corocznie uchwalany był Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Sejny. Ostatni Program uchwalony został na 2022 r. i jego celem strategicznym było zmniejszenie rozmiarów aktualnie występujących problemów związanych z nadużywaniem alkoholu i środków psychoaktywnych oraz zapobieganie ich powstawaniu poprzez:

- przeciwdziałanie problemom alkoholowym i narkomanii, m.in. poprzez wzrost wiedzy, świadomości mieszkańców, szczególnie uczniów szkół znajdujących się na terenie Miasta Sejny, z zakresu problematyki uzależnień, zachowań ryzykownych, asertywności, radzenia sobie ze stresem, agresją, rozwiązywanie konfliktów, opieranie się negatywnym wpływom otoczenia itp.,

- zapobieganie powstawaniu nowych problemów uzależnień,

- podniesienie kompetencji osób zajmujących się tematyką uzależnień, przemocy oraz profilaktyką na terenie miasta,

- zapewnienie specjalistycznej pomocy osobom uzależnionym od substancji psychoaktywnych i ich rodzinom, osobom doświadczającym przemocy i ich rodzinom.

- promocja zdrowego stylu życia i rozbudzenie wśród dzieci i młodzieży zainteresowania różnymi formami aktywności: sportowej, artystycznej jako alternatywy wobec uzależnień.

- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów dotyczących uzależnień, w szczególności dla dzieci i młodzieży,

- podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 131 i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości (zakaz sprzedaży alkoholu nieletnim).

Natomiast w aktualnym Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2023-2027 na terenie Miasta Sejny wyodrębniono główny cel: zmniejszenie skali zjawiska przemocy oraz tworzenie jednolitego, profesjonalnego systemu interwencji i wsparcia dla osób zagrożonych przemocą bądź w nią uwikłanych. Cel ten realizowany ma być przede wszystkim poprzez następujące cele szczegółowe:

1. Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
2. Zwiększenie dostępności i skuteczności wsparcia i ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie.
3. Podniesienie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
4. Poszerzanie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.
5. Zintegrowanie środowisk i skoordynowanie działań lokalnych w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Powyższe cele w oby Programach są kontynuacją planowanych, długofalowych, wielostronnych i skoordynowanych działań z poprzednich lat z tego zakresu profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy na terenie Miasta Sejny.

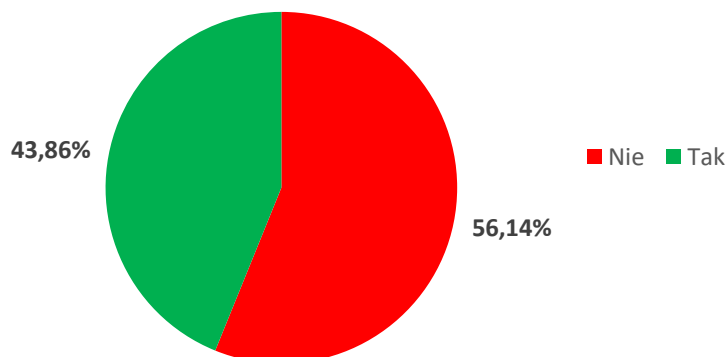
6.3. Działania profilaktyczne w opinii mieszkańców

6.3.1. Udział uczniów w działaniach profilaktycznych

Zapytano uczniów czy brali kiedykolwiek udział w zajęciach profilaktycznych. 43,96% uczniów brało udział w zajęciach o tematyce profilaktycznej, natomiast ponad połowa (56,14%) uczniów nigdy nie miało doświadczenia z takimi zajęciami.

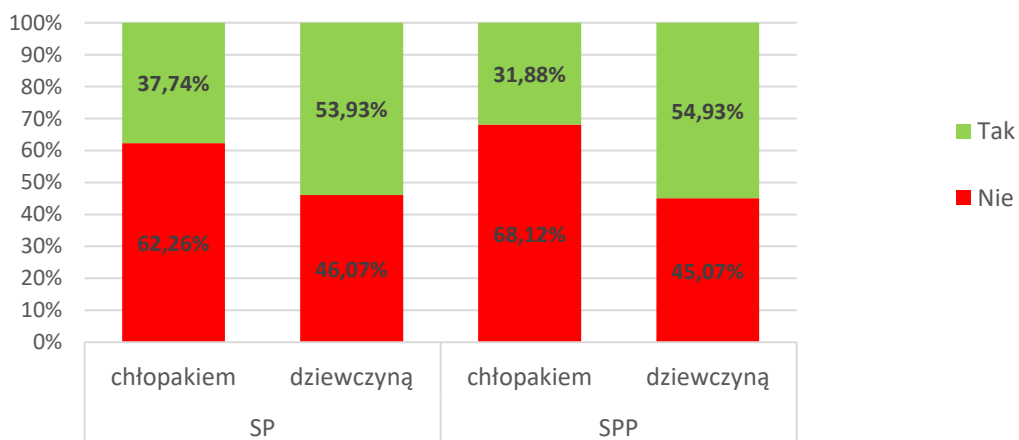
Czy brałeś/aś kiedyś udział w zajęciach profilaktycznych?

Rozpowszechnienie udziału uczniów w szkoleniach dotyczących różnych zagadnień

Zarówno w SP, jak i SPP to dziewczęta częściej brały udział w zajęciach profilaktycznych w swoich szkołach.

Czy brałeś/aś kiedyś udział w zajęciach profilaktycznych?

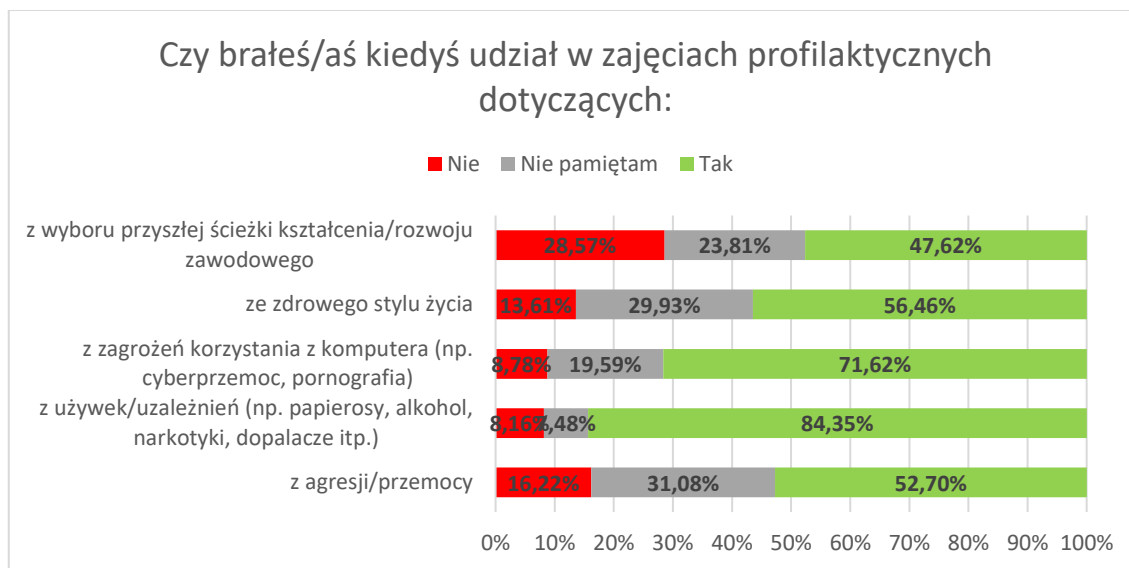

Rozpowszechnienie udziału uczniów w szkoleniach dotyczących różnych zagadnień z podziałem na płeć i typ szkoły

Kolejno zapytano uczniów czy brali udział w zajęciach o określonej wcześniej tematyce. Największy procent uczniów brało udział w zajęciach o tematyce używek i uzależnień (84,35%) oraz zagrożeń związanych z korzystaniem z komputera (71,62%). Najmniej osób wskazało na udział w programach odnośnie przyszłości i wyboru ścieżki

zawodowej (28,57%) oraz z zakresu agresji i przemocy (16,22%). Można w tego wyciągnąć wniosek, że zajęcia o takiej tematyce są potrzebne na terenie Miasta Sejny, ponieważ wybór przyszłej ścieżki kształcenia lub nawet posiadanie wiedzy na temat możliwości w kształceniu i możliwości zawodowych jest niezmiernie ważny dla dzieci i młodzieży, ponieważ mogą zaplanować z większą skutecznością swój start w dorosłość. To samo dotyczy zajęć z zakresu regulacji emocji, radzenia sobie z własną agresją, jak i przeciwdziałanie agresji/przemocy ze strony innych osób).

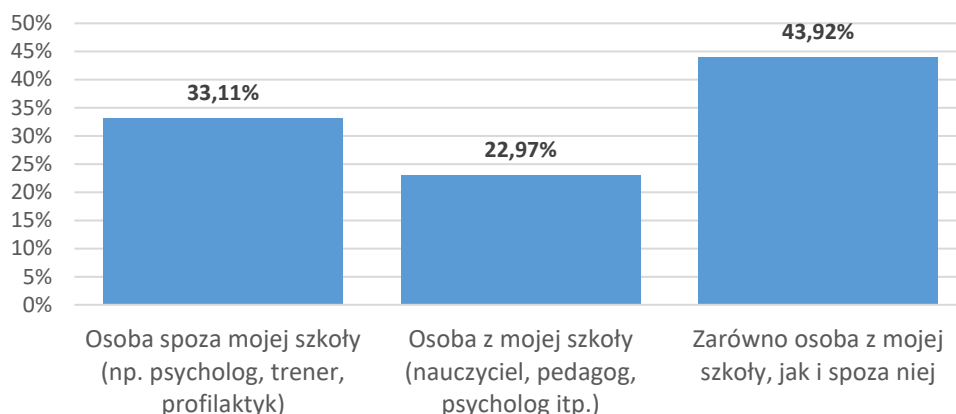

Rozpowszechnienie udziału uczniów w szkoleniach dotyczących różnych zagadnień

Zapytano również uczniów o to kto prowadził zajęcia o wyżej wymienionej tematyce. 33,11% uczniów, czyli ponad połowa wskazała osobę spoza szkoły np. psycholog, trenera, profilaktyka. 22,97% wskazało na osoby ze szkoły i 43,92% dla osób zarówno spoza niej jak i z jej administracji.

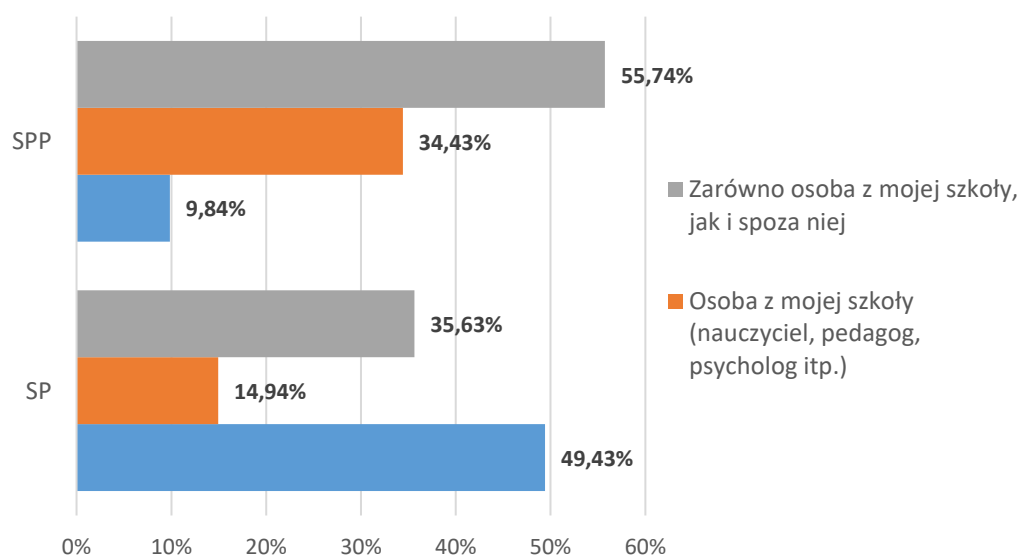
Kto prowadził te zajęcia?

Osoba prowadząca zajęcia profilaktyczne

W grupie uczniów SP najczęściej takie zajęcia prowadzą osoby spoza ich szkoły (49,43%), a najrzadziej ktoś z kadry pedagogicznej (14,94%). W grupie SPP najczęściej prowadziła zajęcia profilaktyczne zarówno osoba z ich szkoły, jak i spoza niej (55,74%), a najrzadziej osoba spoza szkoły (9,84%).

Kto prowadził te zajęcia?

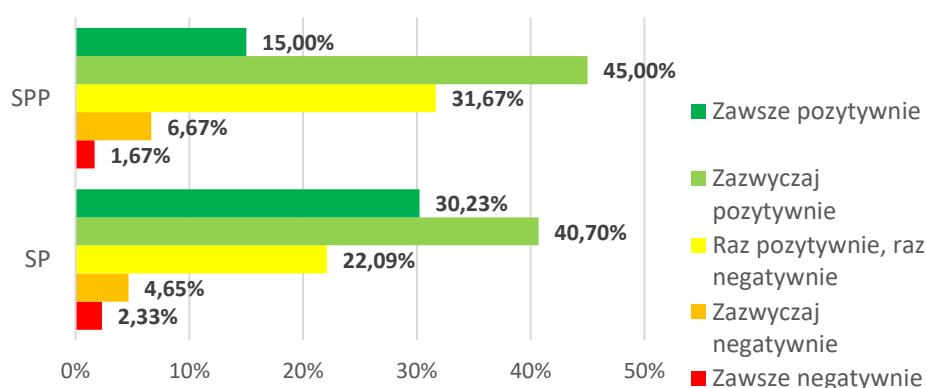
Osoba prowadząca zajęcia profilaktyczne z podziałem na typ szkoły

Równie ważnym aspektem jest zadowolenie uczniów z takiej formy zajęć jak i jej tematyki, ponieważ chęć uczestnictwa i zwiększania samoświadomości jest bardzo istotna w prognozowaniu takich zajęć na przyszłość i czy do tej pory prowadzone zajęcia profilaktyczne spotkały się z pozytywnym odbiorem przez uczniów. W grupie SP 40,7% uczniów wskazała, że ocenia takie zajęcia zazwyczaj pozytywnie, 30,23% - zawsze pozytywnie, a 22,09% wskazało, że raz pozytywnie a raz negatywnie (zależy to pewnie od tematyki, zakresu i sposobu prowadzenia takich zajęć).

W grupie SPP 45% uczniów wskazała, że ocenia takie zajęcia zazwyczaj pozytywnie, 31,67% wskazało, że raz pozytywnie a raz negatywnie, a 15% - zawsze pozytywnie.

Jak oceniasz takie zajęcia?

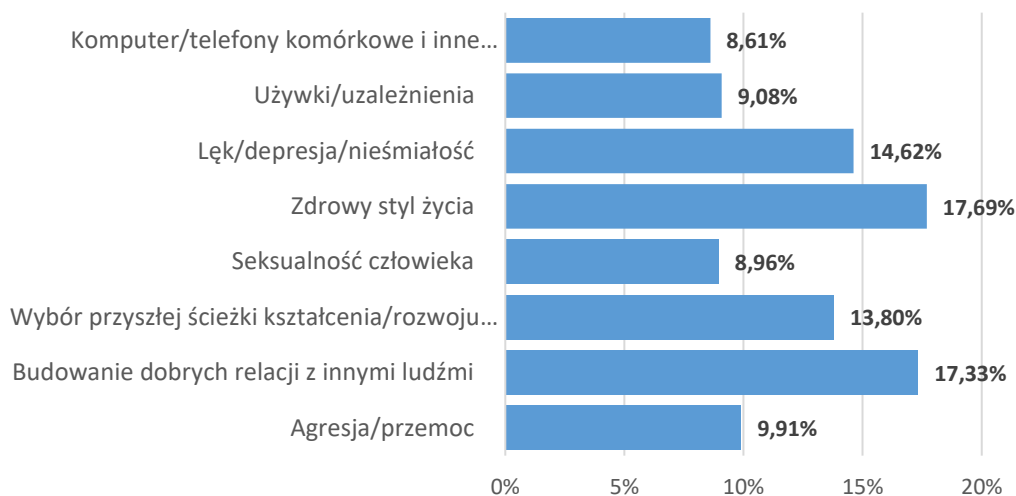

Ocena zajęć profilaktycznych przez uczniów

7.3.2. Propozycje zajęć profilaktycznych wskazane przez uczniów

Zapytano uczniów o to w jakich zajęciach w przyszłości chcieliby wziąć udział. Najwięcej głosów zebrały zajęcia o tematyce zdrowego trybu życia (17,69%) i budowania dobrych relacji z innymi ludźmi (17,33%). Najmniej głosów zebrały zajęcia o tematyce zagrożeń związanych z używaniem komputera, telefonów komórkowych i innych urządzeń elektronicznych (8,61%), seksualności człowieka (8,96%), uzależnień (9,09%) oraz agresji i przemocy (9,91%).

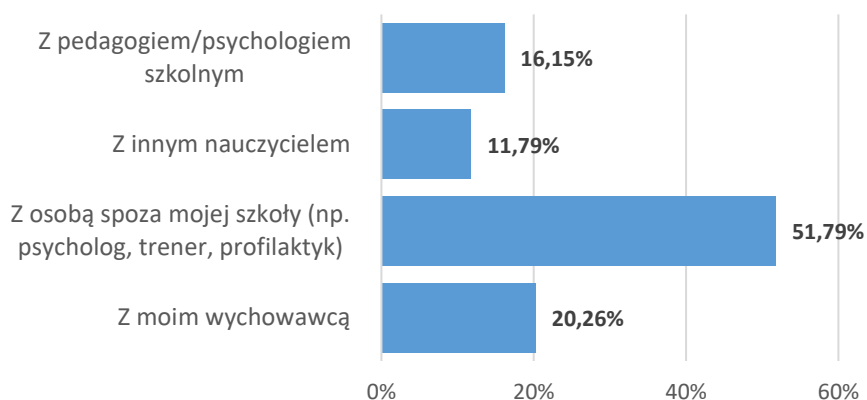
Zaznacz wszystkie tematy zajęć profilaktycznych, w których chciał(a)byś wziąć udział w przyszłości.

Tematyka zajęć profilaktycznych w których chcieliby wziąć udział uczniowie

Na pytanie z kim chcieliby, aby takie zajęcia zostały przeprowadzone największy odsetek głosów zdobyła osoba spoza szkoły, czyli np. psycholog, trener, profilaktyk (51,79%). Najmniej głosów padło na nauczyciela z ich szkoły (11,79%).

Z kim chciał(a)byś mieć takie zajęcia?

Wskazanie osoby, z którą chcieliby mieć uczniowie zajęcia profilaktyczne

7.3.3. Propozycje zajęć profilaktycznych wskazane przez dorosłych

Dorośli zostali zapytani o to jakie zajęcia, lekcje profilaktyczne dodatkowe dla uczniów i dorosłych mogłoby Miasto zorganizować, aby realnie wpłynąć na profilaktykę w zakresie uzależnienia od alkoholu, narkotyków, uzależnień behawioralnych wskazali:

- organizację czasu i miejsc spotkań dla dzieci i młodzieży,
- organizację stałych zajęć profilaktycznych z psychologiem,
- ograniczenie zakupu alkoholu przez całą dobę,
- piesze patrole funkcjonariuszy Policji,
- stworzenie alternatywy szczególnie dla młodszego pokolenia do spędzania wolnego czasu,
- edukacja dzieci i dorosłych, stworzenie grup wsparcia,
- zapewnić dostęp do pomocy psychologicznej,
- przeciwdziałanie dilerowaniu narkotykami na terenie Miasta,
- monitorowanie zakupu alkoholu przez pojedyncze osoby na wzór krajów skandynawskich,
- zbudowanie domu samotnej matki/ dla ludzi z dziećmi uciekającymi przed przemocą domową,
- dofinansowanie zajęć sportowych, kół zainteresowań dla młodzież,
- kampanie informacyjne.

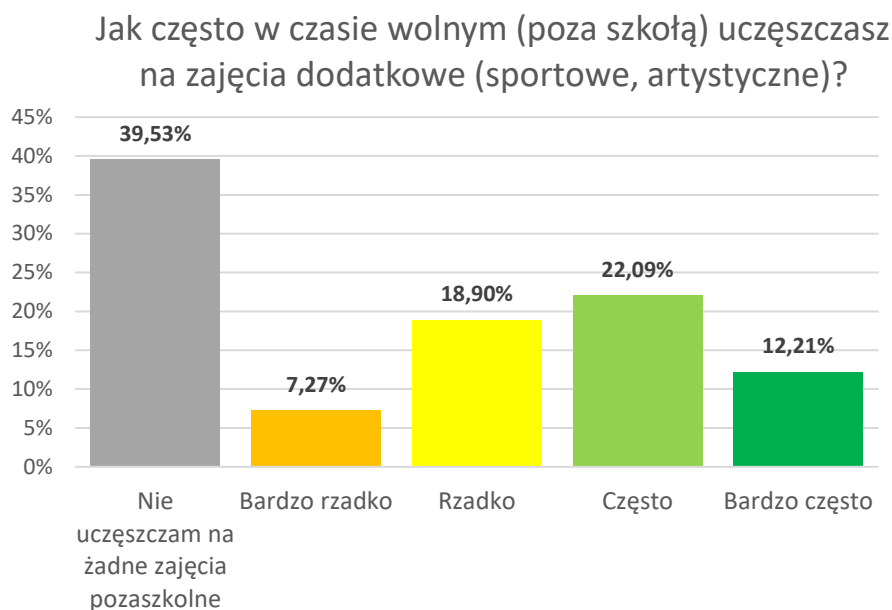
6.4. Czynniki chroniące i czynniki ryzyka wśród uczniów

7.4.1. Uczestniczenie w zajęciach dodatkowych

Największy odsetek uczniów (39,53%) nie uczęszcza na żadne zajęcia dodatkowe w wolnym czasie. 12,21% dzieci i młodzieży uczęszcza regularnie na zajęcia, 22,09% uczniów uczęszcza na nie często, podczas gdy 18,9% uczęszcza rzadko a 7,27% uczniów – bardzo rzadko.

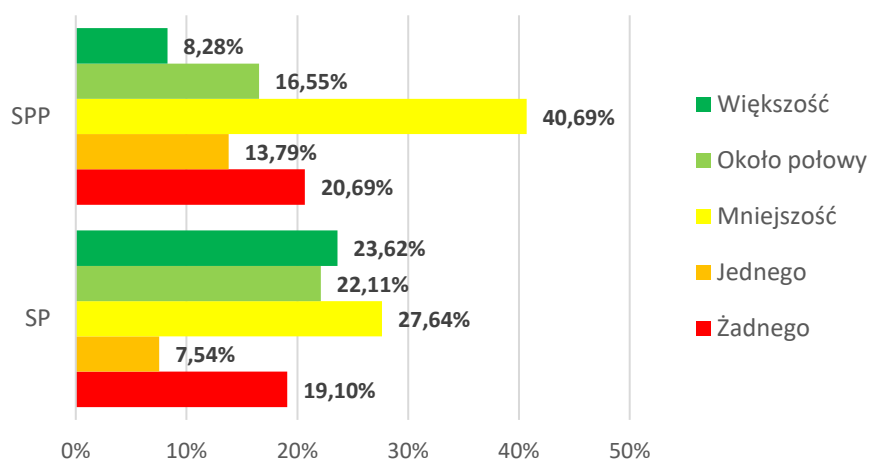
Częstotliwość uczęszczania na zajęcia dodatkowe przez uczniów

7.4.2. Relacje z kadrą pedagogiczną

Posiadanie dobrej relacji z nauczycielem lub nauczycielami stanowi jeden z ważnych czynników chroniących. Wśród przebadanych uczniów SP 27,64% uczniów ufa mniejszości kadry pedagogicznej. Prawie co czwarty uczeń (23,62%) ufa większości nauczycieli w szkole, 22,11% ufa około połowy. Aż 1,19% nie ufa żadnemu nauczycielowi a 7,54% uczniów darzy zaufaniem jednego nauczyciela.

W grupie uczniów SPP 40,649% uczniów ufa mniejszości kadry pedagogicznej, a w następnej kolejności 30,69% - żadnemu. 16,55% ufa około połowy nauczycieli w szkole, 22,11% ufa około połowy. 13,79% uczniów darzy zaufaniem jednego nauczyciela, a najmniejsza grupa, bo 8,28% ufa większości kadry pedagogicznej.

Ilu nauczycieli z Twojej szkoły darzysz zaufaniem?

Liczba nauczycieli, których uczniowie darzą zaufaniem z podziałem na typ szkoły

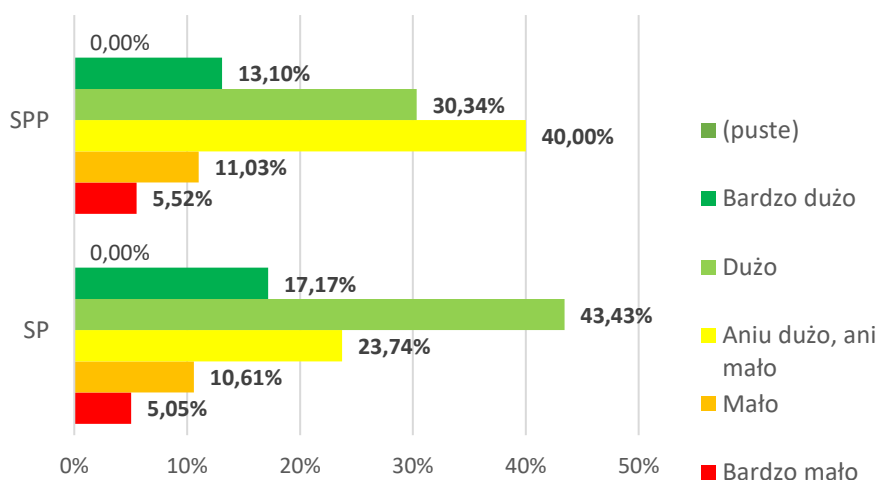
7.4.3. Relacje z rodzicami i rówieśnikami

Relacje z rodzicami i rówieśnikami są ważnym czynnikiem chroniącym dla młodych osób. W grupie uczniów SP prawie połowa ankietowanych (43,43%) spędza dużo czasu z rodzicami, podczas gdy prawie co czwarty uczeń (23,74%) spędza z rodzicami ani dużo ani mało czasu.

W grupie uczniów SPP najczęściej uczniowie spędzają ani dużo ani mało czasu z rodzicami (40%), a w następnej kolejności dużo czasu (30,34%).

Jak dużo czasu wolnego spędzasz wspólnie ze swoimi rodzicami?

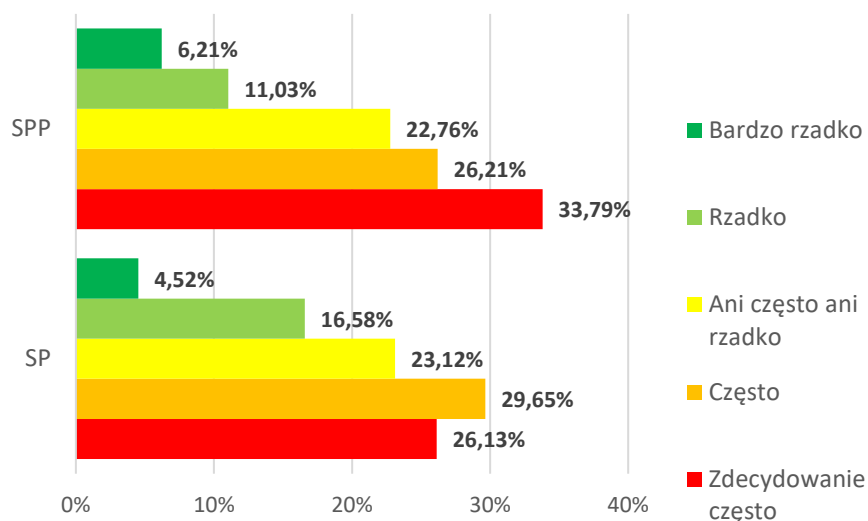
Częstość spędzania wspólnego czasu przez uczniów z rodzicami

7.4.4. Stres

Istotnym czynnikiem ryzyka jest odczuwanie nadmiernego stresu w szkole. Poproszono zatem uczniów o określenie częstotliwości odczuwanego stresu w szkole. W grupie SP największa grupa uczniów (29,65%) wskazała, że odczuwa stres w szkole w umiarkowanej częstotliwości. W następnej kolejności 29,65% uczniów odczuwa stres często, a 26,13%, czyli aż co czwarty badany uczeń odczuwa stres często.

W grupie SPP największa grupa uczniów (33,79%) wskazała, że odczuwa stres w szkole zdecydowanie często. W następnej kolejności 26,21% uczniów odczuwa stres często i 22,76% odczuwa stres ani często ani rzadko.

Jak często w szkole doświadczasz stresu?

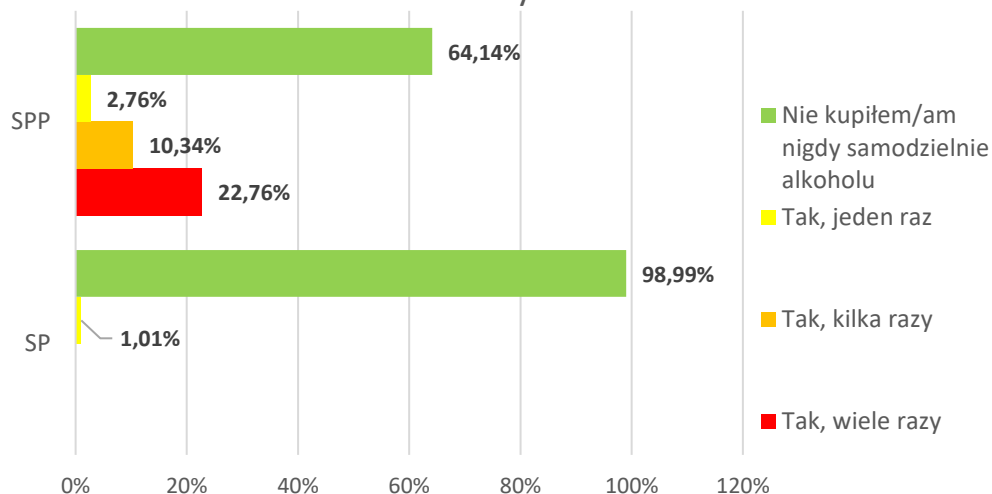
Częstotliwość odczuwania stresu w szkole

7.4.5. Dostępność alkoholu i narkotyków w środowisku lokalnym

Pomiar dostępności alkoholu w danej społeczności jest trudny ze względu na błędne przeswiadczenia osób badanych. Inaczej o dostępności alkoholu dla osób nieletnich będą wypowiadać się nauczyciele, inaczej sami uczniowie, a jeszcze inaczej sprzedaż oceniać będą sami sprzedawcy. W celu sprawdzenia nasilenia problemu nielegalnej sprzedaży alkoholu nieletnim trzeba dobrać odpowiednie metody badawcze. W niniejszej Diagnozie zapytano uczniów o to, czy kiedykolwiek mieli okazję samodzielnie zakupić alkohol. Spośród przebadanej młodzieży zdecydowana większość uczniów SP, bo prawie 98,99% nie kupiło samodzielnie alkoholu nigdy w życiu.

W grupie uczniów SPP 64,14% uczniów nie kupiła samodzielnie alkoholu, natomiast aż 22,76% kupiło alkohol samodzielnie wielokrotnie, a 10,34% - kilkakrotnie.

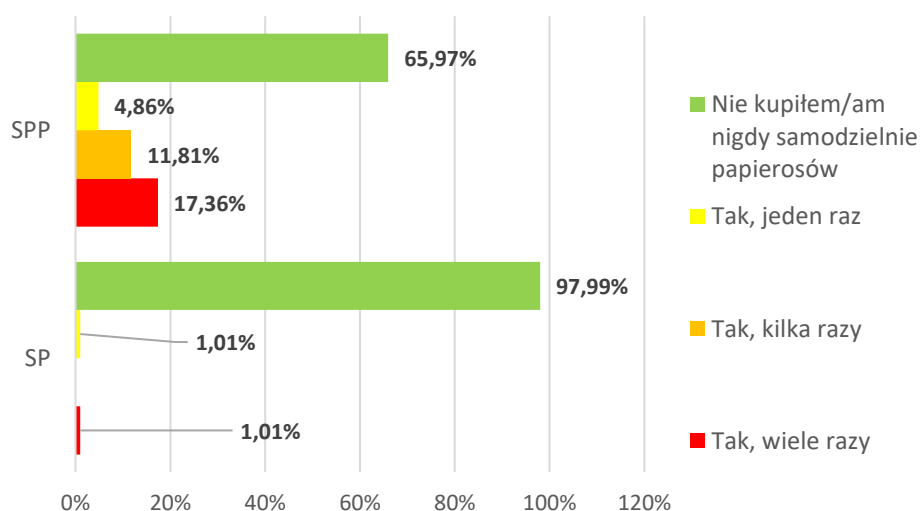
Czy kiedykolwiek samodzielnie kupiłeś/aś alkohol? Ile razy?

Próba samodzielnego zakupu alkoholu przez uczniów

Uczniów zapytano również czy kiedykolwiek zakupili wyrób tytoniowy. 97,99% uczniów SP wskazało, że nigdy nie zakupiło samodzielnie papierosów. W grupie uczniów SPP 65,97% nigdy nie kupiło samo wyrobów nikotynowych, 17,36% - wiele razy, 11,81% - kilka razy.

Czy kiedykolwiek samodzielnie kupiłeś/aś papierosy? Jeśli tak, to ile razy?

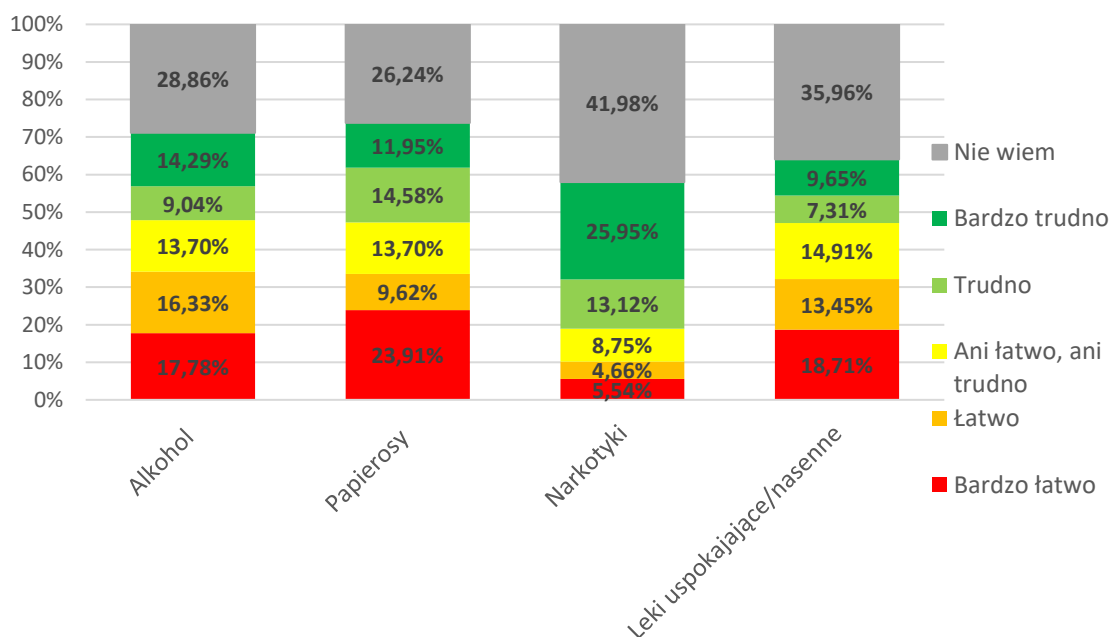

Próba samodzielnego zakupu papierosów przez uczniów szkół

Wśród substancji psychoaktywnych uczniowie wskazali z bardzo łatwym dostępem na papierosy (23,91%), a w następnej kolejności na leki uspokajające i/lub nasenne (18,71%), kolejnym łatwym produktem do zdobycia jaki wskazali to alkohol (17,78%). Według uczniów bardzo trudno zdobyć głównie narkotyki (25,95%).

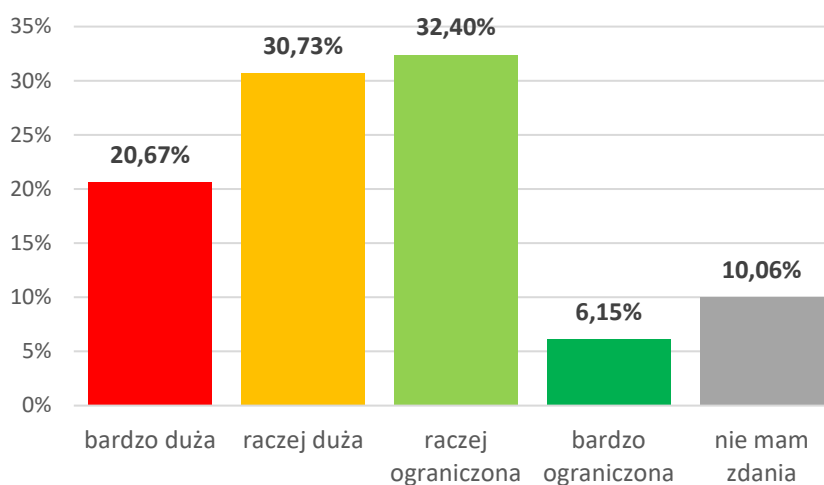
Według Ciebie, jak trudno, osobie niepełnoletniej z Twojego otoczenia, jest zakupić:

Dostępność środków psychoaktywnych wśród uczniów

O takie same kwestie zapytano dorosłych. Spytano w subiektywnej opinii respondentów o dostępność alkoholu na terenie Miasta dla młodzieży poniżej 18 roku życia. 32,4% czyli ponad 1/3 wskazała, że w ich przekonaniu dostępność alkoholu jest raczej ograniczona. Natomiast niewiele mniejsza grupa, bo 30,73% wskazała, że dostępność jest raczej duża, a 20,67% - duża. 10,06% nie miało zdania w tym zakresie, a 6,15% uważa, że dostępność jest bardzo ograniczona.

Jaka jest Pani zdaniem dostępność alkoholu na terenie Miasta dla młodzieży poniżej 18 roku życia?

Dostępność alkoholu na terenie Gminy dla młodzieży poniżej 18 roku życia

W związku z możliwym łatwym dostępem do alkoholu dla młodzieży poniżej 18 lat zapytano dorosłych o możliwe postępowania Miasta w tym zakresie. Najwięcej, bo 64% ankietowanych uważa, że należy realizować więcej programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży. W drugiej kolejności (55%) wskazało na wprowadzenie większej ilości kontroli punktów sprzedaży alkoholu, a 47% chce ograniczyć dostępność alkoholu w godzinach nocnych (22-6).

Działania Miasta w kwestii zmniejszenia dostępu do alkoholu dla młodzieży poniżej 18 roku życia

7. Rekomendacje

Zgromadzony w przebiegu badań materiał empiryczny umożliwia stworzenie kompleksowego programu działań naprawczych. Jego elementy zostały szeroko nakreślone w poszczególnych podrozdziałach niniejszego opracowania, a także w podsumowaniu. Niezależnie od tego, aby mogły zostać one skonkretyzowane – a przede wszystkim – wcielone w życie niezbędne będzie podjęcie szeroko zakrojonych i ogólnie skoordynowanych działań mających na celu transformację uwidocznionych tutaj obszarów problemowych przez osoby oraz instytucje bezpośrednio zaangażowane w tworzenie miejskich programów profilaktyki i rozwiązywania problemów społecznych. Poniżej zaprezentowano jedynie możliwe kierunki działań w tym zakresie, które mogą stanowić inspirację do dalszej pracy na najbliższe lata w zakresie przeciwdziałania problemom społecznym.

7.1. Profilaktyka przedszkolna

Działania na rzecz przeciwdziałania i prewencji problemów społecznych wśród lokalnej społeczności powinny być kierowane do najmłodszych grup wiekowych, o których często się zapomina. Istotne jest, aby objęte nimi były już dzieci od wczesnego

etapu edukacji – najlepiej od przedszkola. Wsparcie na najwcześniejszych etapach edukacyjnych jest kluczowe z punktu widzenia problemów wychowawczych oraz konfliktów w rodzinach, z którymi mierzą się rodzice dzieci przedszkolnych. Nie można wykluczyć tej grupy wiekowej, co często niestety się dzieje i należy pamiętać, że działania profilaktyczne w tej grupie odbiorców polegają przede wszystkim na wzmacnianiu czynników chroniących oraz psychoedukacji i działaniach z zakresu promocji zdrowia.

W ostatnich latach na liście programów rekomendowanych pojawił się nowy program „Poruszające Bajki o Emocjach”, który grupą docelową obejmuje dzieci już od 4 roku życia, a także rodziców i nauczycieli. Składa się z 10 spotkań z dziećmi, z licznych i bogatych materiałów edukacyjnych dla dzieci, rodziców i nauczycieli, a także z dwugodzinnego spotkania dla rodziców oraz dwugodzinnego spotkania dla nauczycieli. Program Poruszające Bajki o Emocjach powstał w celu wspierania rozwoju kompetencji emocjonalno - społecznych dzieci w wieku przedszkolnym, które pomagają w:

- 1) radzeniu sobie z trudnymi sytuacjami,
- 2) komunikowaniu swoich potrzeb i odczuć,
- 3) nawiązywaniu i utrzymywaniu zdrowych relacji z rówieśnikami.

Celem programu jest zatem wzmacnianie umiejętności rozpoznawania emocji u siebie i innych, wyrażania ich w konstruktywny sposób i regulowania ich natężenia.

Tak ukształtowane i wzmocnione na wczesnych etapach życia umiejętności emocjonalne mogą przyczynić się do dobrostanu psychicznego, lepszego rozumienia siebie i lepszego budowania relacji z innymi ludźmi. Ma to kluczowe znaczenie w przeciwdziałaniu zachowań problemowych i ryzykownych.

Zaleca się przeprowadzanie programów o podstawach naukowych wśród dzieci, pracowników przedszkoli i rodziców. Rekomendowanym działaniem jest uwzględnienie tej grupy docelowej w programie profilaktyki oraz nawiązanie współpracy z przedszkolami samorządowymi przez osoby i instytucje publiczne odpowiedzialne za działania profilaktyczne.

7.2. Profilaktyka szkolna – szkolne programy wychowawczo – profilaktyczne

W obszarze przeciwdziałania zachowaniom ryzykownym i wzmacniania czynników chroniących w ramach profilaktyki szkolnej istotne jest tworzenie szkolnych programów wychowawczo-profilaktycznych opartych na podstawach naukowych. Powinny one zawierać opis wszystkich zaplanowanych działań zapobiegawczych dostosowanych do potrzeb rozwojowych uczniów i rzeczywistych problemów występujących w społeczności szkolnej oraz aktualnych potrzeb szkoły. Programy te powinny być adresowane do całej społeczności szkolnej, czyli do uczniów, ich rodziców oraz kadry pedagogicznej.

Programy profilaktyczne w szkołach, aby były skuteczne i przynosiły wymierne wyniki, powinny być adekwatne do rzeczywistych problemów i potrzeb danego środowiska szkolnego. Zatem wszelkie działania powinny być skierowane nie tylko do uczniów, ale również do kadry pedagogicznej oraz rodziców. Nauczycielom należy zapewnić dostęp do szkoleń w zakresie rozpoznawania zachowań ryzykownych oraz adekwatnego reagowania i podstaw psychologicznego rozumienia człowieka i jego potrzeb, aby mogli spełniać swój obowiązek wychowawczo-profilaktyczny wobec uczniów. Rola nauczyciela jest niezwykle istotna w budowaniu odporności u dzieci, dlatego warto inwestować w profesjonalne programy edukacyjne rozwijające kompetencje kadry pedagogicznej.

Wdrażanie programów profilaktycznych przygotowujących nauczycieli - realizatorów profilaktyki jest inwestycją w lokalne zasoby kadrowe. Przeszkolenie większej grupy w tej samej szkole może uruchomić pożądane zmiany w instytucji. Do działań profilaktycznych powinno się włączać również rodziców, ponieważ profilaktyka zaczyna się już w domu rodzinnym i działania szkolne powinny być komplementarne do wychowania w rodzinie w celu pełnej skuteczności.

Szkolne programy wychowawczo-profilaktyczne powinny obejmować różne zagrożenia społeczne, w szczególności te związane zarówno z jednostkową dynamiką zmian rozwojowych dzieci, jak i aktualnych zmian na poziomie krajowym czy globalnym. Przykładem takich zmian na poziomie globalnym i dostosowania do potrzeb są skutki pandemii Covid-19, która niejako wymusiła zmianę nauczania

ze stacjonarnego na zdalny i/lub hybrydowy, a w konsekwencji przyniosła nowe problemy i zagrożenia dla dzieci i młodzieży. Kolejnym przykładem skali globalnej jest szybko postępujący rozwój technologiczny, często skorelowany z utrudnioną kontrolą rodzicielską, a niosący ze sobą nowe zagrożenia behawioralne wobec młodych osób. Na poziomie krajowym można jako przykład wymienić zmianę systemu szkolnictwa i formy szkoły gimnazjalnej na ponadpodstawową, która również przyniosła nowe wyzwania wychowawcze i systemowe.

Kolejnym ważnym elementem przemyślanego systemu szkolnych oddziaływań prewencyjnych jest wykorzystywanie wielu strategii profilaktycznych, zamiast skupiania się wokół jednego, generalnego działania. Wśród takich strategii powinny się znaleźć działania tj.:

1. działania edukacyjne zawarte w podstawie programowej,
2. realizowane programy profilaktyczne o potwierdzonej wiarygodności dla uczniów, rodziców i nauczycieli,
3. działania interwencyjne oraz szkolne procedury reagowania w sytuacjach kryzysowych,
4. specjalistyczna pomoc pedagogiczno-psychologiczna również dla uczniów, rodziców i nauczycieli,
5. działania informacyjne dla całej społeczności szkolnej, a nawet zawierające propozycje dla środowiska lokalnego,
6. działania alternatywne i integrujące na rzecz środowiska lokalnego, np. artystyczne, społeczne czy charytatywne,
7. działania readaptacyjne dla uczniów i kadry pedagogicznej w przypadku powrotu do nauczania stacjonarnego po dłuższym okresie formy zdalnej,
8. wypracowanie spójnych zasad i przepisów szkolnych, zatwierdzonych przez nauczycieli, rodziców i uczniów.

Istotna jest również współpraca szkoły ze środowiskiem lokalnym. Szkoła jest ważną instytucją, która kreuje młodych obywateli i jest niejako inwestycją w przyszłość

danej społeczności. Wielu dyrektorów i nauczycieli wymienia następujące korzyści z wprowadzenia szkolnych programów wychowawczo-profilaktycznych³⁰:

1. program obliguje szkołę do przyglądania się samej sobie – problemom, potrzebom i zasobom;
2. włącza i aktywizuje rodziców;
3. motywuje nauczycieli do podnoszenia kompetencji;
4. obliguje szkołę do oceny efektywności własnych działań wychowawczych i zapobiegawczych;
5. eliminuje działania przypadkowe o małej skuteczności;
6. daje tytuł do ubiegania się o będące w dyspozycji gmin środki finansowe na doskonalenie nauczycieli i zakup wartościowych programów.

7.3. Profilaktyka szkolna – programy rekomendowane

W związku z tym, że regularnie w placówkach oświatowych realizuje się niewiele programów profilaktycznych o podstawach naukowych i potwierdzonej skuteczności – w tym szczególnie tych, które znajdują się w bazie programów rekomendowanych, zaleca się zwiększenie promocji tych programów w ścisłej współpracy z ich beneficjentami, począwszy od dyrektorów szkół, poprzez pedagogów i psychologów szkolnych, aż po rady rodziców i samorządy uczniowskie. Praktycznym narzędziem służącym temu celowi mogłoby być na przykład uwspólnianie podejmowanych przez Miasto Sejny działań zmierzających do pozyskania najbardziej wartościowych programów profilaktycznych oraz ich realizatorów w ścisłej współpracy ze szkołami.

Rekomenduje się analizę szkolnych programów wychowawczo-profilaktycznych oraz kontakt ze szkołami w celu uzgodnienia możliwości realizowania programów nieodnotowanych w ramach Programu Profilaktyki (szczególnie tych realizowanych z innych środków w tym ze środków własnych placówek oświatowych).

---

³⁰ Ibidem.

7.4. Profilaktyka uzależnień behawioralnych

W ramach nowelizacji ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w działaniach profilaktycznych należy uwzględnić także przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym³¹. Działania profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom behawioralnym powinny mieć charakter przede wszystkim psychoedukacji różnych grup wiekowych, prowadzenia i organizacji warsztatów i szkoleń w tej tematyce oraz poszerzenia świadomości społecznej w zakresie uzależnień behawioralnych (szczególnie tych mniej znanych przez mieszkańców, takich jak ortoreksja, bigoreksja). Dodatkowo profilaktyka powinna bazować na wzmacnianiu czynników chroniących, do których należą przede wszystkim dobre relacje oraz umiejętności konstruktywnego radzenia sobie ze stresem (treningi redukcji stresu). Należy zwrócić uwagę na to, aby urządzenia elektroniczne wykorzystywać w celach edukacyjnych i rozwojowych, a także zachęcać i przygotować dzieci i młodzież do samodzielnego weryfikowania informacji znalezionych w sieci.

W celu przeciwdziałania uzależnieniom behawioralnym powstały różne programy profilaktyki uniwersalnej, które przede wszystkim bazują na wzmacnianiu czynników chroniących. Programy profilaktyki uzależnień behawioralnych skierowane do dzieci powinny obejmować grupę najwyższego ryzyka, a zatem dzieci w wieku między 11 a 14 rokiem życia, powinny trwać minimum 10 h i cechować się pozytywną ewaluacją. Obecnie istnieją dwa programy profilaktyki uzależnień behawioralnych, które poddawane są ewaluacji i w najbliższym czasie mogą zostać uznane w krajowym systemie rekomendacji programów profilaktycznych³². Są to „Stawiam na siebie” autorstwa Fundacji Praesterno (uczniowie w wieku 13-15 lat) oraz „Wspólne kroki w Cyberświecie” Fundacji Poza Schematami (uczniowie klas III szkół podstawowych). „Stawiam na siebie” jest programem mającym na celu zmniejszenie ryzyka angażowania się przez młodzież w zachowania ryzykowne (ze szczególnym uwzględnieniem nadużywania komputera i Internetu) poprzez: pogłębienie wiedzy o zagrożeniu uzależnieniami behawioralnymi wśród młodzieży i jej rodziców, wspomaganie

³¹ Znowelizowany art. 18² pkt 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. 2023 poz. 165 z późn. zm.), wprowadzany art. 2 pkt 7 Projektu.

³² System rekomendacji działa od 2010 r. we współpracy Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, Ośrodka Rozwoju Edukacji oraz Instytutu Psychiatrii i Neurologii. Szczegółowe informacje na stronie: <https://programyrekomentowane.pl/strony/o-systemie-rekomendacji,116> (dostęp: 31.05.2023 r.)

prawidłowego rozwoju psychoemocjonalnego i społecznego młodzieży, a także pogłębienie wiedzy rodziców odnośnie czynników chroniących i czynników ryzyka w celu wspomagania zharmonizowanego rozwoju młodzieży po zakończeniu realizacji programu. Młodzież uczestniczy w 10 spotkaniach trwających 1 godzinę lekcyjną, a rodzice w trzech spotkaniach, każde po 2 godziny³³. Program „Wspólne kroki w Cyberświecie” skierowany jest zarówno do uczniów, jak i rodziców. Składa się z 10 spotkań z uczniami (45 min każde), spotkania wprowadzającego z rodzicami oraz spotkania kończącego z uczniami i rodzicami. Promuje budowanie dobrych więzi ze szkołą i opiekunami, które działają jako podstawowy czynnik chroniący według autorów programu³⁴. Do głównych celów programu należą: wzmocnienie umiejętności radzenia sobie z emocjami, wzmocnienie umiejętności komunikowania się i budowania relacji, zwiększenie wiedzy i umiejętności na temat bezpiecznego korzystania z Internetu i innych mediów elektronicznych, zwiększenie wiedzy na temat zagrożeń wiążących się z korzystaniem z Internetu i mediów elektronicznych, w tym: cyberprzemocy, hejtowania i innych zachowań antyspołecznych w sieci.

Korzystanie z urządzeń elektronicznych dotyczy nie tylko dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, ale na długo przed tym okresem dzieci w wieku nawet kilkunastu miesięcy mają kontakt z urządzeniami elektronicznymi, a tym samym z treściami obecnymi w Internecie (filmy odtwarzane małym dzieciom przez rodziców). W związku z tym działania z zakresu profilaktyki powinny być skierowane także do rodziców młodszych dzieci w wieku przedszkolnym, a nawet żłobkowym (profilaktyka skierowana do rodziców).

7.5. Problem narkotykowy

Nielegalność różnych substancji psychoaktywnych częściowo ogranicza ich podaż, ale wytwarza jednocześnie wiele innych problemów: młodzi ludzie z wyrokiem za posiadanie, zmniejszenie widoczności problemu, nasilone zwiększenie problemu przestępczości. Dlatego zwiększenie wykrywalności i ograniczanie dostępu do substancji psychoaktywnych powinno się wiązać ze zwiększeniem działań z zakresu redukcji szkód

³³ Stawiam na siebie. Profilaktyka uzależnień behawioralnych. Podręcznik realizatora Fundacja Praesterno, Warszawa.

³⁴ Źródło: <https://fundacijapozaschematami.pl/projekty/wspolne-kroki-w-cyberswiecie/> (dostęp 31.05.2023 r.)

– które mogłyby zmniejszyć strach przed działaniami policji mającymi na celu wykrywanie posiadania substancji psychoaktywnych.

W przypadku osób dorosłych niezwykle ważne jest objęcie użytkowników substancji psychoaktywnych działaniami profilaktycznymi z zakresu redukcji szkód. Dodatkowymi działaniami są kampanie informujące o możliwości otrzymania wsparcia oraz przeszkolenie pracowników instytucji społecznych w zakresie pomocy osobom nadużywającym substancji psychoaktywnych.

7.6. Programy monitorowanie sprzedaży alkoholu metodą „tajemniczego klienta”

Wieloletnie doświadczenie różnych polskich gmin i miast w zakresie szkoleń sprzedawców napojów alkoholowych z wykorzystaniem metody „tajemniczego klienta” (najczęściej osoby pełnoletniej, która wygląda bardzo młodo lub aktora udającego osobę nietrzeźwą) wskazują na jego wysoką skuteczności w zakresie zwiększania czujności sprzedawców w przedmiotowym zakresie. Implementacja metody kontrolowanego zakupu alkoholu przez „tajemniczych klientów” wzorowana jest na standardach prowadzenia tego typu programów za granicą, m.in. programy „*Mystery Shopping*” w Stanach Zjednoczonych. Dzięki tego typu programom w niektórych stanach USA udało się znacząco ograniczyć sprzedaż alkoholu. Badania zagraniczne wskazują na to, że szczególne korzyści z realizacji programu można osiągnąć, dzięki cyklicznemu powtarzaniu tego typu badań oraz połączeniu badania z interwencją trenerską dla sprzedawców napojów alkoholowych (zarówno bezpośrednio w punktach sprzedaży, jak i dla personelu zarządzającego w ramach szkoleń grupowych)^{35,36,37}.

³⁵ Embry, D. D. (2004). Community-Based Prevention Using Simple, Low-Cost, Evidence-Based Kernels and Behavior Vaccines. *Journal of Community Psychology*, 32(5), 575–591.

³⁶ Van Ryzin, M.J., Lee, J., Biglan, A. (2019). An Experimental Test of Reward & Reminder as a Stand-Alone Program to Prevent Alcohol Sales to Underage Youths. *Journal of Child & Adolescent Substance Abuse*, 28(1), 15–20.

³⁷ Moore, R.S., Roberts, J., McGaffigan, R., Calac, D., Grube, J. W., Gilder, D.A., Ehlers, C.L. (2012). Implementing a Reward and Reminder Underage Drinking Prevention Program in Convenience Stores Near Southern California American Indian Reservations. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 38(5), 456–460.

Głównym celem programu monitorowanego zakupu alkoholu jest ograniczenie naruszeń prawa w zakresie sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom nieuprawnionym, w tym szczególnie dzieci i młodzieży, oraz zwiększenie ilości sprzedawców, którzy kontrolują dowód osobisty młodo wyglądających klientów, a także są w stanie wychwycić osoby nietrzeźwe i odmówić im sprzedaży alkoholu. Procedura ta, poza wyżej opisanymi, korzyściami może posłużyć również do tworzenia analiz przed kontrolnych w oparciu o art. 47.1 ustawy prawo przedsiębiorców.

7.7. Kontrole przestrzegania zasad i warunków zezwoleń na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych

Opłaty wnoszone przez przedsiębiorców na „fundusz korkowy” pochodzą przede wszystkim z realizacji art. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi³⁸. Sednem takiego przepisu jest to, aby władze wydawały na profilaktykę tym więcej pieniędzy im większe jest spożycie alkoholu w danej gminie. Jak twierdzą specjaliści PARPA w publikacji „zadania i kompetencje komisji rozwiązywania problemów alkoholowych” kontrola oświadczeń opłat pochodzących z zezwoleń na sprzedaż alkoholu jest metodą na powiększenie funduszu alkoholowego. Jak stwierdzają kontrolerzy NIK w swoich raportach dotyczących opłat pochodzących z zezwoleń na sprzedaż alkoholu, kontrolę ilości sprzedawanego alkoholu albo nie są przeprowadzane, albo są przeprowadzane w niewystarczający sposób; w większości na poziomie sprawdzenia samych dokumentów bez sprawdzenia tego, co się w dzieje w samym sklepie.

---

³⁸ Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, (Dz. U. 2023 poz. 165 z późn. zm).

7.8. Problem przemocy - „Niebieskie Karty”

Program indywidualnych planów pomocy dla rodzin z problemem przemocowym może być jedną z odpowiedzi na problem wzrastającej przemocy oraz na (ogólnopolski) niski status ekonomiczny pracowników pomocy społecznej. Co do zasady, to zespół interdyscyplinarny powinien wypracowywać kolegiąlnie co najmniej zasadniczy kształt indywidualnego postępowania w danym przypadku „Niebieskiej Karty” i indywidualnego planu pomocy, jednak ze względu na praktykę dopuszcza się sytuację, gdy zespół interdyscyplinarny upoważnia przewodniczącego zespołu do przekazania danej „Niebieskich Kart” bezpośrednio grupie roboczej, ustalając z góry ogólne wytyczne dla IPP. Powołany zespół roboczy do indywidualnej „Niebieskiej Karty” na podstawie rekomendacji przewodniczącego i/lub zespołu może opracować Indywidualny Plan Pomocy dla danej osoby.

Istotnym działaniem wydaje się rozpowszechnianie wiedzy dotyczącej procedury „Niebieskich Kart”, szczególnie, że przebadana grupa mieszkańców deklaruje dość niski poziom wiedzy w obszarze form pomocowych dostępnych na terenie Gminy. Kampania dotycząca „Niebieskich Kart” mogłaby przekonać więcej osób do jej zakładania, zwłaszcza, że zjawisko przemocy domowej narasta. Autorzy badania rekomendują, że warto systematycznie informować grupy docelowe (pracowników oświaty oraz instytucji medycznych) o istnieniu i funkcji „Niebieskich Kart” oraz konsekwencjach zainicjowanie tej procedury.

Istotna jest również kwestia monitorowania dalszych losów podopiecznych korzystających ze wsparcia MOPS w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ze względu na problem ponownego wszczynania procedur "Niebieskiej Karty" w rodzinach, w których procedurę zakończono. W celu zbadania tego problemu należy zwrócić uwagę na większe monitorowanie skuteczności działań w rodzinach po zakończeniu procedury „Niebieskich Kart” przez służby i przeprowadzenie badań ewaluacyjnych.

Niezwykle istotne w omawianym kontekście wydają się być również działania zmierzające do poszerzania kompetencji członów ZI w postaci wysokojakościowych szkoleń i superwizji. Jednym z ich celów powinno być przeciwdziałanie wypaleniu

zawodowemu tej grupy, która jest – podobnie jak członkowie Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – dosyć podatna na to wyjątkowo niekorzystne zjawisko.

7.9. Budowa programu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień

Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi wprowadziła w 1996 roku obowiązek realizacji programów na rzecz profilaktyki alkoholowej, a ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii wprowadziła podobny obowiązek w zakresie programów przeciwdziałania narkomanii. Do roku 2022 gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych musiał być uchwalany na okres jednego roku kalendarzowego, a gminny program przeciwdziałania narkomanii na 5 lat. Zgodnie z nowelizacją ustawy możliwe stało się uchwalenie programów na okres dłuższy: a mianowicie do 4 lat³⁹. Pomimo tej zmiany, liczne praktyki samorządowe pokazują, że rozwiązanie to nie jest specjalnie popularne i wiele programów uchwalanych jest na jeden rok kalendarzowy.

Okulicz-Kozaryn i Wiech⁴⁰ piszą, że taka perspektywa jest zdecydowania za krótka. „To stanowczo za krótko, by można było sensownie zaplanować wprowadzenie widocznej zmiany w życiu mieszkańców gminy, np. doprowadzić do ograniczenia częstości picia alkoholu przez młodzież. Ze względów merytorycznych program powinien być planowany na kilka (najlepiej od trzech do pięciu) lat. Konkretnie plany działania na każdy kolejny rok mogłyby być przyjmowane jako doroczne (obowiązkowe) uchwały rady Miasta. Jednak w samorządach nie ma takiej tradycji. Czy można liczyć na taką zmianę? Argumentem w dyskusji jest Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, który jest zawsze opracowany na okres pięciu lat”.

Co ciekawe, jeszcze przed 2022 rokiem w niektórych gminach wdrożono rozwiązania długoterminowe w ramach tzw. ramowych programów, które nie zostały

³⁹ Art. 41 pkt 2a Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, (Dz. U. 2023 poz. 165 z późn. zm).

⁴⁰ Okulicz-Kozaryn, K., Wiech, D. (2011). Przygotowanie do pisania gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, *Świat problemów*.

ograniczone ramami czasowymi przez ustawodawcę. Przykładem jest rozwiązanie zaproponowane przez Gdańsk przy poparciu Ministerstwa Zdrowia: stworzono Wieloletni Ramowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Gdańska na lata 2017-2020 i został on uchwalony w postaci czteroletniego ogólnego programu działań. Na jego podstawie Gdańsk corocznie uchwała krótki roczny program-uszczegółowienie (np. Szczegółowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Gdańska), spełniający wprost zapis ustawy. Za takim rozwiązaniem przemawiają względy organizacyjne: możliwość zsynchronizowania komplementarnych programów profilaktycznych: przeciwdziałania przemocy, ochrony zdrowia i innych, które mogą być wieloletnie.

Wieloletni charakter Gdańskiego Programu daje możliwość zabezpieczenia zadań i odpowiednich środków finansowych w dłuższej perspektywie czasowej. Ponadto taka regulacja pozwala na wprowadzanie systemowych, komplementarnych, wszechstronnych i skutecznych rozwiązań na rzecz osób dotkniętych problemem uzależnienia oraz członków ich rodzin.

Ważnym zagadnieniem, które pojawiło się w ramach zmiany przepisów prawnych jest to, że gminy mają obowiązek uchwalać jeden gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, który „stanowi część strategii rozwiązywania problemów społecznych i który uwzględnia cele operacyjne dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, określone w Narodowym Programie Zdrowia”⁴¹. Do tej pory powszechne było uchwalanie osobnych programów profilaktycznych dla rozwiązywania problemów alkoholowych oraz osobno dla zwalczania narkomanii. Dodatkowym zapisem uwzględnionym przez ustawodawcę jest także możliwość włączenia do gminnego/miejskiego programu zadań związanych z przeciwdziałaniem uzależnieniom behawioralnym. Jest to szczególnie istotny zapis pod kątem planowania szerokich działań profilaktycznych obejmujących różne problemy związane z zachowaniami ryzykownymi i różnymi uzależnieniami, które niejednokrotnie są ze sobą powiązane.

⁴¹ Art. 41 pkt 2 Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, (Dz. U. 2023 poz. 165 z późn. zm).

Przytoczone wyżej autorki⁴² zwracają uwagę na kryteria, którymi powinni się kierować autorzy programów profilaktycznych.

„Jaki więc, poza formalnym, sens może mieć pisanie gminnego programu? Przede wszystkim taki, że wyznacza on kierunki i sposoby działania Gminy/Miasta w interesującym nas obszarze. Przesądza o sposobie wydatkowania publicznych pieniędzy w zakresie problemów alkoholowych. Wydaje się więc, że znaczenie praktyczne gminnego programu jest ogromne. Tylko, czy osoba pisząca program jest równie suwerenna w swoich wyborach co do jego kształtu i zawartości jak badacz planujący nowy projekt naukowy?”

I tu przechodzimy do pytania, o tryb przyjmowania projektu. Należy się zastanowić nie tyle nad tym, kto personalnie będzie czytał projekt, ile raczej nad tym, jakimi kryteriami będzie się dana osoba (osoby) kierować przy jego ocenie. Czyli, jakie ta osoba (te osoby) ma oczekiwania wobec przedkładanych jej projektów. W przypadku programów badawczych kryteria oceny projektów są dość jednoznaczne i dotyczą (przynajmniej oficjalnie) wyłącznie ich wartości merytorycznej. Osobiste poglądy i przekonania recenzentów, względy polityczne lub społeczne, nie powinny mieć znaczenia. W tym punkcie widać najpoważniejszą różnicę między projektem naukowym a programem profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Osoby piszące programy muszą się liczyć z masą zewnętrznych (społecznych i politycznych) uwarunkowań.

W publikacji⁴³ Łukowskiej i Okulicz-Kozaryn dość dokładnie opisano przykładowy proces powstawania wieloletnich programów. Jak wynika przytaczanej publikacji, tworzenie programów zgodnie z metodą drzewa problemów – drzewa celów powinno odbywać się raz na kilka lat. Budowa wieloletniego programu powinna się odbywać poprzez prace powołanego do tego specjalnego zespołu, przy włączeniu w niego niezależnych ekspertów, którzy również przeprowadzą dodatkowe badania diagnostyczne polegające na:

---

⁴² Ibidem.

⁴³ Łukowska, K., Okulicz-Kozaryn K., (2019). Budowa programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych z wykorzystaniem metody drzewa problemów – drzewa celów.

1. analizie danych zastanych (funkcjonujących programów, strategii miejskich, a przede wszystkim diagnozie do polityki społecznej gminy/miasta oraz diagnozie do programu rewitalizacji oraz samego programu rewitalizacji),
2. przeprowadzeniu wywiadów indywidualnych (IDI) z głównymi aktorami w zakresie polityki społecznej gminy,
3. przeprowadzeniu badań fokusowych z grupami będącymi realizatorami profilaktyki, leczenia, rehabilitacji, readaptacji i redukcji szkód (np. nauczycielami, pedagogami, pracownikami socjalnymi itp.), które koncentrować się powinny na tematach potrzeb realizatorów i wyobrażeniu na temat potrzeb grup, do których kierowane są ich działania,
4. przeprowadzeniu badań fokusowych z grupami będącymi klientami systemu pomocowego, rehabilitacyjnego, reintegracyjnego, readaptacyjnego i redukcji szkód na ich problemów i potrzeb,
5. pracy na podstawie wyników badań powołanego zespołu przy pomocy metody SWOT i/lub np. drzewa problemów – drzewa celów.

Tak przeprowadzona budowa programu zapewnia znalezienie nie tylko możliwych najlepszych dróg rozwiązania istniejących problemów, ale również uzupełnienia luk w systemie pomocowym, których istnienie powoduje pogłębiające wykluczanie niektórych grup społecznych. W kontekście rekomendacji dla działań profilaktycznych, tak zbudowany, wieloletni program umożliwiłby kompleksowe działania na terenie Miasta. Zapewniłoby to wieloletnią współpracę z instytucjami i organizacjami pożytku publicznego, które we współpracy z urzędem mogą wdrażać kompleksowe rozwiązania oraz zabezpieczenie długoterminowej realizację najbardziej potrzebnych zadań, które są niezbędne do dobrego funkcjonowania całego systemu.

Bardzo ważnym obszarem systemowych oddziaływań profilaktycznych powinno stać się tworzenie świetlic opiekuńczo-wychowawczych, względnie miejsc, gdzie dzieci i młodzież mogłyby brać udział w zajęciach pozalekcyjnych. Należy przy tym pamiętać, że podobnie jak w przypadku klas integracyjnych, nie należy rekrutować do takich miejsc uczniów wywodzących się wyłącznie ze środowisk zagrożonych, aby zapewnić

możliwość korygowania niewłaściwych zachowań, przekonań czy postaw uczestników z większymi deficytami poprzez kontakt z bardziej stabilnymi psychicznie rówieśnikami.

W celu możliwie najefektywniejszej realizacji działań w przedmiotowym zakresie zaleca się podejmowanie działań mających na celu integrację, wspólne kształcenie oraz regularne spotkania robocze przedstawicieli lokalnych służb i instytucji działających w diagnozowanym obszarze. Przykładowo, może to być stworzenie i prowadzenie cyklicznych spotkań pedagogów, psychologów i profilaktyków szkolnych mające na celu wymianę doświadczeń, pomysłów i wsparcia w codziennej pracy wychowawczo-profilaktycznej na terenie szkół.

Załącznik nr 1: Kwestionariusz ankiety dla dorosłych mieszkańców Miasta Sejny

Anonimowa ankieta dla mieszkańców Sejny 2023

Szanowni Państwo,
jesteśmy realizatorami badania społecznego wykonywanego na zlecenie Urzędu Miasta. Poniżej znajduje się anonimowa ankieta dotycząca różnych problemów społecznych, z którymi stykają się ludzie na całym świecie.

Wyniki niniejszej ankiety posłużą do wyznaczenia kluczowych kierunków działań podejmowanych przez władze samorządowe w celu zwiększenia bezpieczeństwa i komfortu życia jego mieszkańców.

Pani/ Pana głos ma bardzo duże znaczenie, dlatego bardzo prosimy udzielenie szczerych odpowiedzi.

Dziękujemy za poświęcony czas!

1. Jak ocenia Pan/i warunki życia w miejscu swojego zamieszkania?

- bardzo dobrze
- dobrze
- przeciętnie
- źle
- bardzo źle
- trudno powiedzieć/ nie mam zdania

2. Proszę wybrać stwierdzenie, które w najlepszy sposób opisuje Pana/i stosunek do miejsca zamieszkania.

- Tu czuję się jak u siebie i żyje mi się dostatecznie dobrze.
- Można sobie tu jakoś radzić.
- Teraz wszędzie jest trudno, nie ma znaczenia, gdzie się mieszka.
- Życie jest tutaj raczej trudne.
- Mam dosyć tego miejsca.

3. Proszę ocenić do jakiego stopnia styka się Pan/i z następującymi problemami na terenie miejsca zamieszkania.

	Wcale	Rzadko	Od czasu do czasu	Często	Bardzo często
Ubóstwo	☐	☐	☐	☐	☐
Problemy mieszkaniowe	☐	☐	☐	☐	☐
Bezrobocie	☐	☐	☐	☐	☐
Bezdomność	☐	☐	☐	☐	☐
Zanieczyszczenie środowiska	☐	☐	☐	☐	☐
Przestępczość/ brak bezpieczeństwa	☐	☐	☐	☐	☐
Piętnowanie osób wyróżniających się w jakiś sposób/ dyskryminacja/ brak tolerancji	☐	☐	☐	☐	☐
Przemoc w szkole	☐	☐	☐	☐	☐
Przemoc domowa	☐	☐	☐	☐	☐
Kryzys rodzinny (rozwoły, konflikty rodzinne)	☐	☐	☐	☐	☐
Problemy opiekuńczo-wychowawcze	☐	☐	☐	☐	☐
Spożycie alkoholu wśród dzieci i młodzieży	☐	☐	☐	☐	☐
Spożycie alkoholu wśród dorosłych	☐	☐	☐	☐	☐
Przyjmowanie narkotyków wśród dzieci i młodzieży	☐	☐	☐	☐	☐
Przyjmowanie narkotyków wśród dorosłych	☐	☐	☐	☐	☐
Hazard	☐	☐	☐	☐	☐
Pracoholizm	☐	☐	☐	☐	☐
Uzależnienia od Internetu i urządzeń elektronicznych	☐	☐	☐	☐	☐
Wojna w Ukrainie/kryzys uchodźczy	☐	☐	☐	☐	☐

4. Jakie inne problemy występują na terenie Pani/Pana miejsca zamieszkania?

5. Czy wie Pan/Pani jakie działania są prowadzone na terenie miasta, by przeciwdziałać i zapobiegać uzależnieniom oraz przemocy?

Tak

Nie

6. Jeżeli tak, to jakie?

7. Jakie inne działania profilaktyczne mogą podjąć władze samorządowe, aby przeciwdziałać problemom społecznym związanym z uzależnieniami i przemocą?

Poza wymienionymi w pytaniu wyżej. Jakie są Pana/i pomysły na wydatkowanie środków pieniężnych PRZEZNACZONYCH NA PROFILAKTYKĘ (zapobieganie problemom społecznym takim jak: uzależnienia oraz przemoc).

8. Pani/Pana zdaniem, stwierdzenie: „alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce” jest...

prawdziwe

fałszywe

9. Jak często spożywa Pan/i alkohol (w tym piwo powyżej 0,5% alkoholu)?

Codziennie

Kilka razy w tygodniu

Kilka razy w miesiącu

Raz na miesiąc

Kilka razy w roku

Nie spożywam alkoholu

10. Jaki alkohol spożywa Pan/i najczęściej?

piwo

wino

wódka

likiery/whisky/gin itp.

11. Jaka jest Pani/Pana zdaniem dostępność alkoholu na terenie miejsca zamieszkania dla młodzieży poniżej 18 roku życia?

- bardzo duża
- raczej duża
- raczej ograniczona
- bardzo ograniczona
- nie mam zdania

12. Uważam, że władze samorządowe powinny...

Proszę wybrać 3 najważniejsze według Pana/Pani działania samorządowe.

- wydawać mniej zezwoleń na sprzedaż alkoholu
- ograniczyć dostępność alkoholu w godzinach nocnych (22-6)
- cofać więcej „koncesji” na sprzedaż alkoholu osobom, które łamią prawo
- prowadzić więcej kontroli punktów sprzedaży alkoholu
- zmniejszyć liczbę punktów sprzedaży alkoholu
- realizować więcej programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży
- wydzielić obszar, na którym będzie można spożywać alkohol „pod chmurką”

13. Ile zna Pan/i osób w miejscu zamieszkania, które zażywają narkotyki (w tym marihuanę i dopalacze)?

- Powyżej 10 osób
- Do 10 osób
- Do 5 osób
- Jedną osobę
- Nikogo

14. Czy uważa Pan/Pani, że na terenie miejsca Pana/Pani zamieszkania nabyć narkotyki jest...?

- Bardzo trudno
- Raczej trudno
- Raczej łatwo
- Bardzo łatwo
- Nie wiem, trudno powiedzieć

15. W jaki sposób można nabyć narkotyki na terenie miejsca Pana/i zamieszkania?

Można udzielić kilku odpowiedzi.

- Nie wiem
- W okolicach szkół
- W klubach/pubach/barach
- Od znajomych
- Od dilerów
- Przez Internet
- Inne

16. Czy kiedykolwiek przyjmował/a Pan/i środek uznawany za narkotyk? (w tym marihuanę/haszysz)

- Tak
- Nie

17. Czy w przeciągu ostatniego roku przyjmował Pan/i narkotyki?

- Tak, marihuanę lub haszysz
- Tak, inne „twardsze” narkotyki
- Tak, zarówno marihuanę/ haszysz, jak i inne „twardsze” narkotyki
- Nie, nie przyjmowałem żadnych narkotyków

18. Czy zna Pan/ Pani rodziny, w których dochodzi do różnych form przemocy (fizyczna, psychiczna, seksualna, ekonomiczna)?

Przemoc ekonomiczna: okradanie, używanie pieniędzy bez zgody, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny, szantażowanie, zaciąganie długów i kredytów bez zgody współmałżonka, zmuszanie do pożyczek.

- Tak, znam wiele takich rodzin
- Tak, kilka takich rodzin
- Tak, jedną rodzinę
- Nie

19. Czy doświadczył Pan/i przemocy fizycznej w domu w ciągu ostatniego roku?

Przemoc fizyczna: szarpanie, kopanie popychanie, obezwładnianie, duszenie, odpychanie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, bicie otwartą ręką, pięściami, różnymi przedmiotami, przypalanie papierosem, topienie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, pozostawienie w niebezpiecznym miejscu, nie udzielenie niezbędnej pomocy.

 Tak Nie Trudno powiedzieć/odmowa odpowiedzi**20. Czy doświadczył Pan/i przemocy psychicznej w domu w ciągu ostatniego roku?**

Przemoc psychiczna: wyśmiewanie opinii, poglądów, przekonań, religii, pochodzenia, narzucanie swojego zdania, poglądów, stałe ocenianie, krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolowanie kontrolowanie, ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, wymuszanie posłuszeństwa i podporządkowania, ograniczanie snu, pożywienia i schronienia, wyzywanie, używanie wulgarnych epitetów, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, stosowanie gróźb, szantażowanie.

 Tak Nie Trudno powiedzieć/odmowa odpowiedzi**21. Czy doświadczył Pan/i przemocy ekonomicznej w domu w ciągu ostatniego roku?**

Przemoc ekonomiczna: okradanie, używanie pieniędzy bez zgody, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny, szantażowanie, zaciąganie długów i kredytów bez zgody współmałżonka, zmuszanie do pożyczek.

 Tak Nie Trudno powiedzieć/odmowa odpowiedzi

22. Czy doświadczył Pan/i przemocy seksualnej w domu w ciągu ostatniego roku?

Przemoc seksualna: gwałt, molestowanie, zmuszanie do aktywności seksualnej bez zgody, komentarze o podtekście seksualnym, wyśmiewanie wyglądu, ciała i krytyka zachowań seksualnych, sadyzm.

- Tak
- Nie
- Trudno powiedzieć/odmowa odpowiedzi

23. Czy, Pana/Pani zdaniem, surowe traktowanie hartuje dziecko i pozwala lepiej radzić sobie w życiu?

- Tak
- Nie

24. Czy, Pani/ Pana zdaniem stosowanie kar fizycznych jest dobrą metodą wychowawczą?

- Tak
- Nie
- Od czasu do czasu

25. Czy wie Pan/i co to są uzależnienia behawioralne?

- Tak
- Nie

26. Proszę wymienić znane Panu/i uzależnienia behawioralne.

27. Czy zna Pan/i osoby uzależnione od hazardu lub gier w których można wygrać pieniądze (np. totolotek, zakłady bukmacherskie)?

- Tak, wiele osób
- Tak, kilka osób
- Tak, jedną osobę
- Nie znam

28. Jak często gra Pan/i w gry hazardowe, gry na pieniądze?

- Codziennie
- Kilka razy w tygodniu
- Kilka razy w miesiącu
- Raz na miesiąc
- Kilka razy w roku
- Nie gram w takie gry

29. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzało się Panu/i czuć niepokój i stres w wyniku braku możliwości skorzystania z Internetu?

- Tak, wiele razy
- Tak, kilka razy
- Tak, ale tylko raz
- Nie

30. Płeć

- Kobieta
- Męczyzna
- Nie podaję

31. Wiek

- 18-25 lat
- 26-35 lat
- 36-45 lat
- 46-60 lat
- Ponad 60 lat

32. Wykształcenie

- Podstawowe
- Zawodowe
- Średnie
- Wyższe

33. Status zawodowy

- Pracuję
- Jestem na emeryturze
- Jestem na rencie
- Uczę się / studiuję
- Jestem osobą bezrobotną

34. Stan cywilny

- Wolna/y
- W związku pozamałżeńskim
- Zamężna/ Żonaty
- Rozwiedziona/y
- Wdowa/ wdowiec

35. Proszę zaznaczyć określenie, które najlepiej charakteryzuje sposób zarządzania dochodem w Pani/ Pana gospodarstwie domowym.

- Wystarcza na wszystko i pozwala na oszczędzanie
- Wystarcza na wszystko, ale nie pozwala na oszczędzanie
- Żyjemy oszczędnie i dzięki temu wystarcza na wszystko
- Pieniądzy nie wystarcza na zaspokajanie potrzeb

36. Skąd dowiedział/a się Pan/i o ankiecie?

- od ankietera terenowego
- ze szkoły
- ze strony Urzędu Miasta
- z linku zamieszczonego na portalu społecznościowym/ ogłoszeniach
- inne źródła, jakie?

37. Dodatkowe uwagi

Załącznik nr 2: Kwestionariusz ankiety on-line dla uczniów szkół podstawowych

Badanie anonimowe dla uczniów SP Sejny 2023

Ankieta dotyczy różnych zagadnień społecznych, z którymi stykają się młodzi ludzie na całym świecie. Bardzo prosimy Cię o wypełnienie jej poprzez udzielenie szczerych odpowiedzi na poniższe pytania. Dzięki temu pomożesz nam w tworzeniu lepszego otoczenia dla Ciebie i Twoich przyjaciół.

W każdym przypadku możesz udzielić tylko jednej odpowiedzi (chyba, że zaznaczono inaczej). Jeżeli dane pytanie Cię nie dotyczy lub jeśli nie wiesz, jak na nie odpowiedzieć (albo nie chcesz tego robić) - po prostu je omiń i przejdź dalej.

1. Jestem...

- chłopakiem
- dziewczyną
- odmowa odpowiedzi

2. Mieszkam...

- w mieście
- na wsi

3. Szkoła, do której chodzę, to...

- Zespół Szkolno - Przedszkolny w Sejnach
- Zespół Szkół Z Litewskim Językiem Nauczania "Ėilburys"
- Inne

4. Mój wiek to....

- 10 lat
- 11 lat
- 12 lat
- 13 lat
- 14 lat
- 15 lat
- 16 lat

5. Do jakiego stopnia czujesz się bezpiecznie w Twojej szkole?

- Czuję się bezpiecznie
- Raczej czuję się bezpiecznie
- Nie wiem, trudno powiedzieć
- Raczej nie czuję się bezpiecznie
- Zdecydowanie nie czuję się bezpiecznie

6. Jak dużo czasu wolnego spędzasz wspólnie ze swoimi rodzicami?

- Bardzo dużo
- Dużo
- Ani dużo, ani mało
- Mało
- Bardzo mało

7. Jak często w czasie wolnym (poza szkołą) uczęszczasz na zajęcia dodatkowe (sportowe, artystyczne)?

- Bardzo często
- Często
- Rzadko
- Bardzo rzadko
- Nie uczęszczam na żadne zajęcia pozaszkolne

8. Ilu nauczycieli z Twojej szkoły darzysz zaufaniem?

- Większość
- Około połowy
- Mniejszość
- Jednego
- Żadnego

9. Jak często w szkole doświadczasz stresu?

- Zdecydowanie często
- Często
- Ani często ani rzadko
- Rzadko
- Bardzo rzadko

10. Czy Tobie osobiście zdarzyło się w ciągu ostatniego roku, że:

	Tak, wiele razy	Tak, kilka razy	Tak, ale tylko raz	Nie
uderzył Cię lub pobił który(a)s z kolegów(koleżanek) z klasy lub uczeń innej klasy	☐	☐	☐	☐
ktoś z Twojej szkoły napastował cię w szkole seksualnie (np. próbował Cię dotykać, rozebrać)	☐	☐	☐	☐
ktoś z uczniów Twojej szkoły zabrał Ci pieniądze lub przedmiot używając siły lub grożąc jej użyciem	☐	☐	☐	☐
w szkole ukradzono Ci pieniądze lub jakiś przedmiot	☐	☐	☐	☐
ktoś z uczniów Twojej szkoły zmuszał Cię do fundowania sobie za Twoje pieniądze papierosów, piwa lub innych rzeczy	☐	☐	☐	☐
ktoś z rówieśników zmusił Cię do robienia czegoś, czego nie chciałeś/aś?	☐	☐	☐	☐
otrzymałeś obraźliwego SMS-a lub e-maila od któregoś z uczniów z Twojej szkoły	☐	☐	☐	☐
ktoś z uczniów Twojej szkoły opublikował w Internecie informacje o Tobie lub zdjęcia / filmy z Twoim udziałem, których nie chciałeś(aś) ujawnić	☐	☐	☐	☐
zostałeś wykluczony, odrącony przez innych uczniów	☐	☐	☐	☐

11. Czy doświadczyłeś/aś kiedykolwiek w swoim domu przemocy fizycznej lub/i psychicznej?

- Tak, przemocy fizycznej
- Tak, przemocy psychicznej
- Tak, zarówno przemocy fizycznej, jak i psychicznej
- Nie, nie doświadczyłem/am przemocy

12. Do kogo byś się zwrócił/a, gdybyś doświadczył/a przemocy w szkole?

Możesz wybrać więcej niż jedną odpowiedź

- ktoś z rodziny
- kolega, koleżanka
- nauczyciel/wychowawca/pedagog, psycholog szkolny
- policja
- Ośrodek Pomocy Społecznej lub sąd rodzinny
- nie szukałbym/ nie szukałabym pomocy u nikogo
- Inne

13. Do kogo byś się zwrócił/a, gdybyś doświadczył/a przemocy w domu?

Możesz wybrać więcej niż jedną odpowiedź

- ktoś z rodziny
- kolega, koleżanka
- nauczyciel/wychowawca/pedagog, psycholog szkolny
- policja
- Ośrodek Pomocy Społecznej lub sąd rodzinny
- nie szukałbym/ nie szukałabym pomocy u nikogo
- Inne

14. Czy, Twoim zdaniem, stwierdzenie: „alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce” jest...

- prawdziwe
- fałszywe

15. Jak myślisz, ilu/ile Twoich kolegów/koleżanek z klasy pije alkohol?

- Większość
- Około połowy
- Mniejszość
- Pojedyncze przypadki
- Nikt
- Nie wiem/Trudno powiedzieć

16. Czy kiedykolwiek samodzielnie kupiłeś/aś alkohol? Ile razy?

- Tak, wiele razy
- Tak, kilka razy
- Tak, jeden raz
- Nie kupiłem/am nigdy samodzielnie alkoholu

17. Czy kiedykolwiek piłeś/aś alkohol?

- Tak
- Nie

18. W jakiej sytuacji pierwszy raz spróbowałeś/aś alkoholu?

- W szkole
- Na wagarach
- Na wakacjach
- W pubie
- Na dyskotecce
- W domu
- Inne

19. Jak często pijesz alkohol?

- Codziennie
- Kilka razy w tygodniu
- Kilka razy w miesiącu
- Raz na miesiąc
- Kilka razy w roku
- Nie piję już alkoholu

20. Po jaki alkohol sięgasz najczęściej?

- Piwo
- Cydr
- Wino
- Wódka lub inne mocne alkohole
- Drinki
- Inne

21. Czy kiedykolwiek się upiłeś/aś?

- Tak, wiele razy
- Tak, kilka razy
- Tak, ale tylko raz
- Nie, nigdy

22. Jak myślisz, ilu/ile Twoich kolegów/koleżanek z klasy pali papierosy/e-papierosy?

- Większość
- Około połowy
- Mniejszość
- Pojedyncze osoby
- Nikt
- Nie wiem/Trudno powiedzieć

23. Czy kiedykolwiek samodzielnie kupiłeś/aś papierosy? Jeśli tak, to ile razy?

- Tak, wiele razy
- Tak, kilka razy
- Tak, jeden raz
- Nie kupiłem/am nigdy samodzielnie papierosów

24. Czy kiedykolwiek paliłeś/aś papierosy (w tym także e-papierosy)?

- Tak
- Nie

25. W jakiej sytuacji po raz pierwszy miałeś/aś kontakt z papierosami?

- W szkole
- Na wagarach
- Na wakacjach
- W pubie
- Na dyskotecce
- W domu
- Inne

26. Jak często palisz papierosy?

- Kilka papierosów dziennie i więcej
- Kilka papierosów w tygodniu
- Kilka papierosów w miesiącu
- Kilka papierosów w roku
- Obecnie już nie palę

27. Jak myślisz, ilu/ile Twoich kolegów/koleżanek z klasy miało kontakt z narkotykami?

- Nikt
- Pojedyncze osoby
- Mniejszość
- Około połowy
- Większość
- Nie wiem/Trudno powiedzieć

28. Czy spotkałeś/aś osobę, która rozprawiała narkotyki?

- Tak, w szkole
- Tak, poza szkołą
- Tak, zarówno w szkole, jak i poza szkołą
- Nie

29. Czy próbowałeś/aś kiedykolwiek substancji uznawanej za narkotyki (w tym również marihuany i dopalaczy)?

- Tak
- Nie

30. W jakiej sytuacji po raz pierwszy miałeś/aś kontakt z narkotykami?

- W szkole
- Na wagarach
- Na wakacjach
- W pubie
- Na dyskotecie
- W domu
- Inne

31. Jak często przyjmujesz narkotyki?

- Codziennie
- Kilka razy w tygodniu
- Kilka razy w miesiącu
- Raz w miesiącu
- Kilka razy w roku
- Obecnie już nie przyjmuję

32. Jaki narkotyk przyjmowałeś/aś?

Można wybrać więcej niż jedną odpowiedź

- Marihuana i/lub haszysz
- Heroina
- Kokaina
- Amfetamina
- Pelwin
- Ecstasy/MDMA
- Dopalacze
- Substancje wziewne
- LSD lub inne halucynogeny
- Leki przeciwbólowe w celu odurzenia się
- Inne, jakie?

33. Jak często przyjmujesz narkotyki?

- Codziennie
- Kilka razy w tygodniu
- Kilka razy w miesiącu
- Raz na miesiąc
- Kilka razy w roku
- Obecnie już nie przyjmuję narkotyków

34. Czy próbowałeś/aś kiedyś substancję o nazwie Relewin?

- Nie
- Tak
- Nie wiem/ nie pamiętam

35. Czy spróbowałbyś/abyś narkotyku, gdyby nadarzyła się ku temu korzystna okazja?

- Tak
- Nie

36. Według Ciebie, jak trudno, osobie niepełnoletniej z Twojego otoczenia, jest zakupić alkohol / papierosy / narkotyki?

	Bardzo trudno	Trudno	Ani łatwo, ani trudno	Łatwo	Bardzo łatwo	Nie wiem
Alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Papierosy	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Narkotyki	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Leki uspokajające/nasenne	☐	☐	☐	☐	☐	☐

37. Jak często pijesz energetyki (np. Red Bull, Tiger, Black, Burn)?

- Codziennie
- Kilka razy w tygodniu
- Kilka razy w miesiącu
- Kilka razy w roku
- Nie piję

38. Czy kiedykolwiek w życiu zażywałeś leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza?

- Tak - dostępne bez recepty
- Tak - dostępne na receptę
- Nie

39. Czy wiesz co to są uzależnienia behawioralne?

Tak

Nie

40. Do jakiego stopnia można uzależnić od danej czynności

	Nie można się od tego uzależnić	Trudno się od tego uzależnić	Ani łatwo ani trudno się od tego uzależnić	Łatwo można się od tego uzależnić
Hazard, granie w gry na pieniądze	☐	☐	☐	☐
Gry komputerowe i na telefonie	☐	☐	☐	☐
Internet	☐	☐	☐	☐
Zakupy	☐	☐	☐	☐
Sport	☐	☐	☐	☐
Opalanie się	☐	☐	☐	☐
Zdrowe odżywianie	☐	☐	☐	☐

41. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy grałeś/aś w gry, w których można wygrać pieniądze (np. Totolotek, płatne smsy, automaty typu jednoręki bandyta)?

Tak, wiele razy

Tak, kilka razy

Tak, ale tylko raz

Nie

42. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzało Ci się czuć niepokój i stres w wyniku braku możliwości skorzystania z Internetu?

Tak, wiele razy

Tak, kilka razy

Tak, ale tylko raz

Nie

43. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzało Ci się czuć niepokój i stres w wyniku braku możliwości skorzystania z telefonu komórkowego?

- Tak, wiele razy
- Tak, kilka razy
- Tak, ale tylko raz
- Nie

44. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się rozpoczynać grę na urządzeniu elektronicznym w wyniku złego nastroju?

Odpowiedz na to pytanie TYLKO WTĘDY, jeśli grasz w gry na urządzeniach elektronicznych (komputer, laptop, konsola, telefon). Jeśli nie grasz, pomiń to pytanie.

- Tak, wiele razy
- Tak, kilka razy
- Tak, ale tylko raz
- Nie

45. Czy brałeś/aś kiedyś udział w zajęciach profilaktycznych?

Dotyczących np. przemocy, agresji, uzależnień od substancji psychoaktywnych, na temat stresu, radzenia sobie z trudnymi emocjami itp.

- Tak
- Nie

46. Czy brałeś/aś kiedyś udział w zajęciach profilaktycznych dotyczących:

	Tak	Nie	Nie pamiętam
agresji/przemocy	☐	☐	☐
używek/uzależnień (np. papierosy, alkohol, narkotyki, dopalacze itp.)	☐	☐	☐
zagrożeń korzystania z komputera (np. cyberprzemoc, pornografia)	☐	☐	☐
zdrowego stylu życia	☐	☐	☐
wyboru przyszłej ścieżki kształcenia/rozwoju zawodowego	☐	☐	☐
innych zagadnień	☐	☐	☐

ZAMKNIĘTE

47. Kto prowadził te zajęcia?

- Osoba z mojej szkoły (nauczyciel, pedagog, psycholog itp.)
- Osoba spoza mojej szkoły (np. psycholog, trener, profilaktyk)
- Zarówno osoba z mojej szkoły, jak i spoza niej

ZAMKNIĘTE

48. Jak oceniasz takie zajęcia?

- Zawsze pozytywnie
- Zazwyczaj pozytywnie
- Raz pozytywnie, raz negatywnie
- Zazwyczaj negatywnie
- Zawsze negatywnie
-

49. Zaznacz wszystkie tematy zajęć profilaktycznych, w których chciał(a)byś wziąć udział w przyszłości.

- Agresja/przemoc
- Użytki/uzależnienia
- Komputer/telefony komórkowe i inne uzależnienia behawioralne
- Zdrowy styl życia
- Seksualność człowieka
- Lęk/depresja/nieśmiałość
- Wybór przyszłej ścieżki kształcenia/rozwoju zawodowego
- Budowanie dobrych relacji z innymi ludźmi
- Inne

50. Z kim chciał(a)byś mieć takie zajęcia?

- Z moim wychowawcą
- Z pedagogiem/psychologiem szkolnym
- Z katechetą/katechetką
- Z innym nauczycielem
- Z osobą spoza mojej szkoły (np. psycholog, trener, profilaktyk)

51. To już koniec ankiety, jak masz jakieś uwagi, możesz je zapisać tutaj.

Jeśli poczułaś/eś, że pytania dotyczące przemocy, uzależnień w tej ankiecie dotyczą Ciebie lub bliskich Ci osób, nie bój się szukać pomocy! Znajdź kogoś, komu możesz zaufać i porozmawiaj z nią/nim. To ważne, aby ktoś Cię wspierał. Możesz zwrócić się do wychowawcy lub innego nauczyciela/lki, pedagoga/psychologa szkolnego, Policji, pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej, lekarza.

Możesz też zadzwonić na anonimową i bezpłatną infolinię „Telefon zaufania dla dzieci i młodzieży” 116 111.

Załącznik nr 3: Kwestionariusz ankiety on-line dla uczniów szkół ponadpodstawowych

Badanie anonimowe dla uczniów SPP Sejny 2023

Ankieta dotyczy różnych zagadnień społecznych, z którymi stykają się młodzi ludzie na całym świecie. Bardzo prosimy Cię o wypełnienie jej poprzez udzielenie szczerych odpowiedzi na poniższe pytania. Dzięki temu pomożesz nam w tworzeniu lepszego otoczenia dla Ciebie i Twoich przyjaciół.

W każdym przypadku możesz udzielić tylko jednej odpowiedzi (chyba, że zaznaczono inaczej). Jeżeli dane pytanie Cię nie dotyczy lub jeśli nie wiesz, jak na nie odpowiedzieć (albo nie chcesz tego zrobić) - po prostu je omiń i przejdź dalej.

1. Jestem...

- chłopakiem
- dziewczyną
- odmowa odpowiedzi

2. Mieszkam...

- w mieście
- na wsi

3. Szkoła, do której chodzę, to...

- Zespół Szkół Ogólnokształcących (liceum i technikum)
- Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Stanisława Staszica w Sejnach
- Inne

4. Mój wiek to....

- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20

5. Do jakiego stopnia czujesz się bezpiecznie w Twojej szkole?

- Czuję się bezpiecznie
- Raczej czuję się bezpiecznie
- Nie wiem, trudno powiedzieć
- Raczej nie czuję się bezpiecznie
- Zdecydowanie nie czuję się bezpiecznie

6. Jak dużo czasu wolnego spędzasz wspólnie ze swoimi rodzicami?

- Bardzo dużo
- Dużo
- Ani dużo, ani mało
- Mało
- Bardzo mało

7. Jak często w czasie wolnym (poza szkołą) uczęszczasz na zajęcia dodatkowe (sportowe, artystyczne)?

- Bardzo często
- Często
- Rzadko
- Bardzo rzadko
- Nie uczęszczam na żadne zajęcia pozaszkolne

8. Ilu nauczycieli z Twojej szkoły darzysz zaufaniem?

- Większość
- Około połowy
- Mniejszość
- Jednego
- Żadnego

9. Jak często w szkole doświadczasz stresu?

- Zdecydowanie często
- Często
- Ani często ani rzadko
- Rzadko
- Bardzo rzadko

10. Czy Tobie osobiście zdarzyło się w ciągu ostatniego roku, że:

	Tak, wiele razy	Tak, kilka razy	Tak, ale tylko raz	Nie
uderzył Cię lub pobił który(a)ś z kolegów(koleżanek) z klasy lub uczeń innej klasy	☐	☐	☐	☐
ktoś z Twojej szkoły napastował cię w szkole seksualnie (np. próbował Cię dotykać, rozebrać)	☐	☐	☐	☐
ktoś z uczniów Twojej szkoły zabrał Ci pieniądze lub przedmiot używając siły lub grożąc jej użyciem	☐	☐	☐	☐
w szkole ukradzono Ci pieniądze lub jakiś przedmiot	☐	☐	☐	☐
ktoś z uczniów Twojej szkoły zmuszał Cię do fundowania sobie za Twoje pieniądze papierosów, piwa lub innych rzeczy	☐	☐	☐	☐
ktoś z rówieśników zmusił Cię do robienia czegoś, czego nie chciałeś/aś?	☐	☐	☐	☐
otrzymałeś obraźliwego SMS-a lub e-maila od kogoś z uczniów z Twojej szkoły	☐	☐	☐	☐
ktoś z uczniów Twojej szkoły opublikował w internecie informacje o Tobie lub zdjęcia / filmy z Twoim udziałem, których nie chciałeś(aś) ujawnić	☐	☐	☐	☐
zostałeś wykluczony, odrzucony przez innych uczniów	☐	☐	☐	☐

11. Czy doświadczyłeś/aś kiedykolwiek w swoim domu przemocy fizycznej lub/i psychicznej?

- Tak, przemocy fizycznej
- Tak, przemocy psychicznej
- Tak, zarówno przemocy fizycznej, jak i psychicznej
- Nie, nie doświadczyłem/am przemocy

12. Do kogo byś się zwrócił/a, gdybyś doświadczył/a przemocy w szkole?

Możesz wybrać więcej niż jedną odpowiedź

- ktoś z rodziny
- kolega, koleżanka
- nauczyciel/wychowawca/pedagog, psycholog szkolny
- policja
- Ośrodek Pomocy Społecznej lub sąd rodzinny
- nie szukałbym/ nie szukałabym pomocy u nikogo
- Inne

13. Do kogo byś się zwrócił/a, gdybyś doświadczył/a przemocy w domu?

Możesz wybrać więcej niż jedną odpowiedź

- ktoś z rodziny
- kolega, koleżanka
- nauczyciel/wychowawca/pedagog, psycholog szkolny
- policja
- Ośrodek Pomocy Społecznej lub sąd rodzinny
- nie szukałbym/ nie szukałabym pomocy u nikogo
- Inne

14. Czy, Twoim zdaniem, stwierdzenie: „alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce” jest...

- prawdziwe
- fałszywe

15. Jak myślisz, ilu/ile Twoich kolegów/koleżanek z klasy pije alkohol?

- Większość
- Około połowy
- Mniejszość
- Pojedyncze przypadki
- Nikt
- Nie wiem/Trudno powiedzieć

16. Czy kiedykolwiek samodzielnie kupiłeś/aś alkohol? Ile razy?

- Tak, wiele razy
- Tak, kilka razy
- Tak, jeden raz
- Nie kupiłem/am nigdy samodzielnie alkoholu

17. Czy kiedykolwiek piłeś/aś alkohol?

- Tak
- Nie

18. W jakiej sytuacji pierwszy raz spróbowałeś/aś alkoholu?

- W szkole
- Na wagarach
- Na wakacjach
- W pubie
- Na dyskotecce
- W domu
- Inne

19. Jak często pijesz alkohol?

- Codziennie
- Kilka razy w tygodniu
- Kilka razy w miesiącu
- Raz na miesiąc
- Kilka razy w roku
- Nie piję już alkoholu

20. Po jaki alkohol sięgasz najczęściej?

- Piwo
- Cydr
- Wino
- Wódka lub inne mocne alkohole
- Drinki
- Inne

21. Czy kiedykolwiek się upiłeś/aś?

- Tak, wiele razy
- Tak, kilka razy
- Tak, ale tylko raz
- Nie, nigdy

22. Jak myślisz, ilu/ile Twoich kolegów/koleżanek z klasy pali papierosy/e-papierosy?

- Większość
- Około połowy
- Mniejszość
- Pojedyncze osoby
- Nikt
- Nie wiem/Trudno powiedzieć

23. Czy kiedykolwiek samodzielnie kupiłeś/aś papierosy? Jeśli tak, to ile razy?

- Tak, wiele razy
- Tak, kilka razy
- Tak, jeden raz
- Nie kupiłem/am nigdy samodzielnie papierosów

24. Czy kiedykolwiek paliłeś/aś papierosy (w tym także e-papierosy)?

- Tak
- Nie

25. W jakiej sytuacji po raz pierwszy miałeś/aś kontakt z papierosami?

- W szkole
- Na wagarach
- Na wakacjach
- W pubie
- Na dyskoteco
- W domu
-

ZAMKNIĘTE

26. Jak często palisz papierosy?

- Kilka papierosów dziennie i więcej
- Kilka papierosów w tygodniu
- Kilka papierosów w miesiącu
- Kilka papierosów w roku
- Obecnie już nie palę

27. Jak myślisz, ilu/ile Twoich kolegów/koleżanek z klasy miało kontakt z narkotykami?

- Nikt
- Pojedyncze osoby
- Mniejszość
- Około połowy
- Większość
- Nie wiem/Trudno powiedzieć

28. Czy spotkałeś/aś osobę, która rozprawiała narkotyki?

- Tak, w szkole
- Tak, poza szkołą
- Tak, zarówno w szkole, jak i poza szkołą
- Nie

29. Czy próbowałeś/aś kiedykolwiek substancji uznawanej za narkotyki (w tym również marihuany i dopalaczy)?

- Tak
- Nie

30. W jakiej sytuacji po raz pierwszy miałeś/aś kontakt z narkotykami?

- W szkole
- Na wagarach
- Na wakacjach
- W pubie
- Na dyskoteka
- W domu
-

ZAMKNIĘTE

31. Jak często przyjmujesz narkotyki?

- Codziennie
- Kilka razy w tygodniu
- Kilka razy w miesiącu
- Raz w miesiącu
- Kilka razy w roku
- Obecnie już nie przyjmuję

ZAMKNIĘTE

32. Jaki narkotyk przyjmowałeś/as?

Można wybrać więcej niż jedną odpowiedź

- Marihuana i/lub haszysz
- Heroina
- Kokaina
- Amfetamina
- Polwin
- Ecstasy/MDMA
- Dopalacze
- Substancja wziewna
- LSD lub inne halucynogeny
- Leki przeciwbólowe w celu odurzenia się
-

33. Jak często przyjmujesz narkotyki?

- Codziennie
- Kilka razy w tygodniu
- Kilka razy w miesiącu
- Raz na miesiąc
- Kilka razy w roku
- Obecnie już nie przyjmuję narkotyków

34. Czy próbowałeś/aś kiedyś substancję o nazwie Relewin?

- Nie
- Tak
- Nie wiem/ nie pamiętam

35. Czy spróbowałbyś/abyś narkotyku, gdyby nadarzyła się ku temu korzystna okazja?

- Tak
- Nie

36. Według Ciebie, jak trudno, osobie niepełnoletniej z Twojego otoczenia, jest zakupić alkohol / papierosy / narkotyki?

	Bardzo trudno	Trudno	Ani łatwo, ani trudno	Łatwo	Bardzo łatwo	Nie wiem
Alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Papierosy	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Narkotyki	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Leki uspokajające/nasenne	☐	☐	☐	☐	☐	☐

37. Jak często pijesz energetyki (np. Red Bull, Tiger, Black, Burn)?

- Codziennie
- Kilka razy w tygodniu
- Kilka razy w miesiącu
- Kilka razy w roku
- Nie piję

38. Czy kiedykolwiek w życiu zażywałeś leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza?

- Tak - dostępne bez recepty
- Tak - dostępne na receptę
- Nie

39. Seksualność jest dla Ciebie...

- sferą życia, która może przynosić radość, przyjemność, wiąże się z pozytywnymi emocjami
- czymś naturalnym, co towarzyszy człowiekowi w ciągu życia
- obowiązkiem
- nie mam zdania

40. Czy miałeś/aś kontakty seksualne (inicjacja seksualna)?

- Tak
- Nie
- Odmowa odpowiedzi

41. Zaznacz, czy dane zdanie jest prawdziwe, czy fałszywe.

	Prawda	Falsz
W trakcie okresu można zajść w ciążę	☐	☐
Pigułki antykoncepcyjne powodują raka	☐	☐
Podczas „pierwszego razu” jest możliwe zapłodnienie	☐	☐
Stosunek przerywany chroni przed niechcianą ciążą	☐	☐

42. Skąd czerpiesz informacje dotyczące strefy seksualnej?

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź

- szkoła
- rodzina
- Internet
- telewizja
- koledzy/koleżanki
- Inne

43. Czy wiesz co to są uzależnienia behawioralne?

Tak

Nie

44. Do jakiego stopnia można uzależnić od danej czynności

	Nie można się od tego uzależnić	Trudno się od tego uzależnić	Ani łatwo ani trudno się od tego uzależnić	Łatwo można się od tego uzależnić
Hazard, granie w gry na pieniądze	☐	☐	☐	☐
Gry komputerowe i na telefonie	☐	☐	☐	☐
Internet	☐	☐	☐	☐
Zakupy	☐	☐	☐	☐
Sport	☐	☐	☐	☐
Opalanie się	☐	☐	☐	☐
Zdrowe odżywianie	☐	☐	☐	☐

45. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy grałeś/aś w gry, w których można wygrać pieniądze (np. Totolotek, płatne smsy, automaty typu jednoręki bandyta)?

Tak, wiele razy

Tak, kilka razy

Tak, ale tylko raz

Nie

46. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzało Ci się czuć niepokój i stres w wyniku braku możliwości skorzystania z Internetu?

Tak, wiele razy

Tak, kilka razy

Tak, ale tylko raz

Nie

47. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzało Ci się czuć niepokój i stres w wyniku braku możliwości skorzystania z telefonu komórkowego?

- Tak, wiele razy
- Tak, kilka razy
- Tak, ale tylko raz
- Nie

48. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się rozpoczynać grę na urządzeniu elektronicznym w wyniku złego nastroju?

Odpowiedz na to pytanie TYLKO WTEDY, jeśli grasz w gry na urządzeniach elektronicznych (komputer, laptop, konsola, telefon). Jeśli nie grasz, pomiń to pytanie.

- Tak, wiele razy
- Tak, kilka razy
- Tak, ale tylko raz
- Nie

49. Czy brałeś/aś kiedyś udział w zajęciach profilaktycznych?

Dotyczących np. przemocy, agresji, uzależnień od substancji psychoaktywnych, na temat stresu, radzenia sobie z trudnymi emocjami itp.

- Tak
- Nie

50. Czy brałeś/aś kiedyś udział w zajęciach profilaktycznych dotyczących:

	Tak	Nie	Nic
agresji/przemocy	☐	☐	
używek/uzależnień (np. papierosy, alkohol, narkotyki, dopalacze itp.)	☐	☐	
zagrożeń korzystania z komputera (np. cyberprzemoc, pomografa)	☐	☐	
zdrowego stylu życia	☐	☐	
wyboru przyszłej ścieżki kształcenia/rozwoju zawodowego	☐	☐	
innych zagadnień	☐	☐	

ZAMKNIĘTE

51. Kto prowadził te zajęcia?

- Osoba z mojej szkoły (nauczyciel, pedagog, psycholog itp.)
- Osoba spoza mojej szkoły (np. psycholog, trener, profilaktyk)
- Zarówno osoba z mojej szkoły, jak i spoza niej

ZAMKNIĘTE

52. Jak oceniasz takie zajęcia?

- Zawsze pozytywnie
- Zazwyczaj pozytywnie
- Raz pozytywnie, raz negatywnie
- Zazwyczaj negatywnie
- Zawsze negatywnie
-

53. Zaznacz wszystkie tematy zajęć profilaktycznych, w których chciał(a)byś wziąć udział w przyszłości.

- Agresja/przemoc
- Używki/uzależnienia
- Komputer/telefony komórkowe i inne uzależnienia behawioralne
- Zdrowy styl życia
- Seksualność człowieka
- Lęk/depresja/nieśmiałość
- Wybór przyszłej ścieżki kształcenia/rozwoju zawodowego
- Budowanie dobrych relacji z innymi ludźmi
- Inne

54. Z kim chciał(a)byś mieć takie zajęcia?

- Z moim wychowawcą
- Z pedagogiem/psychologiem szkolnym
- Z katechetą/katecheticą
- Z innym nauczycielem
- Z osobą spoza mojej szkoły (np. psycholog, trener, profilaktyk)

55. To już koniec ankiety, jak masz jakieś uwagi, możesz je zapisać tutaj.

Jeśli poczułaś/eś, że pytania dotyczące przemocy, uzależnień w tej ankiecie dotyczą Ciebie lub bliskich Ci osób, nie bój się szukać pomocy! Znajdź kogoś, komu możesz zaufać i porozmawiaj z nią/nim. To ważne, aby ktoś Cię wspierał. Możesz zwrócić się do wychowawcy lub innego nauczyciela/lki, pedagoga/psychologa szkolnego, Policji, pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej, lekarza.

Możesz też zadzwonić na anonimową i bezpłatną infolinię „Telefon zaufania dla dzieci i młodzieży” 116 111.

Centrum Działań Profilaktycznych

ul. Kościuszki 39a, 32-020 Wieliczka

www.cdp-szkolenia.pl

biuro@cdp-szkolenia.pl

tel. 12 251 61 04